

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060306

DOM
2020-11-13
Stockholm

Mål nr
M 7050-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-05-29 i mål nr M 4887-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Stenungsunds kommun genom Tekniska myndighetsnämnden
444 82 Stenungsund

Motpart

NCC Industry AB, 556302-3307
405 14 Göteborg

Ombud: Jur.kand. E-B E P

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet samt vattenverksamhet m.m. på fastigheten A i Stenungsunds kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på följande sätt:

1. Villkor 14 ska ha följande lydelse:

Avledande av länshållningsvatten från täktområdet ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Innehållet av föroreningar i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst fyra representativa provtillfällen inte överstiga följande begränsningsvärden:

Dok.Id 1606691

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

- 1 mg olja per liter utgående vatten räknat som oljeindex
- 50 mg suspenderat material per liter utgående vatten
- pH får som momentanvärde variera mellan 6 – 9.

2. Mark- och miljööverdomstolen skjuter enligt 22 kap. 27 § miljöbalken upp frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av kväve från utgående vatten från tåktområdet och återförvisar målet i denna del till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning samt förordnar följande:

Bolaget ska under en prøvotid kartlägga tekniska och ekonomiska möjligheter att begränsa utsläppen av kväve. Ambitionsnivån i utredningen ska vara att totalkvävehalten i utgående vatten ska underskrida 5 mg totalkväve per liter.

Resultatet av utredningen och förslag till villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Intill dess att domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrift gälla:

P1. Vattnet ska förutom den rening som framgår av villkor 14 renas i översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin före avledning till Stenunge å.

P2. Innehållet av totalkväve i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst fyra representativa provtillfällen inte överstiga följande begränsningsvärde:

- 10 mg totalkväve per liter utgående vatten.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Stenungsunds kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska ändra villkor 14 så att halter av suspenderade ämnen, olja och totalkväve föreskrivs eller att krav på utformningen/funktionen av reningsanläggningen preciseras.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen beslutar att reglera verksamheten genom att ange halter i utgående vatten yrkar kommunen att följande begränsningsvärden ska gälla:

- Totalkväve: 1,25 mg/l
- Suspenderade ämnen: 20 mg/l
- Oljeindex: 1 mg/l
- pH: 6,5 – 9

Om de villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient skjuts upp under en provotid, förutsätter det att ambitionsnivån i utredningen är att uppnå de halter på utgående vatten som yrkas.

Kommunen har i andra hand yrkat att målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för att utredas enligt ovan angivet yrkande.

NCC Industry AB har medgett ändring av villkor 14 men har motsatt sig kommunens förslag på halter. Bolaget har medgett att mark- och miljödomstolens dom ändras på följande sätt:

Frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten vad gäller kväveinnehåll till recipient ska skjutas upp enligt 22 kap. 27 § miljöbalken. Bolaget ska under en provotid kartlägga tekniska och ekonomiska möjligheter att begränsa utsläppen av kväve. Ambitionsnivån i utredningen bör vara att efter åtgärder om möjligt kunna innehålla 5 mg totalkväve per liter utgående vatten.

Resultaten av utredningen och förslag till villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Intill dess att domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla:

P1. Avledande av vatten från täktområdet ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Vattnet ska dessutom renas i översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin före avledning till Stenunge å.

P2. Innehållet av föroreningar i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst fyra representativa provtillfällen inte överstiga följande begränsningsvärde:

- 10 mg totalkväve per liter utgående vatten.

När det gäller utsläpp av suspenderade ämnen, oljeindex och pH ska följande slutliga villkor fastställas:

Avledande av vatten från täktområdet ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Innehållet av föroreningar i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst fyra representativa provtillfällen inte överstiga följande begränsningsvärden:

- 1 mg olja per liter utgående vatten räknat som oljeindex
- 50 mg suspenderade ämnen per liter utgående vatten
- pH får som momentanvärde variera mellan 6 – 9.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Stenungsunds kommun har anfört i huvudsak följande:

Villkor 14 är formulerat på ett otydligt sätt. Genom att varken utformning av reningsanläggningen eller halter på utgående vatten har beslutats har inte en prövning av verksamheten gjorts fullt ut. Det går inte att bedöma påverkan på miljön om inte

reningsgraden är beslutad. Därmed går det inte att bedöma huruvida verksamheten är lämplig.

Eftersom graden av önskad rening inte finns angivet i villkor 14 är det inte möjligt för tillsynsmyndigheten att bedöma om bolaget har efterlevt villkoret. Det är inte heller möjligt att godkänna längre provtagningsintervall av suspenderade ämnen och totalkväve eftersom det av villkoret inte framgår vad som avses med en låg halt eller vad den låga halten ska jämföras med. Vidare hänvisar domstolen endast till statusen för Stenunge å men en bedömning av verksamhetens påverkan på Askeröfjorden behövs också. Askeröfjorden har otillfredsställande status gällande totalmängd kväve under sommartid och måttlig status vintertid enligt VISS (Vatteninformationssystem Sverige).

För det fall domstolen inte anger halter eller begränsningsvärden ska utformningen av reningsanläggningen regleras så att det går att säkerställa att den rening som krävs uppnås. Lydelsen ”ett sådant reningssteg ska vara anlagt inom ett år” är svårt för tillsynsmyndigheten att bedöma om det efterlevts eftersom reningssteget endast beskrivs som översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin. Det framgår t.ex. inte hur stort ett sådant reningssteg ska vara eller vilken reningsgrad och funktion det förväntas ha.

Det finns ingen anledning att ge prøvotidsvillkor med ambitionsnivå att uppnå de halter som Länsstyrelsen och bolaget har föreslagit. Dessa begränsningsvärden är halter som även andra täkter har att leva upp till och där det inte bör krävas speciell utredning för att komma ner till nivåerna. Eftersom de av kommunen föreslagna utsläppshalterna är lägre och mer krävande att leva upp till kan det dock vara motiverat med en prøvotid för att utreda möjligheterna att nå värdena.

De halter av totalkväve som bolaget föreslår som villkor (10 mg/l) och det vattenflöde som framgår av ansökan (195 000 kubikmeter/år) skulle innebära att ett utsläpp om 1 950 kg totalkväve/år tillåts. Detta är en stor belastning för de grunda vikarna där Stenunge å mynnar. Enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljö kvalitet för sjöar och vattendrag utgör halter av totalkväve på mer än 5 mg/l i vattendrag en

extremt hög halt. Det ska ställas i relation till bolagets föreslagna halt på 10 mg/l av totalkväve.

Även Länsstyrelsens ambitionsnivå gällande kvävehalter i utgående vatten ifrågasätts. De halter som Länsstyrelsen föreslår och de volymer som beskrivs pumpas ut i dagsläget och de som kommer pumpas ut i framtiden innebär att det kommer tillåtas att 570 – 975 kg kväve släpps ut till Askeröfjorden årligen. Det går dessutom att utläsa från täktens miljörapporter för åren 2006 – 2018 att verksamheten i 19 fall av 24 redan håller kvävehalter under 5 mg/l på det utgående vattnet. Den av Länsstyrelsen föreslagna halten skulle därmed inte innebära någon betydande ytterligare rening och är därför en för låg ambitionsnivå.

Suspenderat material påverkar vattendrag genom grumling samt sedimenterar över lekbottnar och bottenfauna. Stenunge å är ett vattendrag där det finns fisk som bland annat är beroende av att bottenarnas beskaffenhet inte ändras. I handledning från Miljösamverkan Sverige gällande energitorvtäkter används riktvärdet 20 mg/l för suspenderat material. Halterna för suspenderat material ska därför regleras ner till 20 mg/l.

NCC Industry AB har anfört i huvudsak följande:

I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs kemisk och ekologisk status för både Stenunge å och Askeröfjorden. Askeröfjorden är belägen ca fyra km nedströms utsläppspunkten till Stenunge å. De uppdaterade beräkningarna av kväveutsläpp som presenterades vid huvudförhandlingen i mark- och miljödomstolen ger ett beräknat kvävebidrag till Stenunge å på 500 – 800 kg/år från verksamheten. Detta motsvarar ca en procent av total kvävebelastning på Askeröfjorden utifrån den kvävebelastning i Askeröfjorden som framgår av SMHI:s vattenweb (medel 2004 – 2014). I denna beräkning har hänsyn inte tagits till reduktion av kväve vid den planerade översilningsytan och inte heller till att kvävereduktion sker i Stenunge å. Detta kommer att innebära att kväveutsläppen till Askeröfjorden kommer vara mindre än en procent av den totala kvävebelastningen. Verksamheten kan således inte anses medföra en negativ påverkan på den ekologiska statusen för Askeröfjorden.

Under 2018 utfördes provtagning vid fem tillfällen i utsläppspunkten samt ovan och nedströms utsläppspunkten i Stenunge å. Halterna ovan utsläppspunkten uppgick som medelvärde till 0,9 mg/l medan det nedströms utsläppspunkten i det samlade vattenflödet uppgick till 1,2 mg/l som medelvärde. Kvävetillförseln från tälkten innebär således ett tillskott av näringsämnen till Stenunge å, men bedöms inte medföra risk för extremt höga halter enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljökvalitet för sjöar och vattendrag. Det går således inte att likställa den tillståndsgivna halten totalkväve i utsläppspunkten med halten totalkväve i Stenunge å.

Eftersom det i nuläget saknas underlag för att bedöma vilken kvävereducering den planerade översilningsytan faktiskt kommer att få bör frågan om utsläpp av kväve till recipient utredas under en provotid och provisoriska föreskrifter fastställas. För att utreda översilningsytans funktion är planen att utföra vattenanalyser avseende pH, kväve och suspenderade ämnen i både ingående och utgående vatten från översilningsytan, vilket kommer att beskrivas utförligt i det kontrollprogram som tas fram för verksamheten.

Den åker som planeras att tas i anspråk för översilningsytan nyttjas idag för odling av vall, från vilken det inledningsvis inte kan uteslutas föreliggande kväveläckage. Det är därmed av stor vikt att fyra års provotid meddelas för utredning av reningsstegets kvävereducerande förmåga för att kunna utesluta påverkan från nuvarande markanvändning.

De naturliga kvävereducerande processerna i en översilningsyta minskar vintertid till följd av att växtligheten är i vilofas. Eftersom klimatet och längden på vintern ligger utanför det som bolaget kan påverka är det mest rättvisande och rimligt att använda årsmedelvärden.

REMISSYTTRANDE

Mark- och miljööverdomstolen har inhämtat ett remissyttrande från länsstyrelsen som har anfört i huvudsak följande:

Utsläppen från täkten leds till Stenunge å. Stenunge å har bl.a. förekomst av öring. En ökad andel av finkornigt sediment försämrar överlevnaden för öring. Öringen leker i strömsatta grusbottnar. Ägg och larver som finns i bottensubstratet är mycket känsliga för kraftig grumling. De finkorniga partiklarna kan fylla igen håligheter mellan större gruskorn och orsakar därmed försämrade syretillförsel vilket leder till ökad dödlighet för ägg och yngel. Det är därför viktigt att reningsanläggningen utformas så att utsläppen av suspenderade ämnen är låga.

Vattenförekomsten Stenunge å omfattas av miljö kvalitetsnormer och har måttlig ekologisk status orsakat av påverkan av näringsämnen. Bolaget har beräknat utsläppen av kväve till Stenunge å till 500 – 800 kg kväve per år från verksamheten. Den totala nettotransporten av kväve i Stenunge å är drygt åtta ton per år. Detta innebär att täkten är en relativt stor punktkälla av kväve till ån. Stenunge å mynnar i Askeröfjorden som har måttlig ekologisk status. Sommartid är statusen otillfredsställande och vintertid är den måttlig avseende totalmängd kväve. Då god ekologisk status ska uppnås i fjorden senast år 2027 behöver utsläppen av kväve som tillförs fjorden reduceras.

Länsstyrelsen delar därför kommunens uppfattning om att villkor 14 behöver skärpas. Utsläpp till vatten bör regleras med begränsningsvärden och utgående vatten efter rening får inte överskrida följande halter:

- 1 mg olja per liter utgående vatten räknat som oljeindex
- 50 mg suspenderade ämnen per liter utgående vatten
- pH får som momentanvärde variera mellan 6 – 9.

Frågan om kvävehalt i utgående vatten kan utredas under en provotid. Ambitionsnivån i utredningen bör vara att totalkvävehalten i utgående vatten ska underskrida 5 mg/l.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bakgrund

NCC Industry AB har ansökt om och fått tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet samt vattenverksamhet m.m. på fastigheten A i Stenungsunds kommun. Avvattning från täktverksamheten ska ske mot Stenunge å, vilket utgör en sex km lång vattenförekomst som rinner ut i Askeröfjorden. I mark- och miljödomstolen åtog sig bolaget att komplettera reningen av avlett länshållningsvatten från täkten med en översilningsyta och/eller ett fördröjningsmagasin och yrkade att frågan om villkor för utsläpp av länshållningsvatten skulle skjutas upp under en provotid.

Mark- och miljödomstolen har i villkor 14 föreskrivit bland annat att avledande av länshållningsvatten från området ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Vattnet ska dessutom renas i översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin före avledning till Stenunge å. I samma villkor har mark- och miljödomstolen även föreskrivit att provtagning och analys av suspenderade ämnen, olja och totalkväve ska ske minst en gång per kvartal om aktiv täktverksamhet bedrivits sedan föregående mätning samt att tillsynsmyndigheten kan godkänna längre intervall på provtagning och analyser om sökanden kan visa på stabilt låga halter av suspenderade ämnen och totalkväve.

Frågan i målet är om detta villkor ska preciseras.

Mark- och miljööverdomstolens utgångspunkter

Domstolen får inte tillåta en verksamhet om denna kan ge upphov till en sådan förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm (se 5 kap. 4 § första stycket miljöbalken). Domstolen ska vidare vid prövning av ett tillstånd besluta om de bestämmelser och villkor som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan

försämring eller ett sådant äventyr (se 5 kap. 4 § andra stycket miljöbalken). Därutöver ska en dom som medger tillstånd till en verksamhet innehålla de villkor som behövs för att förhindra annan skada på eller olägenhet för omgivningen (se 22 kap. 25 § miljöbalken)

Som mark- och miljödomstolen har pekat på har Mark- och miljööverdomstolen avseende dagvatten ifrågasatt om föroreningsutsläppet bör regleras genom begränsningsvärden eller om utsläppet hellre bör regleras genom krav på dagvattenanläggningens utformning samt skötsel och underhåll (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 oktober 2013 i mål nr M 2304-13). Även i fråga om avledande av länshållningsvatten kan vattenflöde och föroreningsinnehåll växla, vilket kan leda till svårigheter med att reglera föroreningsutsläppet genom att i villkor föreskriva begränsningsvärden.

De villkor som ett tillstånd förenas med ska i regel vara utformade så att det inte råder någon tvekan om vad som krävs av tillståndshavaren och det ska gå att objektivt fastställa när en överträdelse har skett (se rättsfallen NJA 2006 s. 310 och MÖD 2009:2).

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Det utsläpp från vatten som kan komma att ske med anledning av verksamheten skulle kunna påverka dels öringsbeståndet i Stenunge å, dels möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna för Stenunge å och Askeröfjorden. Med den utformning som villkor 14 har fått i mark- och miljödomstolens dom går det inte att fastställa att vattnet kommer att renas i tillräckligt hög grad eftersom villkoret varken innehåller begränsningsvärden eller ställer krav på reningsanläggningens utformning, skötsel och underhåll. Mark- och miljööverdomstolen delar alltså kommunens och länsstyrelsens bedömning att aktuellt villkor behöver skärpas.

Det går med hänsyn till underlaget i målet inte att föreskriva ett villkor om utformningen av sedimentationsanläggningen som säkerställer att vattenkvaliteten i vattenförekomsterna inte påverkas på ett otillåtet sätt eller som är tillräckligt preciserat.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför att begränsningsvärden för utsläpp vid avledande av länshållningsvatten ska föreskrivas, trots de svårigheter som mark- och miljödomstolen påtalat om att vattenflöde och föroreningsinnehåll kan växla under året. Detta medför att det ställs särskilt höga krav på provtagningstillfällena, både när dessa sker och hur proven tas. Bolaget får ta fram ett kontrollprogram i samråd med tillsynsmyndigheten för att få så bra och representativa mätningar som möjligt.

I fråga om utsläpp av olja, suspenderade ämnen och vattnets pH har länsstyrelsen framfört att utgående vatten inte ska få överskrida 1 mg olja per liter utgående vatten räknat som oljeindex, 50 mg suspenderade ämnen per liter utgående vatten och att pH som momentanvärde får variera mellan 6 – 9, vilket har tillstyrkts av bolaget.

Kommunen har yrkat att utsläpp av suspenderade ämnen ska begränsas till 20 mg per liter och att den undre gränsen för pH-värdet istället ska vara 6,5. Med hänsyn till den utspädning som sker när länshållningsvattnet från täkten blandas med det naturliga flödet i ån bedömer Mark- och miljööverdomstolen att de halter länsstyrelsen föreslagit innebär en rimlig avvägning mellan miljönytta och de tekniska och ekonomiska aspekterna. Begränsningsvärden i enlighet med detta föreskrivs därför.

Det saknas vidare underlag för att bedöma vilken kvävereducering den planerade översilningsytan kommer att få. Frågan om utsläpp av kväve från täktområdet bör alltså utredas under en prövotid. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att en prövotid om fyra år som bolaget föreslagit är rimligt i det här fallet. Under denna tid ska en provisorisk föreskrift gälla för utsläpp av totalkväve. Utredningen ska i enlighet med länsstyrelsens förslag ha som ambition att halten totalkväve i utgående vatten ska understiga 5 mg per liter.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2020-12-11

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Lars Borg, tekniska rådet Dag Ygland,
hovrättsrådet Christina Ericson och tf. hovrättsassessorn Hannah Grahn, referent.

Föredragande har varit Rebecka Nylén.

Sökande

NCC Industry AB, 556302-3307
405 14 Göteborg

Ombud: Jur.kand. E-B E P

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet samt vattenverksamhet m.m på fastigheten A i Stenungsunds kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen meddelar NCC Industry AB, till och med den 31 december 2044, tillstånd enligt miljöbalken (1998:808, MB) för bergtäkt på fastigheten Stenungsund A inom på domsbilaga 1 markerade bryt- och verksamhetsområden. Tillståndet innefattar att

- få ta ut maximalt 9,5 miljoner ton bergmaterial, varav under normalår 500 000 ton och under maximalår högst 700 000 ton,
- som djupast få bryta berg ner till +30, dock anlägga pumpgröp ner till nivån +28 i höjdsystem RH 2000,
- få bedriva krossning och sortering av material inom verksamhetsområde angivet i exploateringsplanen,
- få ta emot maximalt 100 000 ton entreprenadberg per år för återvinning genom krossning och sortering,
- få bortleda allt inläckande grundvatten i täkten och
- utföra och behålla de anläggningar och anordningar som behövs för avledning av grundvatten, dvs. pumpar, ledningar, dammar m.m. som erfordras för vattenverksamhetens bedrivande.

Dok.Id 383045

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1070 462 28 Vänerns borg	Hamngatan 6	0521-27 02 00 E-post: mmd.vanersborg@dom.se www.vanersborgstingsratt.domstol.se	0521-27 02 80	måndag – fredag 08:00–16:00

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen godkänns.

Igångsättningstid

Den i tillståndet medgivna miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast inom fem (5) år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom. Sökanden ska anmäla till tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Arbetstiden för den i tillståndet angivna vattenverksamheten, bestäms till tio (10) år räknat från det att tillståndsdomen tas i anspråk.

Oförutsedd skada

Tiden för framställande av anspråk med anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till tjugo (20) år, räknat från utgången av arbetstiden.

Verkställighet

Tillståndet gäller även om domen överklagas (verkställighetsförordnande). Tillståndet får dock inte tas i anspråk förrän sökanden ställt föreskriven ekonomisk säkerhet och denna godkänts av tillståndsmyndigheten.

Ekonomisk säkerhet

Den ekonomiska säkerheten för efterbehandling och andra återställningsåtgärder fastställs till 791 500 kr.

Prövningsavgift

Prövningsavgiften avseende vattenverksamheten fastställs till 24 500 kr (betald).

Ersättning för rättegångskostnader

NCC Industry AB ska för rättegångskostnader ersätta länsstyrelsen med 19 200 kr samt S-A A och M A tillsammans med 200 000 kr. På beloppen utgår ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Slutliga villkor

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad sökanden har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Gränserna för verksamhets- och brytningsområdena ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden.
3. På avsnitt med olycksfallsrisker ska allmänheten på tydligt sätt uppmärksammas på riskerna med att beträda området.
4. Buller från verksamheten inklusive transporter mellan täktområdet och allmän väg får inte överskrida högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än

helgfri måndag till fredag kl. 06.00-18.00	50 dB(A)
nattetid kl. 22.00-06.00	40 dB(A)
övrig tid	45 dB(A)

Begränsningsvärdena enligt ovan ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ovan angivna ekvivalentnivåer ska gälla för varje timme.

Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad. Om det finns särskilda skäl får tillsynsmyndigheten medge en längre tid för genomförande av första kontrollen.

5. Starkt bullrande verksamheter såsom krossning, borrhning, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfri måndag till fredag kl. 06.00-18.00. Tillfällig utökning av arbetstiden för krossning på täktbotten får ske helgfria vardagar mellan kl. 18.00-21.00 efter medgivande från tillsynsmyndigheten. Närboende ska informeras innan tillfällig utökning av arbetstiden sker.

6. Senast 24 timmar före sprängning ska boende och andra berörda inom en radie av ca 800 m från brytområdets ytterkant informeras om planerad tidpunkt för sprängning.
7. Vid sprängning ska de hänsynsregler, försiktighetsmått och förslag till kontroll av markvibrationer och luftstöt våg följas, som redovisats i till ansökan bifogad riskanalys.
8. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning får inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 20 % av mättillfällena per år och får då uppgå till högst 6 mm/s.
9. Luftstöt våg till följd av sprängning - mätt som frifältsmätning - får vid bostadshus inte överstiga 120 Pa vid mer än 20 % av mättillfällena per år och får då uppgå till högst 150 Pa.
10. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från verksamhetens alla moment. Damning från täktområdet och från transportvägen mellan täkten och verksamheten på B ska åtgärdas samma dag den uppkommer.
11. Kemiska produkter, inklusive bränsle och farligt avfall, ska hanteras så att spill och läckage inte förorenar omgivningen. Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska förvaras i täta behållare på invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Uppsamlingsvolymen inom respektive yta ska minst motsvara den största behållarens volym plus 10 % av övriga behållares volym. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner. Cisternerna ska förses med påkörningskydd.
12. Hantering av olja och andra kemikalier samt tankning och uppställning av fordon och maskiner, får endast ske på yta där spill och läckage kan omhändertas för att förhindra förorening av yt- eller grundvatten. Saneringsutrustning ska finnas lätt tillgänglig och i anslutning till tankplats.

13. En aktuell efterbehandlingsplan ska finnas och successiv efterbehandling ska ske när så är möjligt. Senast två år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten. Efterbehandling av täkten ska vara slutförd och anmäld till tillsynsmyndigheten innan tillståndstidens utgång om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat.
14. Avledande av länshållningsvatten från täktområdet ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Vattnet ska dessutom renas i översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin innan avledning till Stenunge å. Senast ett år efter att detta tillstånd vinner laga kraft ska ett sådant kompletterande reningssteg vara anlagt och taget i drift. Utformning och placering av reningssteget ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

Provtagning och analys av suspenderande ämnen (Susp), olja och totalkväve (N_{tot}) ska ske minst en gång per kvartal om aktiv täktverksamhet bedrivits sedan föregående mätning. Analys av olja behöver inte ske om oljefilm inte förekommer i sedimentationsdamm och om inget spill av vätska innehållande oljeämnen inträffat sedan senaste mätning som visat på avsaknad av lösta oljeämnen. Om sökanden kan visa på stabilt låga halter av Susp och N_{tot} kan tillsynsmyndigheten godkänna längre intervall på provtagning och analyser. Provtagning och analys av ovan angivna parametrar ska dock ske minst en gång per år.

15. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Ett förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk. I fråga om kontroll av grundvattennivåer ska antal och placering av observationspunkter föreslås utifrån hydrogeologiska förhållanden.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket MB, åt tillsynsmyndigheten att fastställa de ytterligare villkor som kan erfordras i följande avseende.

D1. Tillfällig utökning av arbetstiden enligt villkor 5.

D2. Efterbehandling av verksamheten enligt villkor 13.

D3. Utformning och placering av reningssteg enligt villkor 14.

Innehåll

SAKEN.....	1
DOMSLUT	1
Slutliga villkor.....	3
Delegation.....	6
BAKGRUND.....	11
GÄLLANDE TILLSTÅND.....	11
ANSÖKAN	13
Yrkanden.....	14
Förslag till villkor.....	14
Delegation.....	17
Åtaganden	17
Redovisning av ansökan	17
Vad ansökan omfattar.....	17
Hantering av massor	18
Sevesoverksamhet	18
Rutin för riskanalys/hantering av risker när det gäller allvarliga kemikalieolyckor	19
Trafik	20
Transporter.....	21
Efterbehandling	21
Ekonomisk säkerhet	21
Egenkontroll och förslag till kontrollprogram	22
Närliggande verksamheter	22
Motivering av yrkanden.....	23
Tillståndstid.....	23
Behov	23
Verkställighet	25
Lokalisering	25
Planförhållanden.....	25
Strandskydd.....	26
Riksentressen och andra skyddade områden	26
Motiv till vald plats	27
Lokalisering i förhållande till Danmark	27
Täktverksamheten	27
Sprängningar	28
Kartmaterial och höjdsystem	29

Vattenverksamheten	29
Rådighet	30
Anläggningskostnader och fastställande av avgift för prövning	31
Påverkade fastigheter/Sakägare.....	31
Arbetstid.....	31
Markavvattning	31
Miljökonsekvenser	32
Vibrationer	34
Utsläpp till luft	34
Markstabilitet	35
Påverkan på befintlig kommunal vattenledning	35
Stenunge å	36
Möjliga åtgärder för att reducera utsläppen av kväve från tåkten.....	37
Samråd	37
Beslut om betydande miljöpåverkan	38
Allmänna hänsynsregler	38
Kunskapskravet 2 §	38
Försiktighetsprincipen 3 §.....	38
Produktvalsprincipen 4 §	38
Hushållningsprincipen 5 §	39
Lokaliseringsprincipen 6 §.....	39
Skälighetsregeln 7 §.....	39
Ansvar för avhjälpande av skada 8 §.....	39
Sammanfattning tillåtlighet.....	40
Planenlighet.....	40
Tillåtlighet enligt 3 kap. och 4 kap. MB	40
Tillåtlighet enligt 7 kap. MB.....	40
Miljökvalitetsnormer	40
Tillåtlighet enligt 2 kap. MB.....	40
Tillåtlighet enligt 11 kap. MB.....	40
Tillåtlighet enligt 16 kap. MB.....	41
Samhällsekonomisk nytta 11 kap. 6 § MB	41
INKOMNA SYNPUNKTER.....	41
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kammarkollegiet samt Sveriges geologiska undersökning	41
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	41
Tidsbegränsning av tillståndet.....	42

Klassificering av verksamheten	42
Verkställighet	42
Förslag till villkor	42
Länsstyrelsens bedömningar	43
Sevesolagstiftning.....	47
Tekniska myndighetsnämnden i Stenungsunds kommun.....	48
Motivering.....	49
G M, A N, K G, M B, M J, K N, M M, E J L, Mo J, A M, I S och D S	52
S-A A och M A	53
Brister i NCC:s rådighet	54
Grundvattenpåverkan.....	55
Buller, vibrationer och luftstötsvågor	57
Brister i presenterat nollalternativ	59
Bristfälligt underlag för efterbehandling	61
Verkställighetsförordnande	63
Granskning av NCC:s hydrologiska utredning	64
Rättegångskostnader	67
SÖKANDENS BEMÖTANDEN AV INKOMNA SYNPUNKTER	68
Länsstyrelsens yttrande.....	68
Ekonomisk säkerhet.....	68
Ersättning för handläggningstid	68
Villkorsförslag.....	68
Grundvatten.....	68
Prövotidsutredning utgående vatten	69
Information sprängningar.....	69
Tekniska myndighetsnämndens yttrande.....	70
Tillståndstid.....	70
Utgående vatten.....	70
Ytterligare reningssteg.....	71
Grundvatten.....	71
Markvibrationer, luftstötvågor och kemiska produkter	71
Närboendes yttranden	72
K G m.fl.	72
S-A A och M A	73
DOMSKÄL.....	79

Allmänt	80
Tillåtlighet m.m.....	80
Rådighet	80
Behov av täktmaterial	81
Lokalisering	81
Bortledning av grundvatten.....	82
Övriga aspekter och tillåtlighetsfrågan.....	83
Tidsbegränsning av tillståndet.....	83
Oförutsedd skada	83
Verkställighet	84
Villkor m.m.....	84
Buller och tider för verksamhetens bedrivande	84
Sprängningar	84
Damning.....	85
Lagring och hantering av kemiska produkter	85
Efterbehandling	86
Bortledning av länshållningsvatten	86
Kontrollfrågor m.m.....	87
Övrigt.....	88

BAKGRUND

Brytning i tåkten på fastighet A, Stenungsunds kommun, Västra Göta-lands län, påbörjades i början av 1980-talet av Baggermans AB, som genom olika bolagskonstellationer har införlivats med NCC Industry AB med organisationsnummer 556302-3307 (i fortsättningen NCC).

Från Gategård bergtäkt levereras idag högkvalitativt bergmaterial både till Stenungsundsområdet och till Danmark. Bergmaterialet i tåkten är av god kvalitet och lämpar sig väl för tillverkning av betongballast, asfalt, järnvägsballast och till väg- och anläggningsändamål.

Krossning och vidareförädling av materialet sker vid bolagets stationära krossanläggning på fastigheten B m.fl. Verksamheten är anmälningspliktig och omfattas av beslut fattat av Tekniska myndighetsnämnden 13 januari 2003 om stationär krossanläggning, mobil larvburen krossanläggning samt uppläggning av återvinningsmassor från väg och anläggningssektorn. Det har i samråd med länsstyrelsen och Miljöprövningsdelegationen i Västra Götaland beslutats att samprovning inte ska ske på grund av avståndet mellan verksamheterna.

Bolagets kajanläggning vid Talludden inom del av fastigheten D omfattas av tillstånd beslutat av Miljöprövningsdelegationen i Västra Götalands län 2007-03-22. Tillståndet omfattar utlastning av 210 000 ton stenmaterial per år.

GÄLLANDE TILLSTÅND

Nu gällande tillstånd för täktverksamhet på fastighet A, som meddelades av länsstyrelsen i Västra Götaland den 2 december 2002, gäller till och med 1 november 2019. Tillståndet omfattar fortsatt och utökad lossställning och krossning av 7 000 000 ton berg. Till täktansökan ingick en omfattande hydrogeologisk utredning. Tillståndet förenades med följande 20 villkor.

Täktverksamheten

1. Om inte annat följer av övriga villkor skall verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med Er ansökan och vad Ni åtagit Er i ärendet samt i enlighet med den täktplan som hör till ärendet.
2. Bolaget skall redovisa hur man arbetar med att minska miljöpåverkan från transporter. Resultatet skall kunna redovisas till Länsstyrelsen och till tillsynsmyndigheten inom 5 år från detta beslut vunnit laga kraft.
3. Det område som markerats som kvarlämnad berggripa på karta daterad den 23 september 2002 får inte brytas, se bilaga.

4. Sedan täktverksamheten avslutats och området efterbehandlats enligt villkoren i detta beslut skall anmälan omedelbart göras till tillsynsmyndigheten för slutbesiktning.

Gränsmarkering

5. Gräns för verksamhetsområde och fixpunkter skall vara tydligt utmärkta i terrängen under hela exploateringstiden. Skadad gränsmarkering skall omedelbart ersättas med ny.

Landskapet

6. Till skydd mot insyn skall träd och buskar kring tälten stå kvar under hela brytningsperioden.
7. Brytningsområdet skall efterbehandlas efter hand som arbetet fortskrider. Avbaningsmassorna skall lagras inom täktområdet för att kunna återföras vid efterbehandlingen.
8. Området skall efter avslutad brytning utformas på sätt som innebär minsta möjliga olycksrisker för framtida besökare och så att underhållskrävande stängsling o dyl inte behöver utföras. Trappstegsformade skyddshyllor kan tjäna detta ändamål. Farliga bergstup får inte förekomma.

Täktområdet

9. Brytningen får inte ske djupare än till nivån 53 meter över havet.
10. På arbetsplatsen skall hållas god ordning. Inom täktområdet får inte finnas upplag som inte hör till verksamheten. Okontrollerad tippning av fyllnadsmassor och avfall får inte förekomma. Schaktmassor (lera, sten etc) får inte användas till återfyllnad om inte Länsstyrelsen medger detta. När täkten avslutats skall alla maskiner, upplag och anordningar för verksamheten tas bort.

Omgivningspåverkan

11. Verksamheten inklusive krossning, borring, sprängning får bedrivas vardagar måndag till och med fredag kl. 06-20.
12. Den totala ljudnivån, från såväl täktverksamheten som från transporter, skall begränsas. Ekvivalent ljudnivå utomhus vid närliggande bostäder får inte överstiga riktvärdena
50 dB(A) under dagtid (kl 07 - 18),
45 dB(A) kvällstid (kl 18 - 22)
40 dB(A) nattetid (kl 22 - 07)
Den momentana ljudnivån på grund av verksamheten får nattetid vid bostäder inte överstiga gränsvärdet 55 dB(A).

Snarast efter det att verksamheten påbörjats skall aktuell ljudnivå kontrolleras vid den närliggande bostadsbebyggelsen samt arbetstid och verksamhet anpassas med hänsyn till ljudnivå och angivna riktvärden.

13. Markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - orsakade av sprängning, får som riktvärde inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus.
14. Luftstöt vågor till följd av sprängning får vid de närliggande bostäder inte överskrida riktvärdet 100 Pa (frifältsmätning).
15. Sprängningar skall, så långt som möjligt, riktas från befintlig bebyggelse för att begränsa luftstöt vågen och risken för stenkast. Vid sprängning skall täktområdet effektivt avspärras för allmänheten. Sprängningar skall normalt ske på fasta sprängtider och närboende förvarnas i god tid. Förslag till fasta sprängtider skall upprättas efter samråd med närboende och ingå i program för egenkontroll.
16. Petroleumprodukter skall förvaras i tankar innanför invallning eller i ett tråg som rymmer hela oljemängden. Anläggningen skall vara utförd så att den inte sätts ur funktion genom vattenfyllning vid nederbörd. Invallning eller tråg skall vara utförda i material som är beständiga mot de förvarade produkterna.
17. Oljehantering inklusive tankning av fordon och maskiner får endast ske på yta som är beständig mot olja. Marken under stillastående maskiner och fordon skall skyddas mot spill av petroleumprodukter.
18. Spill av petroleumprodukter skall omhändertas som farligt avfall.
19. Ytvatten som uppkommer inom täktområdet skall före avledning genomgå slam- och oljeavskiljning. Befintlig damm skall snarast tätas och storleken skall anpassas till verksamhetens behov.
20. Damning från verksamhetens alla moment skall förhindras.

Tekniska myndighetsnämnden har den februari 2014 förelagt bolaget om skyddsåtgärder i samband med mellanlagring och återvinning av betong på fastigheten.

ANSÖKAN

NCC ansöker om nytt tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken (MB) för fortsatt verksamhet vid den aktuella bergtäkten. Då brytning kommer att ske under grundvattenytan, vilket kräver bortledning av vatten, ansöker bolaget även om tillstånd för vattenverksamhet i enlighet med 11 kap. MB.

Yrkanden

NCC yrkar att Mark- och miljödomstolen meddelar bolaget tillstånd enligt 9 kap. MB att på fastigheten A i Stenungsunds kommun, inom brytningsområde som framgår av exploateringsplan (bilaga 3 till ansökan),

1. få ta ut maximalt 9,5 miljoner ton bergmaterial, varav under normalår få ta ut 500 000 ton bergmaterial och under maximalår få ta ut högst 700 000 ton bergmaterial,
 2. som djupast få bryta berg ner till +30, dock anlägga pumpgrop ner till nivån +28 i höjdsystem RH 2000,
 3. få bedriva krossning och sortering av material inom verksamhetsområdet angivet i exploateringsplanen (bilaga 3 till ansökan) och
 4. få ta emot maximalt 100 000 ton entreprenadberg per år för återvinning genom krossning och sortering,
- allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökan jämte bilagor.

Vidare yrkas att Mark- och miljödomstolen meddelar tillstånd enligt 11 kap. MB till vattenverksamhet i form av att

5. få bortleda allt inläckande grundvatten i tälten och
6. utföra och behålla de anläggningar och anordningar som behövs för avledning av grundvatten, dvs. pumpar, ledningar, dammar m.m. som erfordras för vattenverksamhetens bedrivande.

Utöver detta yrkas att Mark- och miljödomstolen ska besluta

7. att tillståndet ska gälla i 25 år,
8. att arbetstiden för de i tillståndet angivna vattenverksamheterna, bestäms till tio år räknat från det att tillståndsdomen tas i anspråk,
9. att tiden för framställande av anspråk med anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till 15 år, räknat från utgången av arbetstiden,
10. att tillståndet ska gälla även om beslutet överklagas (verkställighetsförordnande),
11. att fastställa de villkor som bolaget föreslår och
12. att godkänna den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen (MKB).

Förslag till villkor

Så som talan slutligen bestämts föreslår NCC följande villkor för verksamheten. Utformningen av villkor 2-6, 8-10, 13 och 14 har föreslagits av länsstyrelsen och medgivits av bolaget.

1. Om inte annat följer av övriga villkor ska verksamheten bedrivas i huvudsak i enlighet med vad bolaget har angett i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Gränserna för verksamhets- och brytningsområdet ska vara tydligt utmärkta i terrängen under hela verksamhetstiden.

3. På avsnitt med olycksfallsrisker ska allmänheten på tydligt sätt uppmärksammas på riskerna med att beträda området.
4. Buller från verksamheten inklusive transporter mellan täktområdet och allmän väg får inte överskrida högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än
helgfri måndag till fredag kl. 06.00-18.00 50 dB(A)
nattetid kl. 22.00-06.00 40 dB(A)
övrig tid 45 dB(A)
Begränsningsvärdena enligt ovan ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ovan angivna ekvivalentnivåer ska gälla för varje timme.
Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad. Om det finns särskilda skäl får tillsynsmyndigheten medge en längre tid för genomförandet av första kontrollen.
5. Starkt bullrande verksamheter såsom krossning, borrar, sprängning och skutknackning får endast bedrivas helgfri måndag till fredag kl. 06.00-18.00. Annan mindre bullrande verksamhet får ske även kl. 18-22.
Tillfällig utökning av arbetstiden för krossning får ske helgfria vardagar mellan kl. 18.00-21.00 efter medgivande från tillsynsmyndigheten. Närboende ska informeras innan tillfällig utökning av arbetstiden sker.
6. Markvibrationer till följd av sprängning mätt enligt SS 460 48 66, får uppgå till högst 4 mm/s vid minst 80 procent av sprängningarna per kalenderår och får inte vid något tillfälle överstiga 6 mm/s i kringliggande bostäder.
Vibrationer ska mätas som toppvärde i sockel på bottenvåning. Mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder ska i övrigt framgå av kontrollprogram.
7. Senast 24 timmar före sprängning ska boende och andra berörda inom en radie av 800 m från brytområdets ytterkant informeras om tidpunkten för sprängning.
8. Luftstövåtgång till följd av sprängning, mätt som frifältsmätning, får vid bostadshus uppgå till högst 120 Pa vid minst 80 procent av sprängningarna per kalenderår och får inte vid något tillfälle överstiga 150 Pa.
Mätningarna ska utföras enligt gällande Svensk Standard SS 02 52 10 eller motsvarande. Mätpunkter, frekvens samt utvärderingsmetod ska specificeras i verksamhetens kontrollprogram.
9. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från verksamhetens alla moment.
10. Kemiska produkter inklusive bränsle och farligt avfall ska hanteras så att spill och läckage inte förorenar omgivningen. Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska förvaras i täta behållare på invallad yta, som är skyddad från nederbörd. Uppsamlingsvolymen inom respektive yta ska minst motsvara

den största behållarens volym plus 10 % av övriga behållares volym. Fordonsbränsle ska förvaras enligt ovan eller i dubbelmantlade cisterner. Cisternerna ska förses med påkörningsskydd.

Tankning, och uppställning av arbetsfordon och arbetsmaskiner för natten eller längre tid, får endast ske på yta som förhindrar spridning av petroleumprodukter. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under parkerade enskilda arbetsfordon eller maskiner. Utrustning för sanering av spill ska finnas lätt tillgänglig.

11. *Om villkor 10 inte fastställs yrkas i andra hand att följande villkor föreskrivs.* Hantering av olja och andra kemikalier samt tankning och uppställning av fordon och maskiner, får endast ske på yta där spill och läckage kan omhändertas för att förhindra förorening av yt- eller grundvatten. Saneringsutrustning ska finnas lätt tillgänglig och i anslutning till tankplats.
12. En aktuell efterbehandlingsplan ska finnas och successiv efterbehandling ska ske när så är möjligt. Senast två år innan tillståndet för verksamheten upphör ska verksamhetsutövaren inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad i samråd med tillsynsmyndigheten. Efterbehandling av täkten ska vara slutförd och anmäld till tillsynsmyndigheten innan tillståndstidens utgång om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat.
13. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. Programmet ska bland annat ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Ett förslag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

Uppskjuten fråga

NCC föreslår att frågan om vilka villkor som ska gälla för utsläpp av vatten till recipient skjuts upp enligt 22 kap. 27 § MB. NCC föreslår att bolaget under en provotid ska kartlägga tekniska och ekonomiska möjligheter att begränsa utsläppen av kväve. Ambitionsnivån i utredningen bör i fråga om kväve vara det begränsningsvärde som länsstyrelsen yrkat i målet.

Resultaten av utredningen jämte förslag till villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet tagits i anspråk. Intill dess att domstolen förordnar annat ska följande provisoriska föreskrifter gälla.

- P1. Avledande av vatten från täktområdet ska ske genom sedimentationsanläggning med oljeavskiljande anordning. Vattnet ska dessutom renas i översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin innan avledning till Stenunge å.
- P2. Innehållet av föroreningar i utgående vatten får som årsmedelvärde av minst fyra representativa provtillfällen inte överstiga följande begränsningsvärden
 - 1 mg olja per liter utgående vatten
 - 10 mg totalkväve per liter utgående vatten
 - 50 mg suspenderade ämnen per liter utgående vatten
 - pH får som momentanvärde variera mellan 6-9.

Delegation

NCC föreslår följande delegeringsvillkor.

D1. Tillfällig utökning av arbetstiden, enligt villkor 5.

D2. Efterbehandling av verksamheten enligt villkor 12.

Åtaganden

NCC åtar sig följande försiktighetsmått:

- Efterbehandla området på ett sådant sätt att den biologiska mångfalden gynnas.
- Göra en synförrättning/besiktning av byggnader och anläggningar inom 400 m från brytgränsen inom ett år från att nytt tillstånd tagits i anspråk.
- Vid borring av resterande ytberg i östra delen av brytområdet används en bullerdämpad borrhög. Skutknackning sker på högst nivå +77.
- Övervaka grundvattennivån regelbundet i enskilda brunnar och energibrunnar inom 500 m från täktgränsen, samt ha beredskap för att vidta kompensationsåtgärder. Val av kompensationsåtgärd görs i samråd med sakkunnig hydrogeolog.
- Övervaka grundvattennivåer i magasinet i jord söder om täkten och beredskap att planera kompensationsåtgärd i händelse av sättning av åkerdränering.
- Utföra sättningsmätningar och övervaka grundvattennivåer i jord väster om täkten, vilket föreslås ingå i kontrollprogrammet.

Redovisning av ansökan

NCC har redovisat sin ansökan i huvudsak enligt följande.

Vad ansökan omfattar

Följande verksamhetskoder enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) är aktuella för den planerade verksamheten:

10.11 (B) Täkt av berg med ett visst verksamhetsområde som är större än 25 hektar
10.50 (C) Anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter

Ansökan omfattar endast täktverksamheten vid A. Den krossanläggning som finns på fastigheten B m.fl. omfattas därmed inte av denna ansökan. Avgränsningen av prövningen har gjorts i samråd med länsstyrelsen och Miljöprövningsdelegationen i Västra Götaland mot bakgrund av avståndet mellan verksamheterna.

Vid varje enskilt sprängtillfälle planeras minst 10 ton sprängmedel användas. Verksamheten omfattas därmed av Sevesolagstiftningen enligt den lägre kravnivån. Seve-soverksamheten beskrivs i MKB (bilaga 5 till ansökan). Aktuellt säkerhetslednings-system och handlingsprogram bifogas ansökan (bilaga 13 till ansökan).

Brytning av berg kommer att ske under grundvattenytan. För att kunna bedriva täktverksamheten måste länshållning och bortledning av grund- och regnvatten ske. Bolaget har bedömt att det inte kan anses uppenbart att bortledning av grundvatten inte kommer påverka varken allmänna eller enskilda intressen. Bolaget bedömer att den planerade vattenverksamheten därför är tillståndspliktig enligt 11 kap. MB.

Bortledningen av grundvatten är en förutsättning för täktverksamhetens bedrivande varför bolaget vill få det säkerställt genom tillstånd att bortledning får ske. Bolaget ansöker därför om tillstånd även för vattenverksamheten. Ansökan omfattar således tillstånd enligt både 9 och 11 kap. MB.

Bolaget har bedömt att den planerade verksamheten inte kommer att medföra sådan påverkan på arter som omfattas av artskyddsförordningen att det krävs dispens enligt 14 eller 15 §§ artskyddsförordningen, se vidare avsnitt 7.7 i MKB:n.

Hantering av massor

Det entreprenadberg som bolaget ansöker om att få ta emot kommer från lokala bygg- och anläggningsprojekt där bergmaterial uppkommit som överskottsmaterial från ovanjordsprängning. Det motsvarar det bergmaterial som finns i täkten. Entreprenadberget avses att krossas till bär- och förstärkningslager, vilket kräver att berget ska ha en godtagbar kvalitet och vara utan risk för miljöpåverkan för att kunna användas fritt. Innan inleverans sker kontroll av den information av bergkvalitet och styckefall som finns tillgänglig. Mottagningskontroll sker vid inleverans genom okulär kontroll i samband med invägning.

Sevesoverksamhet

Vid bergtäkten kan explosiva ämnen, oxiderande ämnen och brandfarliga ämnen förekomma. För sprängning i täkten används dynamit, emulsionssprängämnen och primer/booster. För tändning används sprängkapslar. Övriga farliga ämnen utgörs av dieselolja för drift av maskiner.

I tabellen nedan redovisas samtliga farliga ämnen samt farokategori och den maximala mängd som kan förekomma vid bergtäkten vid ett och samma tillfälle.

Sevesoklassade ämnen vilka används i verksamheten

Farligt ämne (Produktnamn samt för rena ämnen även kemiskt namn och CAS-nr)*	Kategori/ namn i Del 1/ Del 2 i Sevesoför- ordning	Faro klassifi- cering CLP	Faro kod CLP	Maximal mängd vid ett och samma tillfälle (ton)
Emulsionssprängämne (ammoniumnitratbase- rat, bulkemulsion)	Del 1: P1a	Expl. 1.1	H201	15 ton

NG-sprängämne	Del 1: P1a	Expl. 1.1 Acute tox. 2	H201 H330	0,75 ton
Patronerad emulsion	Del 1: P1a	Expl. 1.1	H201	0,75 ton
Sprängkapslar	Del 1: P1a	Expl. 1.1/1.4	H201	0,01 ton
Primer /booster	Del 1: P1a	Expl. 1.1 Acute tox. 3 Aquatic Chronic 2	H201 H331 H411	0,3 ton
Explosivt avfall	Del 1: P1a	Expl. 1.1	H201	0,02 ton
Oxiderande fast avfall	Del 1: P8	Ox. Sol. 3	H272	
Oxiderande flytande avfall	Del 1: P8	Ox. Liq. 3	H272	0,05 ton
Petroleumprodukt (dieselolja/lätt eldningsolja)	Del 2: Punkt 34	Flam. Liq. 3 Aquatic Chronic 2	H226 H411	13 ton

*Faroklassificering och kod för faroangivelse redovisas enbart för faror som omfattas av Sevesoförordningen.

Sammanräkning enligt summeringsregeln ger en total kvot på 1,639, vilket medför att bergtäkten omfattas av kraven på Sevesoverksamhet enligt den lägre kravnivån.

Ett uppdaterat handlingsprogram och säkerhetsledningssystem för verksamheten med namngivna styrande dokument bifogas i bilaga 3 till aktbilaga 12.

Rutin för riskanalys/hantering av risker när det gäller allvarliga kemikalieolyckor

De risker som i huvudsak bedöms kunna uppstå i samband med täktens Sevesoverksamhet är läckage av sprängmedelsprodukter vid transport samt hantering vid laddning, respektive personskador vid hantering av explosiva varor och vid sprängning.

Bolaget är certifierat enligt ISO 9001 och ISO 14001 och inom ramen för dessa certifieringar finns arbetsätt, dokumentation och rutiner för att fortlöpande identifiera olycksrisker och för att kunna reagera i händelse av olyckor och nödsituationer. Som ett led i detta ingår både utbildning och övning. Rutiner samt säkerhetsdatablad för kemiska produkter finns samlade och tillgängliga för medarbetarna. Endast personer med rätt kravutbildning och praktisk erfarenhet hanterar sprängprodukterna. En sprängarbets utses alltid, vilken leder och övervakar arbetet.

I ledningssystemet ställs krav på en skriftlig riskbedömning, vilken också omfattar kemikalieolyckor. I riskbedömningarna beaktas såväl direkta risker vid hantering av explosiva ämnen som risker förknippade med brand, sabotage mm. Ansvar för upprättande av riskbedömningen ligger hos platschefen för verksamheten. Riskbedömningarna ska enligt ledningssystemet ses över årligen för arbetsplatsen, samt när det skett förändringar som kan påverka riskerna så som allvarlig olycka eller tillbud.

I bilaga 4 till aktbilaga 12 redovisas resultatet av aktuell riskanalys vid bergtåkten samt hur de eventuella åtgärdsbehov som finns kan åtgärdas.

Trafik

Väg 653 är en kommunal väg med BK1-standard och hastighetsbegränsning på 70 km/h. Vägen nyttjas huvudsakligen för yrkesmässig person- och lastbilstrafik till de industrier som finns längs vägen. Utöver transporter till bolagets krossanläggning sker även transporter till Borealis, Renovas anläggning vid Kläpp och till Thomas Betongs betongfabrik. Inga trafikflödesmätningar finns tillgängliga för väg 653 via Trafikverket.

Ett fåtal bostadshus finns lokaliserade längs vägen norr om krossanläggningen. Transporter från krossanläggningen passerar inga bostäder längs väg 653 innan anslutning till väg 170 (Industrivägen).

Industrivägen är en primär länsväg med hastighetsbegränsning på 70 km/h. Vägen har BK1-standard. Trafiken på Industrivägen, väster om anslutningen från väg 653, uppgår enligt Trafikverkets mätning till 9 770 fordon (± 7 procent), varav 1 090 tunga fordon (± 7 procent). Öster om anslutningen från väg 653 uppgår trafiken till 9 600 fordon (± 7 procent), varav 1 090 tunga fordon (± 7 procent). Trafikräkningen är gjord i januari 2017.

Nuvarande produktion i tåkten är mellan 350 000–500 000 ton per år. Antalet fordonsrörelser (in- och uttransporter) har i ansökan beräknats till i genomsnitt 130 per arbetsdag räknat på 220 arbetsdagar per år och en genomsnittlig last på 35 ton. Detta motsvarar antalet transporter vid nuvarande produktion. Omräknat till årsmedeldygn motsvarar detta 80 ÅDT för tung trafik. Av dessa går 70 % i västlig riktning på Industrivägen medan resterande sker i östlig riktning mot E6.

Den mängd entreprenadberg som planeras tas emot kommer att variera mellan olika år beroende på aktuella bygg- och anläggningsprojekt. I perioder när stora mängder entreprenadberg tas emot kommer mängden berg som bryts i tåkten delvis kunna ersättas med entreprenadberget. Bolaget kommer i så stor utsträckning det är möjligt att utnyttja returtransporter för att samordna intransporterna av entreprenadberg med uttransporter av färdiga produkter.

Vid en mottagning av 150 000 ton entreprenadberg i tåkten uppskattas antalet tillkommande transporter med entreprenadberg uppgå till 45 stycken fordonsrörelser per dag (in- och uttransporter). Beräkningen utgår från en genomsnittlig last på 30 ton och 220 arbetsdagar per år. Av detta kan returtransporter nyttjas vilket kommer bidra till att minska antalet tillkommande transporter.

Transporter

En transportutredning gjordes av bolaget år 2008 i enlighet med villkor i nuvarande täkttillstånd. Utredningen skickades in till länsstyrelsen och tillsynsmyndigheten.

I transportutredningen studerades bränsleförbrukning för interna respektive externa transporter. I utredningen lyfts att verksamheten är väl lokaliserad nära E6, vilket ger snabba och effektiva transporter. I utredningen lyfts också samlokaliseringen med Thomas Betongs betongstation i Gröteröd som fördelaktig för att minska antalet transporter. Som åtgärder för att optimera transporterna lyfts bland annat logistiksamordning, miljökrav vid upphandling av transporter och underentreprenörer samt sparsam körning (eco-driving).

Transporter mellan täkten i Gategård och krossanläggningen i Gröteröd sker med specialbyggda lastbilar, vilka optimerats avseende lastningskapacitet. Bolaget kommer 2018 att göra en energikartläggning för täktverksamheten vid Stenungsund i enlighet med STEMFS 2014:2. Denna kommer att omfatta en kartläggning av de interna transporterna och åtgärder för att anpassa transporterna ytterligare.

Efterbehandling

I samband med att täkten efterbehandlas slutligt kommer pumpning av tillrinnande yt- och grundvatten att avslutas. Detta innebär att en grundvattensjö kommer att etableras inom själva brytområdet. Efterbehandling kommer att ske så att den biologiska mångfalden gynnas. En översiktlig plan har tagits fram som visar möjligheter till gestaltning och utformning av området. Detaljerna får sedan anpassas i samråd med tillsynsmyndigheten och markägaren.

Efterbehandling innebär också att allmänna säkerhets- och skyddsåtgärder vidtas samt att avveckling av bodar och maskiner sker.

Ekonomisk säkerhet

Det huvudsakliga syftet med den ekonomiska säkerheten är att täcka kostnaderna för efterbehandling och återställningsåtgärder ifall verksamheten skulle behöva avslutas i förtid på grund av konkurs eller dylikt. Planerad efterbehandling syftar till att skapa en grundvattensjö.

Beräkning av förslag på ekonomisk säkerhet har gjorts enligt "*Efterbehandling av täkter, en förtäkt vägledning, Miljösamverkan Sverige 2006-11-30*". Enligt rapporten anges ett spann på mellan 5 och 12 kr/m² för efterbehandling av bergtäkter. Gategård har ett brytområde på ca 135 000 m². Vid en beräkning med 25 års tillståndstid blir motsvarande spann för säkerhetsbelopp i Gategård mellan 1 020 000 kr och 2 460 000 kr inklusive fasta kostnader, städning m.m.

Bolaget beräknar att 5 kr/m² med god marginal ersätter kostnaden för efterbehandling av slänter och täktbotten. Bolaget grundar detta på följande förutsättningar;

- Maskinparken i täkten är liten och det finns få fasta installationer tillhörande täkten.
- Successiv efterbehandling av slänter har till stor del redan utförts av de branta slänter som ligger i norra delen av täkten och vid infarten till täkten.
- Framtida markanvändning utgörs av en grundvattensjö, vilket medför att inga efterbehandlingsåtgärder behöver utföras av täktbotten. Miljösamverkan Sveriges beräkningsmodell har inte beaktat scenariot grundvattensjö.
- Skyddsslänten som planeras att anläggas runt täktområdet utförs genom bortgrävning av ovanliggande jord- och moränmassor, vilket är kostnadseffektivt i förhållande till sprängning av en skyddshylla.

Utifrån detta beräknar bolaget den totala kostnaden för efterbehandling av täkten till 1 500 000 kr, vilket bolaget anser utgöra en rimlig ekonomisk säkerhet för den planerade verksamheten.

Egenkontroll och förslag till kontrollprogram

Bolaget är certifierat enligt ISO 14001 och 9001. Bolaget har interna rutiner för allmän egenkontroll rörande krav enligt miljölagstiftning för bland annat kemikaliehantering och -förteckningar, cisternbesiktningar, kontroller och dokumentation.

Säkerhetsdatablad för de kemikaliska produkter som används inom verksamheten, och som kan innebära risk för miljön, finns samlade i personalutrymmet. Myndigheternas tillståndsbeslut, täktplan och övriga handlingar i ärendet samlas i en pärm som hålls tillgänglig på arbetsplatsens kontor. I samma pärm samlas dokumentation av mätningar analyser etc. och även avvikelserapporter. Krav på åtgärder enligt tillståndsvillkor följs kontinuerligt upp.

Ett egenkontrollprogram kommer att tas fram/finns för verksamheten i enlighet med 26 kap. 19 § MB och förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll. Detta egenkontrollprogram kommer att revideras i samband med ett nytt beslut om tillstånd.

Ett förslag till kontrollprogram kommer att tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontroller avses ske bl.a. vad gäller utsläpp till vatten, buller och vibrationer m.m.

Närliggande verksamheter

Swedegas högtrycksledning går till största delen under mark. Över Lasshammarbäcken/Stenunge å går dock ledningen ovan jord. Ovanjordsledningen är innesluten av 12 mm tjockt gods. Bolaget har i samråd med Swedegas byggt en skyddsvall för att minska risken för att stenblock som kan ramla av lastbilstransporterna inte ska rulla i riktning mot ledningen.

Som ytterligare skyddsåtgärd avser bolaget att i samråd med Swedegas höja befintlig skyddsvall samt byta ut räcket vid broöverfarten. Bolaget bedömer sammantaget att risken för skada på ledningen är liten.

Motivering av yrkanden

Tillståndstid

Bolaget har yrkat att tillståndstiden ska bestämmas till 25 år. Mängden berg inom ansökt brytområde är beräknat till 9,5 miljoner ton. Vid ett normalt marknadsläge innebär detta att berget räcker i ca 19 år.

För bolagets del och ur ett hushållningsperspektiv är det viktigt att långsiktigt kunna planera verksamheten och säkerställa tillgången på bergmaterial enligt vad som efterfrågas på marknaden. Täkten ligger centralt i Stenungsund med korta transporter till lokala bygg- och anläggningsprojekt. I regionen planeras och utförs omfattande bygg- och infrastrukturprojekt där det kommer åtgå stora mängder bergmaterial. Det finns också ett stort behov av att kunna ta emot och återvinna entreprenadberg som uppkommer till följd av bygg- och anläggningsprojekten. För det fall det blir fråga om omfattande mängder entreprenadberg som kommer att återvinnas innebär det att det berg som finns inom brytområdet kommer att räcka avsevärt längre. En tillståndstid om åtminstone 25 år bedöms som rimlig för att det ska bli balans mellan berguttag, återvinning av entreprenadberg, efterbehandling och tillståndstid.

Verksamheten har vidare stöd i den gällande översiktsplanen vilken utgör kommunens långsiktiga vision om hur mark- och vattenområden ska användas och om hur bebyggelsen ska utvecklas. Ur ett längre perspektiv planeras således inte för någon annan markanvändning än den pågående.

Bolaget yrkar en tillståndstid om 25 år dvs. yrkandet omfattar även den planerade vattenverksamheten. Däremot har bolaget yrkat att en arbetstid om 10 år och en tid för att framställa anspråk med anledning av oförutsedd skada till 15 år räknat från arbetstidens utgång ska fastställas. Dessa tider motsvarar tillsammans den ansökta tillståndstiden.

Bolaget anser därför att det föreligger skäl till att bestämma tillståndstiden till 25 år för ansökt verksamhet.

Behov

Samhällets förändring under de senaste 25 åren har inneburit ökade krav på bergmaterial samt mer restriktiv tillståndsgivning för olika täktverksamheter. Anledningen till ökade krav på bergmaterialet har bland annat varit att trafikmängden har ökat och att kostnaderna för byggande och underhåll av vägar därmed stigit. Betydel-

sen av slitstarkt material för att hålla nere kostnader har därmed blivit större. Samtidigt har sådana täktverksamheter som står i strid med andra intressen i mindre utsträckning blivit möjliga att bedriva.

Det uppenbara behov som bolaget märker i form av beställningar och förfrågningar avspeglas även tydligt i den analys som SGU gör för regionen.

I den årliga rapporten "Grus, sand och krossberg" från SGU presenteras följande:

"Enligt Boverkets uppskattningar finns det ett behov av 700 000 nya bostäder i Sverige fram till 2025. Ifall den ambitionen för bostadsbyggande förverkligas är byggandet i en storleksordning som vi inte haft i Sverige sedan början på 1970-talet. Vid byggnation finns det behov av stora mängder ballast, dels till betongkonstruktioner och grundläggning av själva byggnaden, dels till omkringliggande infrastruktur som vägar och VA-nät. En framtida byggnadstakt på 70 000 bostäder per år skulle kunna innebära att behovet av ballast ökar till omkring 120 miljoner ton per år. Det betyder att det årligen behöver produceras 60-70 procent mer ballast i Sverige jämfört med medelvärdet för perioden 2000-2015."

"Det är en utmaning att öka ballastproduktionen i denna omfattning utan att det leder till ogynnsamma effekter på naturmiljö och transportsystem. För att uppnå mål om hållbar samhällsbyggnad och hållbar stadsutveckling är det därför nödvändigt att uppmärksamma försörjningen av ballastmaterial i samhällsplaneringen för att undvika onödiga påverkan på naturmiljön och för att få till ett resurseffektivt byggande utan onödiga transporter."

Nuvarande produktion i tåkten är mellan 350 000 - 500 000 ton. Av den årliga produktionen går ca 150 000 - 200 000 ton på export till i huvudsak Danmark. Bergmaterialet i tåkten är av god kvalitet och lämpar sig för tillverkning av asfalt, järnvägsballast, samt väg- och anläggningsändamål. Materialet är även väl lämpat för användning till betongframställning och säljs idag till betongstationer i närområdet. Materialet från tåkten kan därmed bidra till en hushållning av grusförekomsterna i regionen genom att ersätta naturgrus med bergkross vid betongframställning. Det är således uppenbart att bergtåkten i Gategård är viktig för försörjningen i området.

I kommunens översiktsplan anges att behovet av krossmaterial för bygg- och anläggningsändamål huvudsakligen tillgodoses genom bergtåkten i Gategård. I planen anges också att genom tåkten är kommunen försörjd med krossmaterial under lång tid framåt. Övriga täkter i Stenungsundsområdet är mindre och ligger på större avstånd vilket medför längre transporter med ökad miljöbelastning som följd.

Bilagda utredningar gällande hydrogeologi, buller, naturvärden, Seveso och vibrationer visar att täktverksamhet kan bedrivas i Gategård utan att omkringboende och berörda intressen påverkas på ett betydande sätt. Mot bakgrund av ovanstående, samt de konsekvenser som det innebär att använda befintliga täkter på längre avstånd eller en nyetablering av en täkt i annat orört område, anser bolaget att det sammantaget är

huvudalternativet, att utöka befintlig täktverksamhet, som har de bästa förutsättningarna för att bedriva bergtäktsverksamhet med så liten påverkan på människors hälsa och miljön som möjligt.

Slutligen bör noteras att för att en fri marknad ska fungera på ett konkurrensmässigt bra sätt krävs ett överskott av bergmaterial. Detta innebär att marknadens behov är större än det uppskattade ballastbehovet vilket således innebär att prognosticerade ballastbehov utifrån planerade infrastruktur- och byggprojekt kan anses vara en restriktiv bedömning av det framtida behovet.

Verkställighet

Bolaget har yrkat att tillståndet ska få tas i anspråk utan att domen har vunnit laga kraft. Det föreligger förhållandevis få motstridiga intressen. Det är fråga om en pågående verksamhet där tillståndstiden snart är slut. Det är av mycket stor vikt att tillståndet kan tas i anspråk och att verksamheten kan fortgå utan avbrott.

Täktverksamhet har bedrivits på platsen sedan början av 1980-talet. Ansökan avser en befintlig täktverksamhet som förvisso ska utökas men som inte kan anses förändras på ett sätt som kan medföra irreversibel negativ påverkan på människors hälsa eller miljön under den tid som mark- och miljööverdomstolens prövning av ett överklagande pågår.

Verkställighetsförordnande är av avgörande betydelse för bolagets verksamhet för att kunna leverera till många olika ändamål, samt för att upprätthålla en sund konkurrens inom bergmaterialförsörjningen i Stenungsundsområdet.

Utförda utredningar inom ramen för ansökan visar att miljöpåverkan kan bedömas som acceptabel. Den ansökta verksamheten bör därmed uppfylla kraven på att verkställighet ska kunna medges.

Lokalisering

Bergtäkten ligger ca 3 km öster om Stenungsunds centrum och ca 300 m väster om E6.

Markanvändningen utanför täktområdet är skogsbruk med inslag av jordbruksmark. Inom 200 m från nuvarande och planerad brytgräns finns fyra bostadshus. Totalt finns ca 40 bostadshus inom 700 m från verksamhetsområdet. Planerad verksamhet innebär ingen areell utökning av täkten utan brytområdet har istället minskats något åt söder. Den fortsatta brytningen kommer enbart att ske genom fördjupning av nuvarande täkt.

Planförhållanden

Täktområdet omfattas inte av någon detaljplan.

Detaljplanen för Gategårdstippen (planbeteckning 1415-P93/3 hos Lantmäteriet) beslutades 1992 och omfattar deponi enligt tillståndsbeslut från Länsstyrelsen från 1991-09-10. Det blev dock aldrig aktuellt att starta deponin och tillståndsbeslutet har idag löpt ut. Något nytt tillstånd enligt miljöbalken för deponi finns inte. Genomförandetiden för detaljplanen upphörde 2007-12-31.

Planområdet ligger norr om tälkten. Den del som omfattas av ansökt verksamhetsområde utgörs av lokalgata till och från planområdet. På denna sträckning finns idag en skogsbilväg. Den befintliga skogsbilvägen som utgör tillfartsväg till planområdet kommer att bevaras. Den ansökta verksamheten står således inte i strid mot detaljplanen för Gategårdstippen.

För området gäller översiktsplan (ÖP) 2006, antagen 2009. Tälkten ligger inom område som är av riksintresse för industriell produktion och inom skyddsområde för industri samt gränsar till utvecklingsområde för petrokemisk industri och annan tung industri. I områdesrekommendationerna i översiktsplanen framgår att ingen ny bebyggelse bör tillåtas utom industri inom detta område. Pågående markanvändning kan fortsätta tills dess att förändringar sker.

I översiktsplanen anges också att behovet av krossmaterial för byggnadsändamål i Stenungsund huvudsakligen tillgodoses genom bergtälkten i Stora Gategård. Mindre tälkten med tillstånd finns också i Sköllunga och Dunnebacken. I planen anges att genom tälkten i Stora Gategård är kommunen försörjd med krossmaterial under lång tid framåt.

Den planerade verksamheten får därmed anses vara förenlig med gällande översiktsplan.

Strandskydd

Stenunge å omfattas norr om tälkten av det generella strandskyddet. Gränsen för ansökt verksamhetsområde tangerar området för strandskydd. Ingen del av verksamhetsområdet ligger dock inom området för det generella strandskyddet. För det fall verksamheten skulle ha planerats bedrivas inom strandskyddat område hade frågan om påverkan på strandskyddets intressen prövats inom ramen för tillståndsprövningen dvs. någon dispens hade inte varit nödvändig. I figur 3 i aktbilaga 12 redovisas verksamhetsområdet och området för strandskydd vid Stenunge å. Utbredningen av området för strandskydd redovisas även i figur 6.4.1 i MKB.

Riksintressen och andra skyddade områden

Tälktområdet ligger inom riksintresse för industriell produktion enligt 3 kap. 8 § MB. Riksintresset omfattar del av Stenungsunds kommun och avser område för petrokemisk industri.

Området ligger i utkanten av riksintresse klassat som högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § MB. Riksintresseområdet omfattar kust- och skärgårdsområdet från Brofjärden till Simpevarp.

Inga övriga riksintressen finns i anslutning till området.

Motiv till vald plats

Täkten ligger väl lokaliserad i förhållande till marknaden. Störningar från verksamheten är begränsade och inga dokumenterade naturvärden berörs direkt av verksamheten. Vidare innebär fortsatt verksamhet att resursen kan nyttjas fullt ut istället för att finna ett område för en helt ny bergtäkt.

I MKB:n beskrivs närmare förutsättningarna för verksamheten och motiveras tydligare vald plats.

Lokalisering i förhållande till Danmark

Behovet av krossmaterial regionalt förväntas öka kommande år både med tanke på bostadsbyggande och stora planerade infrastruktursatsningar. I kommunens visionsarbete "Vision 2035" är målet att kommunen år 2035 har ytterligare 10 000 invånare. I samrådshandling för ny översiktsplan för Stenungsund, daterad 2018-02-16, står det att behovet av krossmaterial i Stenungsund tillgodoses genom bergtäkterna i Stora Gategård och Sköllunga. Förlängda tillstånd för dessa täkter innebär att man tillgodoser behovet av materialförsörjning gällande krossmaterial i Stenungsunds kommun för viss tid framöver.

Produktionen i täkten har de senaste åren legat på mellan 350 000 - 500 000 ton. Av den producerade volymen har drygt 150 000 - 200 000 ton gått på export till Danmark. Utleverans har skett via bolagets kaj vid Talludden i Stenungsund. Det material som exporterats har huvudsakligen utgjorts av fraktioner som det råder låg efterfrågan på i Stenungsundsområdet. Tillgången till en hamn och möjligheten att exportera material har således bidragit till att kunna nyttiggöra samtliga fraktioner som uppstått i täkten. Bolagets bedömning är dock att andelen material som exporteras kommer att minska kommande år då det stora lokala och regionala behovet kommer att bidra till ökad framställning av längre fraktioner och en ökad efterfrågan av samtliga fraktioner och produkter som produceras i täkten.

Täktverksamheten

Täktverksamheten innefattar borrhning och sprängning av berget inom befintligt brytningområde och omfattar ett totalt uttag av 9,5 miljoner ton berg. Bolaget ansöker om tillstånd för ett maximalt uttag om 700 000 ton bergmaterial per år. Vid normal produktion beräknas det årliga uttaget från täkten uppgå till 500 000 ton. Bolaget yrkar att tillståndstiden omfattar brytning i 25 år.

Den planerade utökningen omfattar fördjupning av nuvarande täktbotten från idag tillståndsgivna nivån +53 ner till nivån +30. Verksamhetsområdet omfattar totalt ca 27 ha, varav brytområdet utgör ca 13,5 ha. Den fortsatta brytningen kommer enbart att ske genom fördjupning av nuvarande täkt. För arbetet i täkten finns täktplanekar-tor och koordinatförteckning som visar täktens avgränsning (se bilaga 2-4 till ansö-kan).

Huvudsaklig brytriktning kommer att vara från norr mot söder. Brytning kommer att ske i två pallar där vardera brytpall har en höjd på ca 10-15 m.

Uttag av berg sker endast inom brytområdet. Verksamhetsområdet kan användas för vägar, upplag, uppställning av maskiner mm. Vissa terrängjusteringar kan före-komma inom verksamhetsområdet.

Bolaget planerar också för att ta emot entreprenadberg för återvinning. De mottagna massorna kan komma att krossas och sorteras innan de säljs ut på marknaden. Mäng-den entreprenadberg som tas emot kommer att variera från år till år beroende på till-gång och marknadens förutsättningar. Maximalt kommer 100 000 ton entreprenad-berg per år att tas emot i täkten.

Då brytning kommer att ske under grundvattenytan krävs att bortledning av vatten sker. För bortledningen krävs anläggningar i form av pumpgrop, pumpar, ledningar m.m.

Sprängningar

Bolaget har lång och gedigen erfarenhet av sprängningar i täkten sedan 35 år tillbaka. Den ansökta verksamheten innebär brytning på djupet vilket innebär att avståndet till närliggande bostadshus kommer att vara oförändrat gentemot idag.

I nu gällande tillstånd har bolaget som villkor att markvibrationer orsakade av sprängning som riktvärde inte får överstiga 4 mm/s vid bostadshus. Denna nivå hand-lar enbart om att begränsa störningar för människor och innebär ingen risk för tek-nisk skada på närliggande byggnader.

Bolaget nyttjar bästa möjliga teknik vid sprängningar i täkten, bland annat används elektrisk upptändning för att minska samverkande laddningar. Noggrann borrhå-plane-ring samt inmätning av borrhål görs inför varje sprängsalva. Mätning av vibrationer sker idag vid varje sprängsalva vid närliggande bostadshus. Trots noggranna skydds-åtgärder har vid enstaka tillfällen värden över 4 mm/s uppmätts vid närliggande bo-stadshus.

Störst betydelse för vibrationernas storlek har avståndet från salvan samt den så kal-lade samverkande laddningen (den maximala mängden sprängämne som detonerar vid exakt samma tidpunkt). Andra faktorer som geologi, kopplingsfaktor, tändplan

m.m. har också betydelse för vibrationerna. Dessa varierar mellan olika sprängsalvor, vilket innebär att det blir en viss spridning i vibrationerna.

Bolaget har låtit göra en riskanalys för planerad verksamhet. Utgångspunkten har varit de rekommendationer som anges i Svensk Standard SS 4604866:2011 Vibration och stöt - Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader. Bostadsbebyggelse och tillhörande ekonomibyggnader kan enligt riskanalysen tåla upp till 8 mm/s utan risk för skada på byggnad.

Syreförrättning/besiktning av närliggande byggnader har skett i samband med befintlig verksamhet. Bolaget åtar sig också att göra en förnyad syreförrättning/besiktning av närliggande byggnader inom ett år från att ett nytt tillstånd tas i anspråk. Resultatet från besiktningen kan ligga till grund för eventuell ersättning om skador uppstått till följd av sprängningar i framtiden. Inga synpunkter avseende skador på fastigheter har inkommit från närboende vid nuvarande verksamhet.

I kommunens gällande översiktsplan ligger tälkten inom skyddszonen för den petrokemiska industrin. I områdesrekommendationerna i översiktsplanen framgår att ingen ny bostadsbebyggelse bör tillåtas inom detta område.

Det har varit få klagomål från närboende avseende sprängningar i tälkten under de senaste tio åren. Inga synpunkter på vibrationer har heller inkommit från närboende i samrådet.

Bolaget anser därmed att skäl föreligger för den av bolaget föreslagna villkorsformuleringen utifrån en avvägning av tekniska faktorer och vad som är miljömässigt motiverat och samhällsekonomiskt rimligt.

Kartmaterial och höjdsystem

Till den tekniska beskrivningen hör även tälktplan i form av grundkarta, exploateringsplan och efterbehandlingsplan.

Planritningar redovisas i koordinatsystemet SWEREF 99 TM och i höjdsystemet RH2000.

Vattenverksamheten

I tälktbotten ansamlas yt- och grundvatten - detta vatten måste pumpas bort. Sammantaget kommer behovet av att pumpa bort inläckande grundvatten uppgå till 22 m³/h vid brytning till +30. Det innebär att ca 195 000 m³ grundvatten måste ledas bort per år. Bolaget söker med utgångspunkt från detta tillstånd för att leda bort allt inläckande grundvatten.

Den planerade vattenverksamheten innebär att vatten pumpas från en lågpunkt, i västra delen av brytområdet. Pumpgropen kan komma att flyttas inom brytningsområdet dit den lägsta punkten finns. Vattnet pumpas från pumpgropen till en klarningsdamm försedd med oljeavskiljare öster om brytningsområdet. Därefter leds vattnet ut via ett ca 150 m dike och vidare till recipienten Stenunge å.

Måtten på klarningsdammen är idag 20×4 m och djupet är ca 1,5 m, vilket motsvarar en volym på 120 m³. Länspumpningsvolymen har vid nuvarande verksamhet som medel varit ca 20 m³/h, vilket ger en uppehållstid i dammen på ca sex timmar. Sedi-
menteringshastigheten för partiklar är beroende av uppehållstiden då större partiklar sedimenterar fort medan lerpartiklar har en obetydlig sjunkhastighet. Den aktuella uppehållstiden medför att sedimentering kan ske av partiklar ner till mellansilt med en storlek på 0,02–0,06 mm enligt Stokes lag.

Det totala utflödet vid fullt utbruten täkt har beräknats till drygt 30 m³/h, vilket medför att uppehållstiden i dammen blir ca fyra timmar.

Det saknas möjlighet att bygga ut den befintliga klarningsdammen. Möjlighet finns dock att nyttja åkermarken inom verksamhetsområdet direkt väster om tåkten som översilningsyta eller för anläggande av fördröjningsdamm innan avledning sker till Stenunge å.

Pumpning i tåkten sker idag med hjälp av en nivåvakt vilket innebär att pumpning inte sker kontinuerligt i tåkten. Detta innebär att tillskottet av vatten till Stenunge å från tåkten varierar och styrs av nederbördsförhållanden och behovet av pumpning.

Ett haveri som medför ett plötsligt stopp på länshållningsvattnet vid medelvattenföring eller högre flöde bedöms inte påverka ekosystemet. Direkta stopp i samband med låga eller mycket låga flöden i Stenunge å kan vara problematiska då risk finns att fiskar och andra organismer fastnar i höljor eller dör av uttorkning eller för höga vattentemperaturer.

En översilningsyta eller fördröjningsdamm med självfall skulle kunna minska risken för snabba stopp på länsvattnet. Om exempelvis en pump går sönder så kommer det inte bli ett direkt stopp på vattnet utan en långsam minskning. Detta gör att fiskar och andra organismer får mer tid till att söka skydd och inte påverkas av uttorkning.

Rådighet

Den planerade vattenverksamheten kommer att bedrivas på fastigheten A. Bolaget har nyttjanderättsavtal med fastighetsägarna och har därför erforderlig rådighet över det område där vattenverksamheten kommer att bedrivas.

Verksamhetsområdet omfattar även del av fastigheten C över vilken in-och utfartsvägen passerar. Fastigheten ägs av Stenungsunds kommun och bolaget har genom avtal med fastighetsägaren erforderlig rådighet.

Anläggningskostnader och fastställande av avgift för prövning

Den ansökta vattenverksamheten är en förutsättning för att kunna bedriva fortsatt och utökad täktverksamhet vid Gategård. Vattenverksamheten är en direkt följd av den ansökta verksamheten och utgör därmed inget ändamål i sig själv.

Anläggningskostnaderna för utförande av den ansökta vattenverksamheten i form av pumpar, slangar m.m. kan uppskattas till ca 150 000 kr. Därtill innebär den ansökta verksamheten att ca 195 000 m³ grundvatten kommer att ledas bort per år, vilket motsvarar ca 22 m³/tim.

Påverkade fastigheter/Sakägare

När det gäller den planerade vattenverksamheten har bolaget bedömt att de fastigheter som ligger inom influensområdet för grundvattenbortledningen utgör påverkade fastigheter.

Arbetstid

Bortledning av vatten bedöms pågå under den tid som täktverksamhet bedrivs inom området fram till dess att täkten avslutas. Brytområdet på djupare nivå kommer att tas i anspråk successivt och anläggningen för bortledning är inte stationär. Justering av pumpars läge, utlopp, ledningar eller utjämningsmagasin kan komma att ske, men bedöms i så fall vara av marginell omfattning.

En arbetstid för arbetena som avser vattenverksamhet är svår att ange. Arbetstiden får samtidigt inte vara längre än 10 år. Bolaget föreslår därför att arbetstiden ska bestämmas till 10 år räknat från dagen då tillståndet tas i anspråk.

Inverkan på motstående intressen av vattenverksamheten

Enligt bolagets hydrogeologiska utredning förväntas den ansökta vattenverksamheten få begränsad påverkan på vattenförhållandena.

Om skador skulle uppkomma till följd av verksamheten kommer dessa ersättas av bolaget enligt bestämmelserna om oförutsedda skador i enlighet med 31 kap. MB. Sådana skador kan, enligt bolagets förslag, göras gällande inom 15 år från det att arbetstiden för vattenverksamhet har avslutats.

Markavvattning

Norr om täktområdet finns en sumpskog och en våtmark. Bolaget har låtit göra ett kompletterande utlåtande avseende den hydrogeologiska utredningen (bilaga 2 till aktbilaga 12).

Den hydrogeologiska utredningen som gjordes 2017 visar att den ansökta fördjupningen av bergtäkten ger ett större influensområde i berg jämfört med nuvarande bergtäkt. Utredningen visade också att grundvattenmagasinet i jord kan komma att påverkas i ett område söder om täkten. Ingen påverkan på grundvattenmagasinet i jord beräknas uppstå, norr, öster eller väster om täkten. Detta beror på att begränsad hydraulisk kontakt förekommer mellan jord och berg. Detta har bekräftats med mätningar som gjordes i samband med utredningen. En större mängd grundvatten finns tillgängligt i magasinet i jord vid och uppströms våtmarken, vilket innebär att den begränsade bortledning som eventuellt kan ske i jord inte mätbart påverkar vattennivåerna i jordlagren. Det finns således ingen risk för avsänkt grundvattennivå i våtmarken till följd av den ansökta verksamheten. Utifrån detta bedöms att det varken krävs tillstånd eller dispens för markavvattning enligt 11 kap. 13–14 §§ MB.

Miljökonsekvenser

Nedan följer en sammanfattande beskrivning av vilka miljökonsekvenser den planerade verksamheten kan komma att medföra. För en mer utförlig beskrivning se MKB:n (bilaga 5 till ansökan).

Verksamheten kommer att bestå av momenten avtäckning, borrhning, sprängning, skutknackning, mobil krossning och sortering (sällsynt i kampanj), upplagshantering samt transporter till och från täkten. Bergmaterialet lastas med grävmaskin och transporteras i specialbyggda lastbilar till bolagets stationära krossanläggning i Gröteröd. Transporter mellan täkt och krossanläggning sker längs en ca 2 km lång enskild väg.

Brytning kommer att ske under grundvattennivån. Vattenverksamhet kommer att bedrivas och består av bortledning av inträngande grundvatten.

I verksamheten hanteras farliga ämnen, i form av sprängämnen, för losshållning av berg. I varje sprängning lösgörs vanligtvis mellan 25 000 till 50 000 ton berg och mängden sprängmedel som används vid varje salva är normalt mellan ca 6-10 ton. Större sprängsalvor upp till ca 12-13 ton kan dock förekomma. Bolaget planerar att genomföra 10-20 produktionssprängningar per år (vid maximalt uttag om 700 000 ton blir det 15-25 sprängsalvor per år). Verksamheten utgör en s.k. Sevesoverksamhet enligt lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Täktverksamheten kommer normalt att bedrivas helgfri måndag till fredag mellan kl. 06.00 - 18.00. Mobil krossning och sortering kan undantagsvis komma att ske i täkten under ordinarie arbetstider. Krossning och sortering kan dock vid enstaka tillfällen även komma att ske fram till kl. 21.00 helgfria vardagar. Utlastning och andra mindre bullrande verksamheter kan komma att ske andra dagar och tider.

Grundvattenbortledningen kommer att påverka vissa närliggande dricksvattenbrunnar och energibrunnar. I det fall påverkan medför en negativ effekt finns förslag på åtgärder identifierade i till ansökan bifogad hydrogeologisk utredning (bilaga 8 till ansökan).

Utförda beräkningar och hittills utförda analyser av kväve och kolväten visar att verksamheten inte kommer att ha någon negativ påverkan på status för någon kvalitetsfaktor i Stenunge å. Uppfyllandet av miljökvalitetsnormerna i vattenförekomsten påverkas inte.

Den planerade verksamhetens bidrag till luftföroreningar bedöms i sammanhanget som litet. Verksamhetens luftutsläpp bedöms inte heller påverka människors hälsa på lokal nivå. Verksamheten bedöms vidare inte medverka till att miljökvalitetsnormer för utomhusluft överskrids. Risk för påverkan av damningen från verksamheten bedöms utifrån avstånd till närboende överlag bli liten.

Närheten till anläggningen i Gröteröd och vidare avsättningsområde innebär generellt korta transporter. Mot bakgrund av att få boende påverkas av transporterna, Trafikverket inte har något att erinra samt att säkerhetshöjande åtgärder vidtagits är den samlade bedömningen att ansökt verksamhet är en bra lokalisering ur transportsynpunkt.

Vid vidtagande av erforderliga skyddsåtgärder kommer bullernivåerna vid närliggande bostadshus att innehålla Naturvårdsverkets riktvärden, vilka även föreslagits som villkor.

Ingen ytterligare orörd areal tas i anspråk och någon direkt påverkan kommer inte ske på naturmiljön i omgivningen. Avledning av vatten till Stenunge å bedöms inte påverka förutsättningar eller förekomst av havsöring eller andra fiskarter. Den planerade grundvattenbortledningen innebär inga negativa konsekvenser för naturvärden i området. Förutsättningar för skyddsvärda fågelarter i tälten är fortsatt goda.

Fornlämningar inom täktområdet har tidigare dokumenterats och tagits bort på grund av den pågående verksamheten. Verksamheten innebär ingen areell utökning vilket innebär att inga nya fornlämningar eller kulturvärden påverkas.

Området runt tälten är inte utpekat som något värdefullt friluftsområde och används heller inte på sådant sätt i någon känd omfattning. Den ansökta verksamheten bedöms medföra påverkan på eventuellt friluftsliv genom buller från verksamheten. Detta gäller främst för den allmänhet som uppehåller sig i direkt anslutning till verksamhetsområdet.

Efterbehandling av området kommer att ske för att skapa så bra förutsättningar för djur- och växtliv som möjligt, samt att möjliggöra eventuell rekreation vid den täktsjö som skapas.

Bilagda utredningar gällande hydrogeologi, buller, risker, naturvärden samt Seveso visar att täktverksamhet kan bedrivas i Gategård med begränsad påverkan för omkringboende och berörda intressen. Mot bakgrund av ovanstående, samt de konsekvenser som det innebär att använda befintliga täkter på längre avstånd eller en nyetablering av en täkt i annat orört område, anser bolaget att det sammantaget är huvudalternativet - att utöka befintlig täktverksamhet - som har de bästa förutsättningarna för att bedriva bergtäktsverksamhet i regionen, med så liten påverkan på människors hälsa och miljön som möjligt.

Vibrationer

Avseende vibrationer och luftstöt våg bedöms att den planerade verksamheten kan bedrivas utan överskridande av de nivåer vilka föreslagits som villkor för verksamhetens bedrivande.

Sambandet mellan samverkande laddning, avstånd och vibrationer har i den utförda vibrationsutredningen beräknats platsspecifikt genom regressionsanalys. Genom att göra en regressionsanalys med utförliga data från en salva fås en platsspecifik vibrationsprognos beräknat på markens faktiska dämpningsgrad (k-faktorn). Beräkningar av vibrationsrestriktioner har gjorts av konsultbolag specialiserade på sprängningar utifrån de standarder som finns på området för vibrationer.

Den sprängsalva som låg till grund för regressionsanalysen var en större salva än de som planeras vid ansökt verksamhet. Detta innebär att även pallhöjd och den specifika laddningen var högre än vid ansökt verksamhet. Den sprängsalvan som utgjort underlag för regressionsanalysen kan anses utgöra ett worst-case scenario, då sprängningar vid ansökt verksamhet kommer att ha lägre pallhöjd och lägre samverkande laddning. Med avseende på att bolaget har varit etablerade på området i mer än 35 år finns också omfattande dokumentation av vibrationspåverkan på kringliggande fastigheter.

Med utgångspunkt från att regressionsanalysen är gjord på en salva som får anses vara ett worst-case scenario bedömer bolaget att resultatet är tillförlitligt.

Utsläpp till luft

I Luftkvalitetsförordningen finns fastställda miljökvalitetsnormer för kvävedioxid och kväveoxid, svaveldioxider, kolmonoxid, ozon, bensen, partiklar (PM10 och PM2,5) benso(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel, och bly i luft. Normerna anger den halt av respektive ämne som maximalt får förekomma i utomhusluften. Med utomhusluft avses enligt förordningen utomhusluften med undantag för arbetsplatser samt vägtunnlar och tunnlar för spårbunden trafik.

För Stenungsund finns mätningar och beräkningar av kvävedioxid och partiklar (PM10) tillgängliga via Göteborgsregionens hemsida. Det föreligger enligt dessa rapporter ingen risk för överskridande av miljökvalitetsnormerna i Stenungsund. Täkten är belägen utanför centrala Stenungsund och luftkvaliteten i området är som utgångsläge god.

Luften påverkas av damm från arbets- och transportytor samt upplag under torrperioder. Damning i täkten är främst ett arbetsmiljöproblem inom arbetsplatsen. Enligt rapport från Minbas II Undersökning av eventuella effekter på vegetation av damning från täktverksamhet (april 2011) avtar dammängden snabbt och redan 50 m från dammkällan är mängderna små. Detta överensstämmer också med bolagets erfarenheter kring spridning av damm. Den ansökta utökningen av täkten innebär att spridningen av damm till utomhusluften i omgivningen minskar något i förhållande till dagens situation när brytning sker på djupare nivåer än i dagsläget.

Vad gäller sprängningar så sker en viss spridning av kväveoxider och kvävedioxider till luft i samband med sprängtillfällena. Vid en ideal sprängning avgår allt kväve till luften i form av kvävgas, N₂. I verkligheten är dock de flesta detonationer ofullständiga vilket innebär att kväveföreningar som kväveoxid och kvävedioxid kan bildas. Spränggasens sammansättning beror på en mängd olika faktorer. Mängden NO_x av de totala spränggaserna utgör normalt mellan 0,1–2 % av totalvolymen spränggas. En mindre del av spränggasen stannar kvar i sprängsalvan medan största delen av detonationsgasen späds ut i luften. Detta innebär att spridningen av NO_x till utomhusluften i omgivningarna kommer att vara liten.

Täktens bidrag av partiklar, kväveoxider och kvävedioxid bedöms sammantaget vara begränsat och någon risk för överskridande av lagstadgade farlighetsnivåer (miljökvalitetsnormer) föreligger inte.

Markstabilitet

Den ansökta verksamheten bedöms inte påverka grundvattennivåerna i jord vid Stenunge å. Eftersom ingen grundvattennivåsänkning i magasinet i jord bedöms uppstå, kommer inga stabilitetsproblem i Stenunge å orsakas av grundvattennivåsänkning i berg.

Påverkan på befintlig kommunal vattenledning

Den kommunala vattenledningen ligger i huvudsak utanför influensområdet för trycksänkning i berg. För att en sättnings ska uppkomma krävs att ledningen ligger på sättningskänslig jord (lera) och att en sänkning av grundvattennivåerna i jord uppstår. Varken servitutsledningen eller stamledningen ligger på sättningskänslig jord. De ligger heller inte i något område som påverkas av grundvattennivåsänkning i jord. Nuvarande och ansökt verksamhet omfattas av restriktioner avseende vibrationer från sprängningar. Risken för påverkan på ledningarna bedöms vara liten.

Drift och eventuell utbyggnad av det kommunala dricksvattennätet är en kommunal angelägenhet. Området ligger inom riksintresse för industri och det finns inga planer på utökad bostadsbebyggelse i området enligt kommunens översiktsplan.

I samband med framtagande av ansökan var bolaget i kontakt med enhetschefen för VA Teknik på Stenungsunds kommun angående möjligheten att ansluta fastigheterna söder om tälten till kommunalt VA. Bolaget fick svaret att området inte ligger inom beslutade planer för utbyggnad av kommunalt VA eftersom det är för glest bebyggt.

Stenunge å

Bolaget har låtit utreda påverkan och konsekvenser för Stenunge å och dess ekosystem. I utredningen har synpunkter avseende konsekvenser för ekosystemen i Stenunge å inhämtats från Enviroplaning.

Ingen grundvattenavsänkning kommer att ske vid Stenunge å och således kommer inte flödena påverkas av detta. Flödena kommer dock att påverkas genom ett ökat länshållningsflöde från tälten.

I PM Kompletteringar Hydrogeologi (bilaga 2 till aktbilaga 12) beskrivs att Stenunge å har en medelvattenföring på nära 39 l/s. En fördjupning av tälten bedöms kunna ge en ökning av nuvarande länshållningsflöde med omkring 6 l/s, vilket skulle kunna resultera i en medelvattenföring på 45 l/s. Den ökande mängden tillförd vatten bedöms komma att ha en minimal påverkan på ekosystemet vid medelvattenflöde och flöden därutöver. Enligt SMHI:s beräkning för mynningspunkten i vattendraget så varierade vattenflödet mellan 996 l/s och 16 l/s under 2017. Flödet vid mynningspunkten är betydligt högre än vid tälten vilket gör att tillförd mängd av 6 l/s vid medelvattenföring eller lägre skulle ha en enbart positiv effekt för vattendraget.

Det finns ett flertal undersökningar nedströms tälten som visar på hög biologisk mångfald. En kiselalgundersökning från 2017 visar på förhöjda näringshalter, men med ett stort antal arter, vilket indikerar en relativt divers miljö. Miljöövervakningsstationen vid Borealis elfiskas vartannat år och resultatet visar på generellt höga tätheter av havsöring, vilket tyder på att ån är en viktig reproduktionslokal för havsöringen. Lokalen har visat sig ha hög täthet av både årsyngel och äldre individer vilket tyder på att överlevnaden är hög trots tidvis mycket låga flöden. Vattendraget har tidigare lidit av försurningsproblematik. Årligen kalkas de övre delarna i vattensystemet, bl.a. i sjön Holmevattnet och på en våtmark uppströms tälten.

Den gällande statusklassningen för vattendraget visar på måttlig status. Det är hydro-morfologi, försurning och övergödning som sänker ån från god till måttlig status. Försurning är den kvalitetsfaktor som har lägst klassning (dålig). Trots en viss försurningspåverkan visar den biologiska provtagningen (elfiske) en god status för fisk, vilket är resultatet av en fungerande kalkningsverksamhet.

En ökning av vattenflödet med 6 l/s kommer ge en mer förutsägbar miljö för vattenorganismerna i och med att perioden med mycket lågt vatten blir kortare.

Sammantaget bedöms den ansökta verksamheten ha en positiv effekt på ekosystemen i Stenunge å till följd av det ökade tillflödet från länshållning i tälkten.

Möjliga åtgärder för att reducera utsläppen av kväve från tälkten

Kväve härrör huvudsakligen av rester från odetonerat sprängämne eller från spill vid hanteringen.

Kvävehalten i pumpgropen har under åren 2005–2017 varierat mellan 0,91-5,7 mg/l vid provtagningstillfällena. Kväve i avlett vatten tas till viss del upp av växtlighet samt avskiljs från vattnet i mikrobiella processer i befintlig klarningsdamm och dikessystem nedströms tälkten innan avledning till Stenunge å.

Bolaget har sett över möjliga åtgärder för att reducera utsläppen av kväve från tälkten. På grund av utrymnesbrist saknas möjlighet att utöka storleken på befintlig klarningsdamm. Möjlighet finns dock att nyttja åkermarken inom verksamhetsområdet vid infarten till tälkten för en översilningsyta eller fördröjningsdamm med självfall innan avledning sker till Stenunge å. Åkermarken är idag gräsbevuxen och nyttjas för odling av vall.

En översilningsyta kan utgöras av en flackt lutande gräsyta dit vatten leds på bred front längs den övre kanten. Därifrån flödar vattnet jämnt långsamt (översilning) mot befintligt vägdikey. Översilningsytor bidrar med rening genom avskiljning av partikelburna föroreningar och nedbrytning av organiska ämnen, däribland kväveföroreningar. Fastläggning och nedbrytning av föroreningar gynnas av den upptorkning som sker i ytorna då pumpning inte sker. Ytan kan även ha viss fördröjande effekt, men den är dock begränsad om flödena blir höga.

Fortsatt regelbunden provtagning av utgående vatten kommer att ske i enlighet med det kontrollprogram som kommer att upprättas för verksamheten för att följa upp påverkan och vid behov kommer åtgärder vidtas för att minimera påverkan.

Samråd

Bolaget inledde samrådsprocessen genom att samråda med Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Stenungsunds kommun den 27 maj 2016.

Ett skriftligt samråd genomfördes under maj-juni 2017. Utöver samråd med Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Stenungsunds kommun har samråd skett med övriga statliga myndigheter, den allmänhet och de organisationer som kan antas bli berörda av verksamheten. Kungörelse avseende den planerade verksamheten har skett i tidningarna Göteborgsposten och ST Tidningen den 24 maj 2017.

Ett samrådsmöte med utvalda närboende som yttrat sig under samrådet hölls den 20 november 2017.

Under samrådsfasen har funnits möjlighet att inkomma med synpunkter på den planerade verksamheten. En samrådsredogörelse vilken innefattar de inkomna yttrandena i sin helhet och bolagets bemötande av inkomna yttranden bifogas (bilaga 6 till ansökan).

Beslut om betydande miljöpåverkan

Den planerade verksamheten omfattar uttag av mer än 25 000 ton berg per år vilket innebär att den alltid kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsen har i meddelande den 1 juni 2016 anfört att den planerade täktverksamheten och vattenverksamheten kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har i skrivelsen även angett vad den anser vara särskilt viktiga aspekter att behandla i miljökonsekvensbeskrivningen.

Allmänna hänsynsregler

Här beskrivs hur fortsatt verksamhet vid täkten förhåller sig till hänsynsreglerna.

Kunskapskravet 2 §

Bolaget besitter både erfarenheten och kunskapen samt den kunskap om verksamhetens art och omfattning som krävs för att kunna identifiera eventuella miljörisker med den typ av verksamhet som ansökan avser. Bolaget kommer även att kontinuerligt hålla sig underrättad om verksamhetens miljöpåverkan genom täktens egenkontroll och kan på så sätt bättre planera för att motverka skador på miljön.

Försiktighetsprincipen 3 §

Bolaget har för avsikt att genom i ansökan beskrivna åtgärder förebygga eventuella risker för att förhindra negativa effekter på människors hälsa och miljön. Bolagets anläggning är uppbyggd med modern produktions- och miljöteknik. Maskinparken håller god kvalitet genom att den är väl underhållen och fortlöpande förbättras. När maskinparken uppdateras är bolaget medvetet om att bästa möjliga teknik ska användas.

Produktvalsprincipen 4 §

Vid täkten kommer kemiska produkter såsom bl.a. oljor samt smörj- och drivmedel att användas. Produkter ska vara grundligt utredda avseende miljöpåverkan och arbetsmiljö innan de nyttjas vid anläggningen. Biologiskt nedbrytbara oljor (i maskiner) och diesel av miljöklass 1 ska i första hand användas. Miljöfarliga ämnen ska ersättas av mer miljöanpassade alternativ när produkter som är tekniskt och ekonomiskt likvärdiga finns tillgängliga på marknaden.

Bolaget undersöker fortlöpande kemiska produkter (aktuella för verksamheten) på marknaden. Avsikten är att identifiera miljöanpassade produkter som kan ersätta befintliga.

Hushållningsprincipen 5 §

God hushållning med råvaror och energi främjas vid verksamheten genom korta transportavstånd till lokala och regionala bygg- och anläggningsprojekt. Genom att återvinna entreprenadberg hushåller verksamheten med jungfruliga naturresurser. Avfall som uppstår i verksamheten kommer att sorteras och återvinnas i största möjliga mån. Produkter som tillverkas i verksamheten är naturmaterial och kommer att användas helt utan spill.

Lokaliseringsprincipen 6 §

Avståndet till täktverksamhetens huvudsakliga avsättningsområde är i valet av lokalisering en viktig parameter för att minimera transporter. Samtidigt är det av vikt att avståndet till närboende och andra intressen är tillräckligt för att minimera olägenheter till omgivningen. En lokaliseringsutredning för verksamheten har gjorts; baserat på denna anses vald plats för verksamheten vara den mest lämpliga.

Skälighetsregeln 7 §

Bolaget avser att tillämpa samtliga hänsynsregler i den mån det är ekonomiskt rimligt för verksamhetens art och omfattning.

Ansvar för avhjälpande av skada 8 §

Den skada som kan uppstå är främst relaterad till maskinhaverier eller spill av kemikalier. Bolaget har beredskap för att kunna begränsa skador på miljön relaterade till ett eventuellt haveri. Vid oljespill vidtas omedelbara åtgärder för att förhindra vidare spridning, varefter sanering av föroreningen sker. Vid eventuell olycka eller haveri som påverkar den yttre miljön meddelas tillsynsmyndigheten omedelbart.

Bolaget har i ansökan åtagit sig övervaka grundvattennivån regelbundet i enskilda brunnar och energibrunnar inom influensområdet, samt ha beredskap för att vidta kompensationsåtgärder. Utvärdering av påverkan kommer att ske utifrån detta i samråd med markägare och sakkunnig hydrogeolog utifrån parametrar relevanta för täktverksamheten.

Bolaget har även åtagit sig att övervaka grundvattennivåerna i magasinet i jord söder om tåkten och ha beredskap att planera kompensationsåtgärd i händelse av sättning av åkerdränering. Val av kompensationsåtgärd görs tillsammans i samråd med sakkunnig hydrogeolog, markägare och bolaget.

Om skador på enskilda vattentäkter, energibrunnar eller åkerdränering uppkommer till följd av verksamheten kommer dessa att ersättas av bolaget enligt bestämmelserna om oförutsedda skador i enlighet med 31 kap. MB. Sådana skador kan enligt

bolagets ansökan göras gällande inom 15 år från det att arbetstiden för vattenverksamheten avslutats.

Sammanfattning tillåtlighet

Planenlighet

Verksamheten strider inte mot någon gällande plan då området inte är detaljplanelagt enligt plan- och bygglagen. Verksamheten är även förenlig med gällande översiktsplan.

Tillåtlighet enligt 3 kap. och 4 kap. MB

Täktområdet ligger inom riksintresse för industriell produktion enligt 3 kap. 8 § MB. Riksintresset omfattar del av Stenungsunds kommun och avser område för petrokemisk industri.

Området ligger i utkanten av ett område av riksintresse klassat som högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § MB. Riksintresseområdet omfattar kust- och skärgårdsområdet från Brofjorden till Simpevarp.

Pågående och planerad verksamhet är utformad så att den inte kommer i konflikt med intentionerna för riksintressena enligt 3 och 4 kap. MB.

Tillåtlighet enligt 7 kap. MB

Verksamheten berör inte något område eller intresse som omfattas av förordnande enligt 7 kap. MB och kan i övrigt bedrivas utan att konflikt med sådana intressen uppkommer.

Miljö kvalitetsnormer

Som framgår av upprättad MKB föreligger det ingen risk att verksamheten kommer att bidra till överskridande av någon förekommande miljö kvalitetsnorm. De rester av kväve som kan förekomma i utgående vatten från tälkten är inte av den omfattning att de kan påverka åtgärds målen eller motverka målet god kvalitet i recipienten. Verksamheten är således tillåtlig enligt såväl 2 kap. 7 § 3 st. som 5 kap. MB.

Tillåtlighet enligt 2 kap. MB

Av redovisningen ovan framgår att verksamheten kommer att leva upp till kraven i 2 kap. MB och att den anpassats i skälig utsträckning för att ta vederbörlig hänsyn till människors hälsa och miljön.

Tillåtlighet enligt 11 kap. MB

Verksamheten kommer att innebära bortledning av grundvatten. Den påverkar ingen vattenresurs som annan kan komma att behöva ta i anspråk i framtiden och verksamheten är således inte i strid mot rubricerade bestämmelse.

Verksamheten kommer att medföra obetydliga utsläpp till recipienten och målsättningen är att inte påverka vattenföringen nedströms negativt. Någon skada för fisket bedöms därför inte uppkomma.

Tillåtlighet enligt 16 kap. MB

Bolaget kommer att ställa säkerhet för de villkor som gäller tillstånd till täktverksamhet för avhjälpande av miljöskada och behov av andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Ingenting belastar bolaget på sätt som skulle kunna innebära att tillstånd eller dispens ska kunna vägras bolaget (vandel) och att 16 kap. 6 § MB blir tillämpligt.

Samhällsekonomisk nytta 11 kap. 6 § MB

Den ansökta vattenverksamheten är en förutsättning för att kunna bedriva den fortsatta och utökade täktverksamheten. Vattenverksamheten är därmed en direkt följd av den ansökta täktverksamheten och utgör inget ändamål i sig.

Påverkan på omgivningen och risken för eventuella skador till följd av den sökta vattenverksamheten är begränsad utifrån de utredningar som bolaget låtit utföra.

Genom vattenverksamheten möjliggörs i stället att försörjningen av material kan tryggas i regionen samtidigt som transporter minskas och uttag av naturgrus kan ersättas med bergkross från täkten. Nyttan av vattenverksamheten kan, i och med att den är en förutsättning för brytningen, anses utgöras av hela brytningsvärdet. Kostnaderna för vattenverksamheten utgörs av avskrivning på transformatorstation, pumpar och ledningar samt drift och underhåll av dessa, vilket uppgår till i sammanhanget blygsamma belopp. Det torde därför vara uppenbart att båtnad för vattenverksamheten föreligger och att denna är tillätlig enligt 11 kap. 6 § MB.

INKOMNA SYNPUNKTER

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kammarkollegiet samt Sveriges geologiska undersökning

Myndigheterna har avstått från att yttra sig.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Länsstyrelsen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven som ställs i 6 kap. MB och tillstyrker ansökan samt anser att verksamheten bör förenas med villkor.

Länsstyrelsen yrkar ersättning för handläggning av de delar av målet som rör vattenverksamhet för 24 timmar á 800 kr, totalt 19 200 kr.

Länsstyrelsen har som talan slutligen bestämts anförts bl.a. följande.

Tidsbegränsning av tillståndet

Länsstyrelsen anser att tillståndet ska gälla t.o.m. 2043-12-31.

Klassificering av verksamheten

Länsstyrelsen anser att följande prövningspunkter är aktuella:

- 10.11 (B) Täkt av berg med ett verksamhetsområde som är större än 25 hektar
- 10.50 (C) Anläggning för sortering eller krossning av berg, naturgrus eller andra jordarter.

Verksamheten är en Sevesoanläggning på den lägre kravnivån. Länsstyrelsen anser att sökandes redovisning uppfyller kraven i Sevesolagstiftningen.

Verkställighet

Länsstyrelsen tillstyrker yrkandet om verkställighetsförordnande. Tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte vunnit laga kraft. Dock ska den ekonomiska säkerheten ha godkänts av mark- och miljödomstolen.

Förslag till villkor

Länsstyrelsen föreslår att mark- och miljödomstolen, utöver av sökande föreslagna, föreskriver nedanstående villkor för verksamheten:

Elfiske ska utföras i minst tre punkter innan nytt tillstånd tas i anspråk, och därefter med 5-årsintervall. Sökanden ska bekosta elfiskestationer. Punkterna ska tas fram i samråd med fisksakkunnig.

Kontrollprogram ska innehålla undersökning av samband mellan vattenflöde i Stenunge å och grundvattennivåer inom influensområdet. Dessa ska härledas till bortledande av grundvatten i täktområdet.

Därutöver har bl.a. följande villkor föreslagits avseende buller från verksamheten.

Omgivningspåverkan

4. Buller från verksamheten inklusive transporter mellan täktområdet och allmän väg får inte överskrida högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än
helgfri måndag till fredag	kl. 06.00 – 18.00	50 dB(A)
nattetid	kl. 22.00 – 06.00	40 dB(A)
övrig tid		45 dB(A)

Begränsningsvärdena enligt ovan ska kontrolleras genom mätning vid bullerkällorna (närfältsmätning) och beräkningar eller genom mätning vid berörda bostäder (immissionsmätning). Ovan angivna ekvivalentnivåer ska gälla för varje enskild timme.

Kontroll ska ske senast ett år efter det att tillståndet har tagits i anspråk samt därefter så snart det har skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad. Om det finns särskilda skäl får tillsynsmyndigheten medge en längre tid för genomförandet av första kontrollen.

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer över 55 dBA utomhus vid bostäder får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Länsstyrelsens bedömningar

Tillståndets omfattning

Sökande har angivit att under ett normalår ska maximalt 500 000 ton bergmaterial få tas ut, men att det under maximalår får tas ut högst 700 000 ton bergmaterial. Länsstyrelsen anser att uttag enligt maximalår endast får ske under enstaka kalenderår.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas.

Tillåtlighet

Miljöbalkens mål

Av 1 kap. 1 § MB framgår att bestämmelserna syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Lokaliseringen

Täktverksamhet har bedrivits på platsen sedan början av 1980-talet. Täkten är lokaliserad i Stenungsunds kommun, ca 3 km öster om Stenungsunds centrum och ca 300 m väster om E6. De närmaste bostadshusen ligger ca 100 m söder och sydväst om brytområdet. I öster ligger de närmsta bostadshusen ca 160 m från brytområdet och i norr är det ca 350 m till närmsta bostadshus. Materialet transporteras längs en ca 1,5 km lång enskild väg till kross- och sorteringsanläggningen. Vägen används endast för taktens transporter. Längs vägen finns ett bostadshus. Verksamhetens påverkan på boendemiljö bedöms efter vidtagna skyddsåtgärder vara godtagbar.

Täkten är placerad inom skyddszon för industrin och gränsar till ett område som är utvecklingsområde för petrokemisk industri och annan tung industri. Området ingår också i riksintresse för industriell produktion. Täkten är markerad i Stenungsunds kommuns översiktsplan. Platsen omfattas inte av detaljplan. Ca 100 m sydväst om täkten finns en 45 kV kraftledning. Länsstyrelsen kan konstatera att verksamheten är förenlig med gällande planer.

Området ligger inom riksintresse högexploaterad kust. Verksamheten är inte en sådan anläggning som inte får komma till stånd inom riksintresseområdet. Verksamheten innebär inte risk för påtaglig skada på något riksintresse för naturvård eller annat ändamål. Det finns inga Natura 2000-områden eller andra skyddade markområden som påverkas av anläggningen. Täkten kommer inte att ta något nytt område i anspråk. Direkt väster och öster om täkten finns objekt i lövskogsinventeringen. Ca 50 m norr om täkten finns ett objekt i våtmarksinventeringen, Stenunge å. Dessa bedöms inte påverkas. Verksamhetsområdet omfattas inte av strandskydd.

Ca 100 m norr om täkten går Stenunge å som omfattas av miljö kvalitetsnormer för vatten. Vattendraget har en måttlig ekologisk status med avseende på näringsämnen. Kvalitetskravet är att god ekologisk status ska uppnås senast 2027. Vattendraget uppnår inte heller god kemisk ytvattenstatus med avseende på bromerad difenyleter samt kvicksilver. Stenunge å har en dokumenterad förekomst av havsöring. Efter tre km mynnar Stenunge å i Askeröfjorden, som även den har en måttlig ekologisk status med avseende på näringsämnen. Fjorden uppnår inte heller god kemisk status med avseende på bromerade difenyleter, kvicksilver samt tributyltennföreningar. För att kväveutsläppen inte ska öka samt för att ge förutsättningar för att uppnå god ekologisk status i Askeröfjorden ställs krav på skyddsåtgärder, se avsnitt ytvatten nedan. Skyddsåtgärderna bedöms också innebära att öringbeståndet i Stenunge å inte påverkas av verksamheten.

Sammanfattningsvis bedömer länsstyrelsen, med hänsyn till kraven på en lämplig lokalisering och då skyddsåtgärder kommer att föreskrivas, att det inte föreligger några hinder för tillstånd till verksamheten.

Buller

Sökande har angett att täktverksamheten normalt kommer att bedrivas helgfri måndag till fredag mellan 06.00-18.00. Krossning och sortering kan vid enstaka tillfällen komma att ske fram till kl. 21.00 helgfria vardagar. Länsstyrelsen anser att krossning kvällstid endast ska ske efter medgivande från tillsynsmyndigheten och att de närboende som blir berörda av ökad bullerstörning ska informeras av bolaget innan krossning kvällstid sker. Detta regleras i villkor 5. Länsstyrelsen anser även att tillsynsmyndigheten ska få delegation att meddela villkor i det fall utökad krossningsverksamhet medges, vilket framgår av delegationsvillkor D1. Länsstyrelsen har föreslagit bullervillkor i enlighet med Naturvårdsverkets riktvärden, se villkor 4. Genomförd bullerutredning visar att det krävs åtgärder för att klara riktvärde enligt Naturvårdsverkets vägledning vid E samt F i driftsfall 1b och 1c (vid en kvarvarande bergklack). Bolaget har åtagit sig att vid dessa tillfällen använda buller-dämpad borr, vilket innebär att föreslaget villkor kan uppfyllas. Länsstyrelsen anser att bullervillkoret även ska omfatta transporter längs tillfartsvägen till täkten, då trafiken längs denna väg helt domineras av täkttransporterna. Vid utlastning beräknas

den ekvivalenta ljudnivån vid G uppgå till 43 dBA. Det innebär att utlastning med angiven frekvens, leder till överskridande av bullervillkor nattetid. Länsstyrelsen anser därför att utlastning nattetid endast ska vara tillåten vid enstaka tillfällen, vilket regleras av bullervillkoret.

För kontroll av om begränsningsvärdena för buller innehålls anser länsstyrelsen att den bör utformas så att den motsvarar Naturvårdsverkets riktlinjer (Mätmetod för immissionsmätning av externt industribuller som publicerades 1984 [Meddelande 6/1984] samt Naturvårdsverkets rapport 5417, remissversion från 2005 av "Metod för immissionsmätning av externt industribuller). Detta innebär att ekvivalentvärdena ska beräknas för de tider då verksamhet bedrivs, vilket kan innebära kortare tidsperiod än en timme.

Damning

Åtgärder för att minimera damning ska förutom inom verksamhetsområdet även vidtas längs infartsvägen. Åtgärder mot damning regleras i villkor 9.

Ytvatten

Vid sprängning, främst vid ofullständig detonation, blir kväverester kvar i det utsprängda materialet och ett visst utläckage av kväve kommer då ske. Sökande har beräknat de framtida kvävemängderna i avlett vatten till ca 950 kg/år vid normal produktion, och ca 1 300 kg/år vid maximal produktion, vilket även verkar rimligt enligt länsstyrelsens schablonberäkning. Den totala nettotransporten av kväve i Stenunge å är drygt 8 ton/år. Detta innebär att tälten är en relativt stor punktkälla av kväve till ån. Stenunge å mynnar i Askeröfjorden, som har en måttlig ekologisk status med avseende på näringsämnen. Då god ekologisk status ska uppnås i fjorden senast år 2027 behöver utsläppen av kväve som tillförs fjorden reduceras och länsstyrelsen bedömer därför att kväve från tälten behöver renas ytterligare innan utsläpp sker till recipienten. Det finns därför skäl att villkora att sedimentationsanläggningen ska utföras med efterföljande översilningsyta alternativt fördröjningsdamm, se villkor 11. Med beteckningen reningsanläggning avses sedimentationsanläggningen med efterföljande översilningsyta alternativt fördröjningsdamm.

Sökande har föreslagit 10 mg totalkväve/l som begränsningsvärde för verksamheten. Länsstyrelsen anser att 5 mg totalkväve/l ska föreskrivas med anledning av att utsläppen från tälten behöver minska. Sökande har yrkat på halter som årsmedelvärde. Länsstyrelsen anser att mätning ska ske minst fyra ggr per år och att begränsningsvärdena ska gälla vid varje mätning, men lämnar dock i villkorsförslaget ett utrymme för ett överskridande för varje parameter per år. Med föreslagen rening bedöms inte heller öringsbeståndet i Stenunge å påverkas av utsläppen av suspenderade ämnen.

Prövotidsutredning utgående vatten

Länsstyrelsen anser utifrån de skäl som NCC angivit att frågan om kvävehalt i utgående vatten kan utredas under en provotid och att det av sökande föreslagna villkoret

avseende provotidsutredningen kan godtas. Ambitionsnivån i utredningen bör vara att totalkvävehalten i utgående vatten ska underskrida 5 mg/l. Genom att anläggande av översilningsytan eller fördröjningsdammen föreskrivs som villkor kommer kväve-rening att ske även under provotiden, vilket bedöms innebära att utsläppen till Askeröfjorden kan reduceras jämfört med idag.

Grundvatten

Sökande har genomfört en hydrogeologisk utredning som visar på risk för avsänkta nivåer vid energibrunnar på A, H, samt I. De enskilda vattentäkterna i berg på J, F, K samt L förväntas få sänkta vattennivåer samt finns risk att nivåerna sänks även på M. Även brunnar i jord på fastigheterna J och N riskerar att få sänkta vattennivåer och åkerdräneringar riskerar att skadas. Vid en av-sänkning av vattennivåerna finns också risk för att vattenkvaliteten förändras, vilket kan ge problem med järn, svavelväte samt mangan. Sökande har åtagit sig att över-vaka grundvattennivåer i enskilda brunnar och energibrunnar inom influensområdet samt ha beredskap för att vidta kompensationsåtgärder. Länsstyrelsen anser även att vattenkvaliteten i de enskilda vattentäkterna ska övervakas. Hur övervakning av ni-våer och vattenkvalitet ska ske ska framgå av verksamhetens kontrollprogram.

Länsstyrelsen har tagit del av Akvifär konsults granskning av den hydrogeologiska utredningen som Bergab utfört. Länsstyrelsen bedömer att det inte är osannolikt att grundvattensänkning kan vara större än vad som framkommit i den hydrogeologiska utredningen.

Provpumpningen skedde inte till något större djup och inte tillräckligt lång tid för att kunna bedöma alla konsekvenser.

Länsstyrelsen ser en risk att utflödet av grundvattnet, och även själva flödet i Stenunge å kan bli påverkat när brytningen i tälten går under nivån på bäckbotten, främst den sträckan där vattendraget går genom bäckravinen.

Sökande borde ha redovisat vattendragets påverkan av den potentiella grundvattenav-sänkningen när brytning sker ner till nivån +30 m ö.h.

Entreprenadberg

Sökande har uppgett att det entreprenadberg som man ansöker om att få ta emot är berg motsvarande det bergmaterial som finns i tälten. Länsstyrelsen ser därför inte skäl att föreskriva några ytterligare skyddsåtgärder avseende entreprenadberget.

Efterbehandling

Under hela tillståndstiden ska en aktuell efterbehandlingsplan finnas, så att återställning kan ske successivt där så är möjligt, se villkor 12. Länsstyrelsen anser att åter-

ställningen ska vara slutförd vid tillståndstidens utgång, och inte tre år efter utgången, som föreslagits av sökande. För att det ska vara möjligt att genomföra återställningen innan tillståndstidens utgång ska en slutlig efterbehandlingsplan tas fram och lämnas in efter samråd med tillsynsmyndigheten. Det är lämpligt att samråd inför återställning även sker med markägaren.

Tidsbegränsning av tillståndet

Länsstyrelsen anser att tillståndstiden kan sättas till 25 år i enlighet med bolagets yrkande och att efterbehandling ska ske inom tillståndstiden.

Verkställighet

Möjligheten att meddela verkställighetsförordnande ska enligt praxis tillämpas restriktivt. Det ska göras en avvägning mellan sökandens behov av att snabbt kunna ta tillståndet i anspråk mot den skada och olägenhet som en motpart kan drabbas av på grund av verkställigheten. Nuvarande tillstånd går ut under nästa år och vid ett eventuellt överklagande riskerar verksamhetsutövaren att behöva stänga ner produktionen i avvaktan på en dom från högre instans. Tåktverksamheten har bedrivits på platsen under drygt 30 år och brytningsområdet kommer inte att utökas areellt. Den skada som skulle kunna uppstå under tiden innan dom från en högre instans meddelas bedöms vara begränsad. Länsstyrelsen anser därför att verkställighet bör meddelas med hänsyn till de nackdelar som annars riskerar att drabba verksamhetsutövaren.

Sevesolagstiftning

Länsstyrelsen vill informera om följande:

- Handlingsprogram enligt Sevesolagen ska ses över regelbundet dock minst vart femte år och uppdateras vid behov. Dessutom ska väsentliga ändringar utifrån ett Sevesoperspektiv anmälas till länsstyrelsen minst sex veckor innan ändringen genomförs (7 § i Sevesolagen och 4-6 §§ Sevesoförordningen).
- Enligt Sevesolagstiftningen har alla personer som löper risk att påverkas av en allvarlig kemikalieolycka rätt att få information om vilka risker som föreligger vid verksamheten, vilka säkerhetsåtgärder som ska vidtas och hur de förväntas agera om en allvarlig kemikalieolycka inträffar.

Alla Sevesoverksamheter ska därför förse den aktuella kommunen, i detta fall Stenungsund, med den information som ska lämnas till allmänheten. Informationen som ska lämnas till allmänheten ska vara tydlig, begriplig, hållas uppdaterad och ständigt tillgänglig även elektroniskt. I bilaga 4 till Sevesoförordningen (2015:236), Del 1, anges vilken information som ska lämnas till kommunen. Informationen bör lämnas senast i samband med att verksamheten påbörjas enligt Sevesolagstiftningen.

- Länsstyrelsen har det operativa tillsynsansvaret enligt lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolag-

stiftningen). Den tillsyn som bedrivs enligt EU:s Seveso III-direktiv berör även andra lagstiftningar och myndigheter bl.a. räddningstjänsten.

- Verksamheter som omfattas av lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor omfattas också av skyldigheterna som framgår av 2 kap. 4§ lag (2003:778) om skydd mot olyckor och klassas därför som farliga verksamheter.

Farliga verksamheter är skyldiga att analysera riskerna för att en olycka inträffar som kan orsaka allvarlig skada på människor eller miljön. Verksamheterna har även skyldighet att i skäligen omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgärder för att hindra eller begränsa skador. Vilka åtgärder eller vilken beredskap som är skäligen beslutas av lokal räddningstjänst och utformas i samråd med verksamheten. Mer information om vilka verksamheter som omfattas av lagstiftningen samt om verksamhetsutövarens skyldigheter anges i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps allmänna råd om skyldigheter vid farlig verksamhet MSBFS 2014:2. Räddningstjänsten bedriver tillsyn för att säkerställa att verksamheten uppfyller kravet enligt 2 kap. 4§ i lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

Tekniska myndighetsnämnden i Stenungsunds kommun

Nämnden har lämnat följande synpunkter på ansökan.

1. Sökande medges en tillståndstid på 25 år.
2. För halter i utgående vatten från verksamheten ska följande villkor gälla:
Totalkväve: 1,25 mg/l
Suspenderat ämne: 20 mg/l
Oljeindex: 1 mg/l
pH: 6,5-9
3. Ytterligare reningssteg efter sedimentationsdammen ska anläggas för att reducera kväve och andra föroreningar och så att fördröjning och utjämning av flöden sker. I det sista reningssteget ska finnas en utsläppspunkt där det är möjligt att ta prov på utgående vatten och där flödesmängder ska övervakas.
4. Grundvatten ska övervakas i jord i sumpskogen nordost om tälten och i våtmarken och skogen vid Stenunge å. Förslagsvis inkluderas sådan övervakning i kommande kontrollprogram för verksamheten. Om påverkan på grundvattnet i jord uppstår ska åtgärder vidtas omedelbart.
5. Markvibrationer till följd av sprängningar får inte överstiga värdet 4 mm/s, uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i kringliggande bostäder. I andra

hand bör, om högre vibrationsvärden ska gälla under viss del av kalenderåret, inte högre värden än 6 mm/s tillåtas.

6. Luftstötvägor vid bostäder får inte överskrida värdet 100 Pa (frifältsvärde).
7. Kemiska produkter i fast form och fast farligt avfall ska inte undantas från kravet på förvaring i tät behållare. Drivmedel ska förvaras som övriga flytande kemiska produkter eller i dubbelmantlade cisterner. Cisterner ska förses med påkörningskydd.

Motivering

1. Tillstånd för täkten

Sökande har mycket tydlig har beskrivit den påverkan som täktverksamheten kommer ha och vilka åtgärder som de har för avsikt att vidta om problem med vatten i enskilda brunnar kommer uppstå. Det framgår också av handlingarna att vid händelse av eventuella kvalitets- eller kapacitetsproblem i enskilda brunnar kommer sökande omgående att anlita sakkunnig hydrogeolog för att utreda orsak och eventuella lämpliga åtgärder. Det gäller även för brunnar utanför påverkansområdet. Därmed bedömer nämnden att föreslagen tillståndstid på 25 år är rimlig.

2. Halter i utgående vatten

De halter för totalkväve som föreslås som villkor (10 mg/l) och det vattenflöde som framgår i ansökan (195 000 m³/år), skulle innebära ett utsläpp på 1 950 kg totalkväve per år. Detta är en för stor belastning, främst på de grunda vikar där Stenunge å mynnar. Fjordarna i området är känsliga och enligt VISS (vatteninformationssystem Sverige) är det problem med totalmängd kväve under sommartider. Det är därför viktigt att belastningen av kväve till fjordarna hålls på en så låg nivå som möjligt.

Stenungsunds kommun har ännu inte någon policy eller några riktlinjer för dagvatten och utsläpp av verksamhetsvatten till recipient, men ofta används de riktlinjer som tagits fram av miljöförvaltningen i Göteborg. Där finns riktvärden för totalkväve som är 1,25 mg/l. Fjordarna utanför Stenungsunds kust kan jämföras med de recipienter som finns i Göteborg. Stenungsunds kustvatten kan inte på något sätt anses vara mindre känsligt.

Enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljö kvalitet - Sjöar och vattendrag utgör halter på mer än 5 mg/l i vattendrag extremt höga halter. Föreslagna utsläppsvärden på 1,25 mg/l är enligt samma bedömningsgrund en hög halt.

De halter som nämnden föreslår som villkor skulle, om flödet ut från täkten är 195 000 m³, innebära att 243,75 kg totalkväve tillåts att släppas ut per år. Nämnden gör bedömningen att genom ytterligare reningssteg i form av till exempel växtbädd

eller likande lösning är det möjligt att rena utgående vatten så pass mycket att föreslagna halter kan uppnås och att det är ett rimligt krav att ställa.

Suspenderat material påverkar vattendrag genom grumling samt att det sedimenterar över lekbottnar och bottenfauna. Stenunge å är ett vattendrag där det finns fisk som är beroende av att bottenfaunas beskaffenhet inte ändras. I handledning från Miljösamverkan Sverige gällande energitorvtäkter används riktvärdet 20 mg/l för suspenderat material. Stenunge å är ål- och öringförande och därmed känslig för grumling och översedimentation av grus/stenbottnar. Nämnden föreslår därför halt för suspenderat material till 20 mg/l.

I Stenunge å finns redan en försurningsproblematik. Därför bör pH värden inte understiga 6,5.

Det kan finnas skäl att medge provotid på 4 år för att utreda möjligheterna att nå till de begränsningsvärden som nämnden föreslår. I andra hand anser nämnden att om länsstyrelsens begränsningsvärden ska gälla ska ingen provotid medges.

Nämnden ser ingen anledning att ge provotidsvillkor som har som ambitionsnivå att ligga vid det begränsningsvärde som länsstyrelsen yrkat på, eftersom de begränsningsvärdena är halter som även andra täkter har att leva upp till och därmed torde det inte krävas speciella utredande för att klara att komma ner till de nivåerna. De utsläppshalter som nämnden föreslår är lägre och därmed mer krävande att leva upp till. I sådant fall skulle en provotid för att kunna utreda möjligheterna att nå de värdena vara motiverat.

3. Ytterligare reningssteg

Ett ytterligare reningssteg bedöms behövas för att den rening som beskrivs ovan ska kunna göras. Det ytterligare reningssteget föreslås också för att en fördröjande och flödesutjämnande effekt ska uppnås. På så sätt får fiskar och andra organismer mer tid på sig att söka skydd om utsläppet av vatten från täktverksamheten vid låga naturliga flöden i vattendraget plötsligt upphör. Det är därför viktigt att en sådan fördröjande effekt skapas.

För att verksamheten ska kunna ha kontroll på sin miljöpåverkan och för att kunna säkerställa anläggningens funktion måste det finnas en utsläppspunkt där det renade vattnet kan provtas. Det är viktigt att det innan byggnation säkerställs att det kommer finnas en sådan plats där vattnet kan provtas. Därmed är det inte möjligt att regleringen av provtagningspunkten tas i ett senare skede, så som sökande föreslår.

4. Grundvatten ska övervakas

Den hydrogeologiska undersökningen och propumpningen i samband med den tyder på att grundvatten i jord i sumpskogen och i våtmarken kring Stenunge å inte kommer att påverkas. Om grundvattennivåerna mot förmodan ändras kommer det ge

negativa konsekvenser för djur- och växtliv i dessa ekosystem. Sumpskogar kan vara mycket artrika och domineras av fuktälskande arter som skulle ta skada om fukten i marken försvann. Våtmarken har klassen "Högt naturvärde" enligt Naturvårdsverkets våtmarksinventering. Sumpskogar och våtmarker bidrar till miljömålet "myllrande våtmarker" och det är också därför viktigt att skydda dessa.

Om grundvattennivåerna i jord vid Stenunge å skulle bli ändrade, så finns risk för skred i området.

För att säkerställa att sökande inte påverkar dessa två miljöer, eller orsakar skred, anser nämnden att grundvattnet i jord ska övervakas även norr till nordost om tälkten och om påverkan upptäcks, så ska åtgärder vidtas.

Sumpskogen är kraftigt dikad och påverkad av omkringliggande jordbruksmark. Om sökande anser att området har ett mindre naturvärde skulle en inventering eller närmare beskrivning av sumpmarken ha gjorts för att visa på det. Eftersom sökande i övrigt kommer övervaka grundvatten i flera brunnar i området, kan ytterligare en övervakningspunkt i sumpskogsområdet inte vara orimligt att införa. Nämnden bedömer att ingen av de aktuella brunnarna ligger så till att de kommer kunna visa på grundvattennivåerna nordost om området. Vad det gäller övervakning av grundvatten i området kring Stenunge å bedöms att eftersom grundvattennivåer i samtliga brunnar inom 500 m från tälkten kommer att mätas så kommer därmed eventuell påverkan på sumpskogen och ån i så fall upptäckas.

6. Luftstötstågor

Nämnden föreslår att samma luftstötstågor tillåts som i nu gällande tillstånd. Det är för att det bor tämligen många människor i området runt tälkten och för att det inte finns något som tyder på att sökande har haft svårt att hålla sig till detta värde. Det finns därmed inte någon anledning att tillåta högre luftstötstågor.

7. Kemiska produkter i fast form och fast farligt avfall samt drivmedelsförvaring

För att förhindra att spill och läckage orsakar föroreningar ska även kemiska produkter i fast form och fast farligt avfall förvaras på tätt underlag och så att det är skyddat från nederbörd. Nederbörd som faller på kemiska produkter i fast form eller fast farligt avfall kommer innebära att föroreningar i/på materialet följer med nederbörden och ner i marken. Vad det gäller förvaring av fordonsbränsle i ADR-klassad tank är sådan klassning av en behållare endast framtagen för transporter av bränsle. Sådana tankar är tänkta för tillfällig förvaring under transport, men är inte avsedda för stadigvarande förvaring. Vid förvaring i tälkten ska drivmedel förvaras på bästa möjliga sätt för att förhindra att omgivningen kommer att kunna ta skada.

Nämnden ställer sig bakom länsstyrelsens förslag gällande el-fiske men föreslår följande justeringar. - Villkorspunkt ska förenas med en skrivning gällande framtagande

av åtgärdsplan eller vidtagande av åtgärd, om undersökningen visar att negativ påverkan har skett. - El-fiske bör ske oftare än föreslagna 5-årsintervall, förslagsvis vartannat år.

Nämnden ställer sig också bakom länsstyrelsens förslag om att i kontrollprogram inkludera undersökning av samband mellan vattenflöde i Stenunge å och grundvattennivåer inom influensområdet, som ska härledas till bortledandet av vatten.

Vad det gäller villkorspunkt om information till boende innan sprängning anser nämnden att avståndet ska vara minst 800 m och att det är viktigt att samtliga boende norr om tälten, söder om Stripplekärrsvägen då måste bli inkluderade i de som informeras

G M, A N, K G, M B, M J, K N, M M E J L, M o J, A M, I S och D S

Ovannämnda har lämnat bl.a. följande synpunkter på ansökan.

Då dricksvattenförsörjningen är det viktigaste livsmedlet så är de som berörda fastighetsägare mycket oroad över tillståndsansökan om utökad täktverksamhet samt utpumpning av 195 000 m³ grundvatten per år.

Om utpumpningen av grundvatten blir större än tillförseln så måste detta leda till att grundvattennivån blir lägre hos berörda fastighetsägare, och kan leda till att fastigheten blir utan dricksvatten.

Inom området finns våtmarker, vattendrag, dammar m.m. som de är angelägna att bevara som en säkerhet vid eventuella bränder. Om grundvattennivån sänks kommer denna tillgång att försvinna.

Om någon form av förorening skulle ske i processen som skulle förorena grundvattennätet så är detta mycket svårt och kostsamt att sanera bort. De ställer som krav att sökanden utför och bekostar följande:

1. Vattennivån hos berörda fastighetsägare i området kontrolleras en gång per år.
2. Vattenprov tas från samtliga fastighetsägare en gång per år för att följa upp eventuella förändringar.

Om vattenförsörjningen till berörda fastigheter skulle försvinna, vara otillräcklig eller förorenat på grund av sänkt grundvattennivå m.m. ställer de som krav att detta åtgärdas och bekostas i sin helhet av sökanden. Detta kan innebära att fastigheterna måste anslutas till kommunalt dricksvatten utan att detta ska medföra några kostnader för berörda fastigheter. Denna försäkran måste gälla under hela perioden som verksamheten pågår.

Brunnen på N grävdes i slutet av 1940. Vattenflödet var mycket stort och man hade stora svårigheter att sätta ringarna eftersom vattnet steg så fort. Den brunnen har tills 2013 försörjt fyra fastigheter med vatten, inräknat ett jordbruk med djurhållning. År 2013 försvann vattnet under ett dygn. Förutom denna brunn även R och U. Den torra sommaren 1992 var det ingen kris för berörda fastigheter, vattentillgängligheten var god.

År 2013 blev vattenbristen konstant och vattenförsörjningen fick ske med vattentransporter. År 2014 fick sex fastigheter borra nya brunnar; N, O, P och Q samt R och S. Samtliga fastigheter har nu god vattenförsörjning. Alla kostnadskrav mot sökanden för borrning och vattentransporter har tillbakavisats. År 2017 borrade och bekostade sökanden ny brunn för fastigheten J. Övriga olägenheter i området är sprängning varje vecka, dammoln, buller och skakningar, ovisshet efter varje sprängning om vattnet ska ta slut samt psykologisk anspänning. Som mark- och fastighetsägare ska man inte bedriva verksamhet som medför skada och stora olägenheter för grannfastigheter.

Samtliga utom M B har dessutom tillagt att de enligt PM angående NCC:s åtaganden om enskilda brunnar runt bergtäkten i Gategård, daterad 2018-11-19, har gjort en överenskommelse med sökanden angående åtagande om enskilda vattenbrunnar runt bergtäkten A.

S-A A och M A

De motsätter sig att NCC beviljas tillstånd till sökt verksamhet och yrkar ersättning för rättegångskostnader med 473 750 kr. De har i huvudsak anfört följande.

Skälet för att de motsätter sig den sökta verksamheten i dess helhet är att täkten har påverkat och kommer att påverka deras fastighet på ett mycket negativt sätt. Deras privata bostadshus är beläget mycket nära täkten och under den förflutna verksamhetstiden har störningar i form av buller, vibrationer och luftstötsvågor från täkten varit återkommande i deras vardag. Genom NCC:s ansökan om utökad verksamhet har oron förstärkts ytterligare beträffande nyssnämnda störningsmoment. Vidare har oron även kommit att omfatta hur täkten kommer att påverka deras privata dricksvattenbrunn och möjligheterna att i övrigt nyttja grundvattnet såväl under som efter en ansökt framtida verksamhetstid.

Vidare motsätter de sig ansökan då NCC inte har erforderlig rådighet över det vatten som berörs av ansökan, att verksamheten är alltför ingripande med hänsyn till påverkan på områdets grundvatten samt att verksamheten ger upphov till buller, vibrationer och luftstötsvågor som inte kan accepteras.

Brister i NCC:s rådighet

NCC grundar sin rådighet på ett nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren till A, I och H. Visserligen har nyttjanderätt upplåtits för den tillståndsperiod som är aktuell i förevarande ansökan. Föremålet för nyttjanderätten är dock oklart. Det regleras inte närmare vilka åtgärder som är tillåtna att vidta inom ramen för nyttjanderätten. Det står således inte klart att så omfattande åtgärder och påverkan på området och dess grundvatten som nu är föremål för prövning ska anses tillåtna inom ramen för nyttjanderättsavtalet.

Vid tidpunkten för ingåendet av nyttjanderättsavtalet (2015) saknades tydligt underlag för hur efterbehandling ska ske vid avslutad täktverksamhet, en fråga som naturligtvis är av stor vikt för markägaren.

Rådigheten över vattnet är en processförutsättning som ska vara uppfylld senast i samband med att ansökan ges in, se t.ex. NJA 1993 s. 331 och Mark- och miljööverdomstolens (MMÖD) beslut om avvisning i mål nr M 9540-04.

NCC:s nyttjanderätt är begränsad i tiden till kommande täkttillståndstid. Avtalet kan därefter sägas upp av någon av parterna. I lagens förarbeten (prop. 1997/98:45, del 2, s. 347 f. och 1981/82:130 s. 400-403) anges att det för tillstånd till vattenverksamhet i allmänhet krävs en till tiden obegränsad rätt till vattnet. Även i förarbetena till vattenlagen (se prop. 1981/82:130 s. 82 och 400 f.) uttalas bl.a. att det för vattenverksamhet i allmänhet bör fordras att sökanden har en till tiden obegränsad rätt till vattnet. I vissa fall kan tidsbegränsad rådighet vara tillräckligt.

Det ska särskilt påtalas att den utökade täktverksamheten och sökt vattenverksamhet kan ge irreparabla konsekvenser på såväl deras som andra närliggande fastigheter. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att grundvattennivåerna riskerar att aldrig återhämta sig till dagens nivåer. Verkningarna kommer sannolikt att fortgå en lång tid efter det att bolaget lämnat platsen och täktverksamheten upphört. Vid en prövning av verksamhet av förevarande slag måste det därför krävas att verksamhetsutövaren har rådighet över området under hela den tid som verkningarna av verksamheten pågår.

Ansökta åtgärder kan inte anses rymmas inom ramen för gällande nyttjanderättsavtal. Nyttjanderättsavtalet så som det nu är utformat kan således inte anses grunda för NCC nödvändig rådighet över vattnet. P-E L "bekräftelse" av avtalets innehåll saknar relevans för frågan om nyttjanderättsavtalet kan ligga till grund för sökandens rådighet. Inte heller de två tilläggen till nyttjanderättsavtalet som ingåtts i mars 2019 grundar tillräcklig rådighet då rådighetsbrist inte går att läka i efterhand.

Brister i rådigheten - skapande av täktsjö

Skapandet av en täktsjö är en tillståndspliktig vattenverksamhet för vilken det krävs rådighet. NCC har vid tidpunkten för ansökan inte haft rådighet över området för den

planerade täktsjön för tiden efter att den eventuella kommande tillståndstiden löpt ut. Ansökan ska därför avvisas. Skälen för ovanstående redovisas i det följande.

Tillförsel av vatten för att öka grundvattenmängden eller utförande av en anläggning eller en annan åtgärd för detta utgör vattenverksamhet. I lagkommentaren anges som exempel att det kan behöva kompenseras en grundvattensänkning i samband med ett tunnelbygge.

Av NCC:s egna uppgifter i ansökan framgår att skapandet av täktsjön leder till, eller med andra ord förutsätter, ett återställande av grundvattenförhållandena på platsen efter det att täktbrytningen och bortledandet av grundvatten har upphört. Av NCC:s egna uppgifter framgår till och med att bedömningen att den ansökta verksamheten inte kommer att ge upphov till irreparabel skada förutsätter en efterbehandling genom skapande av täktsjö.

På motsvarande sätt som för bortledande av grundvatten krävs för tillförsel av vatten till grundvattnet vanligtvis aktiva åtgärder, t.ex. att vattnet pumpas eller infiltreras. I detta fall sker tillförseln av vattnet passivt genom att pumpningen av inläckande yt- och grundvatten upphör.

Av Högsta domstolens avgörande NJA 2005 s. 109 följer att det krävts tillstånd även för ett passivt bortledande av grundvattnet i form av läckage om påverkan på grundvattennivån därigenom har varit förutsatt. För frågan om bortledandet utgör ett vattenföretag saknar det således betydelse på vilket sätt bortledandet skett.

Det är klart att NCC vid tidpunkten för ansökan inte haft rådighet över området för täktsjön för tiden efter utgången av den eventuella kommande tillståndstiden. Utöver bristerna i rådigheten i förhållande till utformningen av nyttjanderättsavtalet är bristerna i rådigheten för området för täktsjön av sådan omfattning att det saknas förutsättningar att pröva ansökan också mot denna grund. Ansökan ska därför avvisas även på denna grund.

Grundvattenpåverkan

Deras bostadshus på fastigheten F är beläget ca 220 m från täktens södra kant. På fastigheten finns en brunn som förser fastigheten med dricksvatten. Brunnen är ca 75 m djup och i gott skick. De planerar även att borra en energibrunn inom en snar framtid. Av ansökan framgår att NCC gjort bedömningen att deras fastighet samt 16 andra fastigheter ligger inom influensområdet för grundvattenbortledning. Av ansökan framgår därtill att brunnen på deras fastighet utgör ett skyddsobjekt som kan påverkas av grundvattenbortledningen.

NCC påbörjade täktverksamheten på fastigheten under början av 1980-talet. Sedan dess har ett flertal förändringar skett i områdets energibrunnar och dricksvattentäkter.

På fastigheten N anlades under slutet av 1940-talet en grävd brunn. Denna brunn hade ett mycket stort vattenflöde och försörjde fyra fastigheter med vatten, in-räknat ett jordbruk med djurhållning. År 2013 sinade brunnens vatten. Samma dygn sinade även brunnarna på fastigheterna R och U. Därefter blev vattenbristen konstant och vattenförsörjningen till fastigheterna fick ske genom vattentransporter.

År 2014 var sex fastigheter (N, O, P, Q, R och S) tvungna att borra nya brunnar. De grävda brunnarna på fastigheterna J, K och T sinade 2016. Fastighetsägarna borrade därefter nya brunnar. På fastigheten J har grundvattennivån i berg sjunkit med 8 m sedan 2001. Detta beror enligt NCC sannolikt på befintlig brytning.

NCC har i ansökan bedömt att fördjupningen av tälkten kommer att medföra avsänkta grundvattennivåer i berg, framförallt i sprickstrukturer som går genom tälkten i nord-sydlig riktning men även i spricksystem väster om tälkten. Vidare kan det enligt NCC inte uteslutas att grundvattennivåerna i bergmassan öster om tälkten kan komma att påverkas. Detta innebär att dricksvattenbrunnar och energibrunnar kan komma att påverkas till följd av de avsänkta grundvattennivåerna.

NCC har i ansökan bedömt att den borrade brunnen på fastigheten J riskerar att få en avsänkning på ca 20 m jämfört med dagens nivåer. De enskilda vatten-tälkterna i berg på fastigheterna F, K och L förväntas få sänkta nivåer på omkring 5-10 m. Vidare kan vattentälkten i berg på M, öster om tälkten, påverkas i viss mån, med avsänkta grundvattennivåer på upp till 5 m. Den djupare brytningen bedöms därtill påverka jordlagren söder om tälkten. Detta kommer enligt NCC att beröra fastigheterna J och N.

Avsänkningen av vattennivån kan enligt NCC även leda till problem med järn, svavelväte och eventuellt mangan i brunnarna. Av NCC:s genomförda brunnsinventering framgår att vissa av de närliggande fastigheterna redan idag har problem med järn och mangan.

Av NCC:s egen ansökan följer att det är mycket sannolikt att problem med närliggande fastigheters vattentälkter och energibrunnar kan uppstå till följd av den ansökta verksamheten. Detta bekräftas också av att bergtälkten historiskt har påverkat grundvattnet och lett till en nivå-sänkning i enskilda närliggande brunnar. I mars 2018 började NCC mäta grundvattennivån i deras dricksvattenbrunn. Sedan mätningarna påbörjades har grundvattennivån sjunkit med 3 m. Om den sökta verksamheten tillåts finns det en risk för irreparabel skada på deras fastighet i form av ytterligare sänkt grundvattennivå. I detta sammanhang bör det även uppmärksammas att deras oro över grundvattenpåverkan på närliggande fastigheter delas av flera andra närboende.

Mot bakgrund av den stora mängden grundvatten som avses att pumpas ut ur täkten under lång tid och med beaktande av den betydande skada på enskilda vattentäkter som den ansökta vattenverksamheten riskerar att orsaka kan verksamheten enligt ansökan inte anses tillåten.

Att en så viktig resurs som vatten riskerar att påverkas är en mycket allvarlig följd av verksamheten. Det är därför anmärkningsvärt att NCC:s kompensationsåtgärder och beredskap för att hantera sänkta grundvattennivåer är mycket knapphändig beskrivna i ansökan. NCC har i tillståndsansökan beskrivit vissa kompensationsåtgärder som kan vidtas om värmekapaciteten i en energibrunn försämras samt om nivåerna i vattentäkterna sänks. NCC beskriver att en energibrunn kan fyllas med sand eller bentonit eller att den kan fördjupas samt att ytterligare en brunn kan borraras. När det gäller vattentäkterna har NCC anfört att pumpen kan flyttas till en lägre nivå i en brunn där vattennivån sjunkit, att hydraulisk stimulering kan utföras, att brunnen kan fördjupas eller att en ersättningsbrunn kan borraras. Vidare anförs att den drabbade fastigheten kan anslutas till kommunalt vatten. NCC anför även att kvalitetsproblem med vattnet kan kompenseras genom att filter installeras.

För det fall att tillstånd skulle ges till vattenverksamheten begär de att en utförlig handlingsplan med uppställda tidsfrister för kompensation och åtgärdande ställs upp i syfte att kunna hantera en nivåsenkning i brunnarna snabbt och effektivt.

NCC bör vidare förbindas att agera i enlighet med handlingsplanen genom ett särskilt åtagande.

Buller, vibrationer och luftstötsvågor

Täktverksamheten ger redan idag upphov till stor påverkan på deras fastighet. Detta gäller framförallt vid sprängningar, bergborrning och skutknackning. Av handlingarna i målet, däribland riskanalys och bullerutredning, framgår att deras fastighet är särskilt utsatt för påverkan från verksamheten i form av bl.a. buller, vibrationer och luftstötsvågor. Påverkan bedöms som störst i området sydväst om täkten där deras fastighet är belägen. Att verksamheten redan idag ger kraftig påverkan på omgivningen har påtalats också av andra närboende.

Av ansökningsunderlaget framgår att det finns risk för att de yrkade värdena om 4 mm/s för vibrationer och 120 Pa för luftstötsvågor vid bostadshus överskrids till följd av den ansökta verksamheten. Däribland anges i Stenungsunds kommuns yttrande över samrådsunderlaget att "*Enligt uppgift i kommunens arkiv har även vibrationer varit ett problem någon eller några gånger per år de senaste 4 åren. Det är därmed viktigt att åtgärder tas fram för att motverka vibrationer*".

Av samrådsredogörelsen framgår vidare att även andra fastighetsägare i området känner en oro för att den redan höga omgivningspåverkan kommer att öka med anledning av den utökade täktverksamheten. En fastighetsägare uppger att byggnaderna på hans fastighet redan skakar oroväckande mycket vid sprängningar.

Som det får förstås yrkar NCC mot bakgrund av detta på att vibrationer och luftstöt-vågor ska få uppgå till 8 mm/sek respektive 200 Pa vid 20 % av sprängningstillfällena.

Enligt nu gällande tillstånd får markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - orsakade av sprängning som riktvärde inte överstiga 4 mm/s vid bostadshus. Riktvärdet för luftstötsvågor har i gällande tillstånd bestämts till 100 Pa (riktvärde vid frifältsmätning). NCC:s föreslagna begränsningsvärden för vibrationer och luftstöt-vågor innebär således en väsentlig lindring för verksamhetsutövaren i förhållande till gällande tillstånd.

I praxis angående begränsningsvärden för vibrationer och luftstöt-vågor för täktverksamhet (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 9233-13) har villkor utformats som att markvibrationer - definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled - till följd av sprängning inte får överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 6 mm/s. Luftstöt-våg till följd av sprängning - mätt genom frifältsmätning - får vid bostadshus inte överstiga 100 Pa vid mer än 10 % av mättillfällena per år och då högst 150 Pa.

Motsvarande utformning av villkor har tillämpats bl.a. i Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom i mål nr M 6141-15 (domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, mål nr M 6236-17. Fastställt villkor om vibrationer och luftstöt-vågor prövades dock inte).

I andra fall (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 8227-11) har föreskrivits att den sprängningsinducerade vibrationshastigheten inte får överskrida värdet 4 mm/s i vertikalled, uttryckt som toppvärde mätt i sockel på bottenvåning i närmaste bostäder. Luftstöt-vågor till följd av sprängning får utomhus vid närmaste bostäder inte överstiga 120 Pa uttryckt som frifältsvärde. Några marginaler för innehållande av angivna begränsningsvärden har således inte föreskrivits.

Sammanfattningsvis kan konstateras att de yrkade begränsningsvärdena är oacceptabelt höga med hänsyn till verksamhetens omgivningspåverkan. Begränsningsvärdena är därtill lindrigare än vad som fastställts för motsvarande verksamheter i praxis. Någon motivering till avvikelserna från gällande praxis framgår inte av underlaget.

NCC bör med anledning av det ovanstående föreläggas att komplettera ansökan med ytterligare utredning avseende bolagets möjligheter att innehålla de begränsningsvärden för vibrationer och luftstöt vågor som följer av gällande praxis.

I ett aktuellt avgörande från Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt den 28 juni 2018, mål nr M 6219-16, har föreskrivits att vid skutknackning dagtid gäller begränsningsvärdet 45 dB(A) (domen har överklagats av bl.a. sökanden). Avgörandet ligger i linje med Mark- och miljööverdomstolens dom från april 2018, mål nr M 6236-17.

Föreslaget begränsningsvärde för buller bör, för det fall att tillstånd skulle ges, skäras med 5 dB(A) vid skutknackning dagtid i linje med gällande praxis.

Nattperioden bör därtill inte tillåtas förkortas från mellan kl. 22-07 enligt gällande tillstånd till mellan kl. 22-06 enligt ansökan. Förkortningen av nattperioden har prövats i bl.a. Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-02-12, mål nr M 4949-15. Mark- och miljööverdomstolen anförde då att utgångspunkten vid reglering av bullervillkor av förevarande slag bör vara att följa Naturvårdsverkets vägledning. Mark- och miljööverdomstolen anförde dock att det i ett enskilt fall kan finnas skäl att tillämpa en annan tidpunkt för när nattperioden ska upphöra. I det då aktuella fallet konstaterades att verksamheten var lokaliserad i centrala Göteborg och nära bostadsbebyggelse. Trots att de närliggande bostäderna visserligen redan i stor utsträckning var utsatta för bl.a. trafikbuller så framgick av utförda bullerrapporter att den prövade verksamheten gav upphov till höga momentana ljud vid bostäder, främst i form av vissa slagljud. Nattperioden skulle gälla mellan kl. 22-07.

Nu aktuell verksamhet innehåller moment som ger upphov till höga momentana bullervärden. Verksamheten ligger nära förhållandevis många bostäder. Ostörd sömn är en förutsättning för att människor ska fungera bra både fysiologiskt och mentalt. Förkortningen av nattperioden kan i förevarande mål inte accepteras med hänsyn till verksamhetens art, genomförd bullerutredning och lokaliseringen av verksamheten i förhållande till berörda bostäder.

Det kan även ifrågasättas behovet av krossning kvällstid. Detta beskrivs inte i ansökan. Bolagets underlag behöver kompletteras med en motivering till ett sådant behov. I bullerutredningen saknas också en bedömning av hur sprängningar inom tälten påverkar närliggande bostäder.

Brister i presenterat nollalternativ

I ansökningshandlingen "*Täkt- och efterbehandlingsplan bergtäkten i Gategård*", som legat till grund för NCC:s nuvarande tillstånd framgår följande angående efterbehandling av området.

"Bergtäkten ligger inom ett område som Stungsunds kommun reserverat för framtida industrimark. Utifrån detta perspektiv bör brytningen nivåmässigt anpassas till omgivande mark. Ett möjligt scenario är att bryta bort den västra bergribban (långsiktig täktverksamhet etapp IV) och skapa denna markanslutning. Ett annat scenario är att bibehålla bergribban och därmed skapa ett spännande mer slutet område för industri eller annan verksamhet. Ett tredje kan vara att i anslutning till Infarten konstruera ett dämme så att en konstgjord sjö bildas. Oavsett vad beslutet blir så skall brytningen ske så att framtida beslutsfattare har denna handlingsfrihet."

I ansökan som legat till grund för NCC:s nuvarande tillstånd har presenterats tre möjliga efterbehandlingsmetoder, som inte kan betraktas som uttömmande, samt att brytningen ska ske så att framtida beslutsfattare har handlingsfrihet att i anslutning till infarten konstruera ett dämme så att en konstgjord sjö bildas. Av gällande tillstånd framgår inte heller vilken efterbehandlingsmetod som ska användas, endast att efterbehandling ska ske. Av protokoll från samrådsmöte, framgår vidare att NCC är av uppfattningen att markägaren ska besluta hur området ska utnyttjas i framtiden. Det finns således minst tre möjliga alternativa efterbehandlingsåtgärder som ska ställas mot den verksamhet som NCC avser att bedriva efter 2019.

I ansökan beskrivs nollalternativet som att täktområdet kommer att skapa en täktsjö samt återgå till naturmiljö tidigare än vid planerad verksamhet. Det framgår inte varken av gällande tillstånd eller av den till ansökan bilagda efterbehandlingsplanen närmare hur efterbehandling ska ske, endast att efterbehandling ska ske. Nollalternativet i nu aktuell ansökan är således inte korrekt beskrivet.

Det går inte att utifrån nollalternativet så som det nu är beskrivet fullt ut bedöma vad som kommer att ske för del fall att den ansökta verksamheten inte kommer till stånd jämfört med påverkan om den ansökta verksamheten kommer till stånd. En korrekt beskrivning av alternativen för efterbehandling är särskilt viktig med beaktande av vad som följer av NCC:s egna uppgifter att valet av efterbehandlingsmetod genom skapande av täktsjö är en förutsättning för att grundvattennivåerna så småningom ska kunna återställas och för bedömningen att den ansökta verksamheten inte kommer att ge upphov till irreparabel skada på grundvattennivåerna vid deras fastighet.

Av MKB:n framgår att de åtgärder som NCC planerar att genomföra inom ramen för den fortsatta täktverksamheten har ställts mot det alternativ som innebär att, om tillstånd enligt ansökan inte ges, efterbehandling kommer att ske genom att en konstgjord täktsjö anläggs. Nollalternativet enligt ansökan är således inte korrekt beskrivet.

NCC bör föreläggas att komplettera MKB:n med ett korrekt beskrivet nollalternativ på det sättet att en jämförelse görs mellan påverkan av möjliga efterbehandlingsåtgärder och påverkan av en fortsatt täktverksamhet enligt ansökan, jämför vad som anges i 6 kap. 35 § p. 3 MB och vad som följer av praxis, t.ex. MÖD 2002:78.

Bristfälligt underlag för efterbehandling

Den grundläggande bestämmelsen för hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. 1 § MB har betydelse vid prövning av all användning av mark- och vattenområden. Av NCC:s egna uppgifter i ansökan - att skapandet av täktsjön innebär ett återställande av grundvattenförhållandena och att den ansökta verksamheten därmed inte kan anses ge upphov till irreparabel skada på grundvattennivåerna på omgivande fastigheter - följer att denna efterbehandling är en del av den ansökta åtgärden. Så som ansökan nu är utformad är efterbehandlingen en förutsättning för att påverkan från täktverksamheten alls ska vara acceptabel. Hushållningsbestämmelsen i 3 kap. 1 § MB är således tillämplig även för efterbehandlingen.

Därtill följer av den allmänna hänsynsregeln i 2 kap. 5 § MB att hushållning med råvaror och energi samt utnyttjande av möjligheterna till återanvändning och återvinning ska ingå som en del i de överväganden som ska göras för all miljöfarlig verksamhet. Efterbehandlingsåtgärder ingår i detta fall av vad som följer ovan som en del i den ansökta verksamheten och omfattas således av bestämmelsen i 2 kap. 5 § MB.

Av den till nu aktuella ansökan bilagda efterbehandlingsplanen framgår att i princip hela brytningsområdet är avsett att efterbehandlas genom bildande av täktsjö. En mindre del i det sydöstra hörnet av brytningsområdet kommer att efterbehandlas med avbaningsmassor.

Av den täkt- och efterbehandlingsplan som bilagts ansökan om gällande tillstånd följer istället att ett av flera inte uttömmande alternativ för efterbehandling kan vara att i anslutning till infarten konstruera ett dämme så att en konstgjord sjö bildas. Det beskrivs därtill även andra alternativ till efterbehandling. I planen konstateras att oavsett vad beslutet blir så ska brytningen ske så att framtida beslutsfattare har denna handlingsfrihet. Det följer inte av gällande tillstånd vilken efterbehandlingsmetod som ska användas.

Därtill presenteras i länsstyrelsernas egna framtagna rapport om efterbehandling, Efterbehandling av täkter - En förtäkt vägledning, Miljösamverkan Sverige (2006) ett antal alternativa efterbehandlingsmetoder för bergtäkt. Bland annat beskrivs i rapporten återfyllnad som en god efterbehandlingsmetod.

I samma rapport anges att vattenfyllning kan vara ett alternativ för det fall att brytning förs under grundvattenytan. I rapporten konstateras samtidigt att ett orosmoment vid vattenfyllning alltid är huruvida vattnet kommer att stiga till beräknad nivå eller inte. Om vattnet inte stiger till beräknad nivå finns det en betydande risk att deras dricksvattentäkt påverkas negativt.

Av det ovanstående kan konstateras att det i såväl gällande tillstånd som i länsstyrelsernas vägledning om efterbehandling av täkter finns beskrivet en rad alternativa efterbehandlingsmetoder. Nu aktuell ansökan är utformad så att det enda möjliga alternativet är skapande av täktsjö. Det har inte beskrivits några alternativa efterbehandlingsmetoder. Det har inte heller beskrivits varför skapandet av täktsjön i detta fall bedömts vara den mest lämpliga metoden. Den nya tillståndsansökan innebär i detta avseende en försämring jämfört med gällande tillstånd.

Arbetet med revideringar av EU:s ramdirektiv om avfall har pågått under flera år och har nyligen lett fram till ett beslutat direktiv, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall. Av ändringsdirektivet framgår att detta träder i kraft omedelbart och att de nya reglerna ska vara implementerade i medlemsstaternas lagstiftning senast den 5 juli 2020.

Av ändringsdirektivet följer att en definition om återfyllnad bör införas. Det klargörs att med återfyllnad avses varje återvinningsförfarande för lämpligt icke-farligt avfall som ska användas för återställningsändamål i utgrävda områden eller vid landskapsmodulering. Det avfall som används för återfyllnad bör begränsas till den mängd som är absolut nödvändig för att uppfylla dessa ändamål.

Genom ändringarna införs en definition av återfyllnad i en ny punkt 17a) i avfallsdirektivet "*återfyllnad: alla former av återvinning där lämpligt icke-farligt avfall används för återställningsändamål i utgrävda områden eller vid landskapsmodulering. Avfall som används för återfyllnad ska ersätta material som inte utgör avfall, vara lämpligt för de ovannämnda ändamålen och begränsas till den mängd som är absolut nödvändig för att uppfylla dessa ändamål*".

Av ordalydelsen och dess utformning av definitionen av återfyllnad i avfallsdirektivet är det nu klarlagt att återfyllnad med avfall inte är en bortskaffningsmetod genom deponering utan ett återvinningsförfarande.

Av den grundläggande principen om lojalitet i artikel 4.3 i fördraget om Europeiska Unionen (FEU) följer att medlemsstaterna (inklusive domstolar) ska vidta alla lämpliga åtgärder, både allmänna och särskilda, för att säkerställa att de skyldigheter fullgörs som följer av fördragen eller av unionens institutioners akter. Medlemsstaterna ska också hjälpa unionen att fullgöra sina uppgifter, och de ska avstå från varje åtgärd som kan äventyra fullgörandet av unionens mål. Det följer av lojalitetsplikten att medlemsstat (och dess domstolar) ska avstå från att vidta sådana åtgärder som strider mot antagna direktivbestämmelser även om implementeringstiden ännu inte har löpt ut. Redan gällande nationell lagstiftning får tillämpas så långt som möjligt i förening med direktivbestämmelser.

NCC:s ansökan så som den nu är utformad kan inte ligga till grund för bedömning av om tillåtlighetsbestämmelserna i 2 och 3 kap. MB är uppfyllda avseende den ansökta verksamheten. Det har i ansökan inte presenterats ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma om skapande av täktsjö är den mest lämpliga metoden för efterbehandling. Detta i synnerhet mot bakgrund av aktuella revideringar i EU:s avfallsdirektiv om återfyllnad som återvinningsförfarande.

Det kan för jämförelse noteras praxis om lokalisering, t.ex. MÖD 2017:27 och MÖD 2018:19, i vilka fall domstolen ansett att en prövning av ansökan enligt miljöbalken inte kunnat göras mot bakgrund av att verksamhetens miljökonsekvenser inte kunnat bedömas utifrån det presenterade ansökningsunderlaget. Det har därför inte varit möjligt att avgöra om verksamhetens lokalisering varit lämplig utifrån kraven i 2 kap. 6 § MB. Ansökan har därför avslagits. Motsvarande rättstillämpning är påkallad när det inte går att bedöma om en annan bestämmelse i de allmänna hänsynsreglerna är uppfylld.

Verkställighetsförordnande

Beträffande NCC:s yrkade om verkställighetsförordnande har anförts att verksamheten inte kommer att medföra irreversibel negativ påverkan på människors hälsa eller miljön under den tid som Mark- och miljööverdomstolen prövar ett eventuellt överklagande. Av handlingarna framgår emellertid inte vilken inverkan som verksamheten kan komma att få på bl.a. grundvattnet under den tid som överklagandet prövas. Inverkan beror också av hur lång tid den rättsliga processen tar.

NCC har vidare anført att det finns förhållandevis få motstridiga intressen i förevarande mål och att det ur ett ekonomiskt perspektiv är viktigt att bolaget kan fortsätta att bedriva verksamheten.

Högsta domstolen har i NJA 2012 s. 623 uttalat att det bör ligga på verksamhetsutövaren att påvisa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och att ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart samt vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det sägs vidare att det måste krävas att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande ska föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att i efterhand läka sådana skador om tillståndsbeslutet senare upphävs eller ändras.

I MÖD 2003:52, som gällde en ansökan om täktillstånd, anförde Mark- och miljööverdomstolen att "*Ett stort antal närboende inklusive den lokala miljönämnden har ifrågasatt tillåtligheten. Deras invändningar framstår som befogade och skall beaktas i tillåtlighetsprövningen, och Miljööverdomstolen kan därför konstatera att*

starka intressen står mot varandra. Mot bakgrund härav är det i det läge målet nu befinner sig i inte möjligt att bedöma utgången av miljödomstolens kommande prövning. Av det skälet bör ett verkställighetsförordnande nu inte meddelas."

Flertalet fastighetsägare omkring fastigheten A är på goda grunder oroliga över verksamhetens följder såsom grundvattensänkning, buller, vibrationer och luftstötsvågor. Det ska särskilt understrykas att ansökan omfattar en väsentlig utökning av verksamheten. Det är således inte fråga om en oförändrad drift av en tidigare tillåten verksamhet. Att bortsprängningen av berg och sänkta grundvattennivåer sannolikt inte kan återställas är ett tungt vägande skäl för att den sökta verksamheten i vart fall inte ska få bedrivas förrän domen vunnit laga kraft. Detta gäller även om ekonomiska konsekvenser beaktas. NCC:s intressen väger i detta fall inte tyngre än närboende fastighetsägares intressen. För det fall att domstolen ger NCC tillstånd till verksamheten enligt ansökan ska bolagets yrkande om verkställighetsförordnande mot bakgrund av det ovanstående inte beviljas.

Granskning av NCC:s hydrologiska utredning

De har låtit hydrogeologer vid Akvifär konsult AB ("Akvifär") granska de hydrogeologiska utredningar som NCC gett in till mark- och miljödomstolen. Huvudpunkterna i Akvifärs utredning sammanfattas nedan.

Konduktivitet och modellberäkning

NCC har vid beräkningen av influensområdet gjort felaktiga antaganden om bergets egenskaper vilket innebär en risk för att grundvattensänkningen i berg och jord har underskattats. Influensområdet kan vara större än vad som antagits. Det kan således finnas fler sakägare som berörs av täktverksamheten än de som upptagits i sakägarförteckningen till ansökan.

Konduktivitet beskriver hur vattenförande ett material är. Hög konduktivitet betyder att vatten rinner lätt genom materialet, vilket i det aktuella fallet innebär mer vatteninträngning till täkten och större influensområde. I vissa delar av ett område kan det föreligga en hög konduktivitet, medan lägre konduktivitet kan föreligga i andra delar av området.

I NCC:s egna hydrogeologiska utredning beskrivs bergets konduktivitet i området som heterogen, det vill säga att vatten rinner olika lätt i olika riktningar och på olika platser i berget. Det är en normal beskrivning av kristallint berg, där vatten kan rinna i sprickor och svaghetszoner, men inte genom solitt berg. Sprickornas längd i området kring täkten är avgörande för hur långt påverkan sträcker sig, medan sprickornas hydrauliska kontakt med ytliga jordlager är avgörande för hur stor påverkan blir. Grundvattensänkningens utbredning från täkten kommer, på grund av det sprickiga (heterogena) berget, att vara oregelbunden, med påverkan på längre avstånd längs bergets sprickriktningar och kortare avstånd i andra riktningar. Motsatsen till en

heterogen konduktivitet skulle vara att bergets konduktivitet är homogen, dvs. att vattnet rinner lika lätt i alla riktningar.

För att kunna dra en slutsats om täktens påverkan i området har NCC gjort en modellberäkning. NCC har vid modellberäkningen använt en genomsnittlig konduktivitet som baseras på befintligt diffust inläckage till hela täkten istället för att använda sig av den största konduktivitet som uppmätts vid flödestest och provpumpning. NCC:s beräkningsmodell förutsätter således att bergets konduktivitet är homogen när den i själva verket - enligt NCC:s egen utredning - är heterogen.

Genom modellberäkningen och användandet av genomsnittlig konduktivitet har NCC inte tagit tillräckligt stor hänsyn till bergsprickornas konduktivitet och riktning. NCC har således använt en felaktig modell vilket innebär att det finns risk för påverkan genom grundvattensänkning i berg och jord utanför det beskrivna influensområdet. NCC borde ha tagit större hänsyn till sprickornas konduktivitet och riktning när influensområdet beskrivits. Ett korrekt sätt skulle ha varit att utgå från den högsta uppmätta konduktiviteten snarare än genomsnittlig konduktivitet när modellens influensområde beräknades.

Provpumpningar och påverkan

En konsekvens av att påverkan i berg följer sprickor är att endast brunnar som står i kontakt med de sprickor som sänkts av vid provpumpningen påverkas av provpumpningen. Att en bergbrunn inte påverkats visar att den är hydrauliskt separerad från de pumpade brunnarna. Den kan dock ändå vara känslig för grundvattensänkning vid fullt utvecklad täkt. Det finns enligt Akvifär fog för att anse att det kunde satts fler brunnar och gjorts fler och längre provpumpningar eftersom detta skulle ha gett ett mer tillförlitligt resultat.

Norra och västra delen av området

I granskningsrapporten konstateras att vid provpumpningen i den norra delen av täkten lyckades NCC inte åstadkomma en avsänkning som tillräckligt väl simulerade effekten av en täkt som är ytterligare 23 m djup. Resultatet av provpumpningen har sannolikt tolkats felaktigt då utredningen framhåller att ingen påverkan uppkommit i följande grundvattenrör i jord: GW10, GW40, GV1713 och P3. Två av rören är belägna i närheten av den sumpskog som återfinns norr om täkten.

I PM Hydrogeologi motiveras tolkningen att rören inte påverkades med att nivån i rören fortsatte sjunka efter avslutad pumpning. En sannolik förklaring till nivå-sänkningarna i jord under och efter testet är att påverkan i jord är långsammare än påverkan i berg. Hade pumpningen fortskridit under en längre period skulle en större nivå-sänkning i jord ha uppkommit för att slutligen stabiliseras på en nivå som idag är okänd. Framtida täktverksamhet kommer således sannolikt att påverka områdena

kring grundvattenrör GW10, GW40, GV1713 och P3. Det går därmed inte att utsluta en påverkan på vatten i berg- och jordlagren norr om tåkten över tid. Det sump-skogsområde som är beläget nordost om tåkten kan också komma att påverkas.

Södra delen av området

Provpumpningarna i den södra delen av tåkten avslutades för tidigt för att all påverkan skulle vara fullt utvecklad. Därtill genomfördes inte mätningar i tillräcklig omfattning inför och under provpumpningarna. I den södra delen av området hade influensområdet blivit större om en mer konservativ riskbedömning hade använts.

Östra delen av området

Enligt NCC kommer grundvattenpåverkan i östlig riktning att vara liten. NCC:s utredning ger dock dåligt stöd för den slutsatsen. Den utförda provpumpningen gav enligt utredningen ingen påverkan i brunnen M. Eftersom brunnen varit i bruk under tiden för provpumpningen är denna slutsats mycket osäker och kan inte ligga till grund för utvärdering av influensområdets utbredning i öster.

Borrhål (BH1701) som är beläget i mitten av schaktet påverkades endast svagt av provpumpningen. Det är sannolikt att de pumpade brunnarna inte kom i kontakt med den dominerande sprickzonen som ligger i öst-västlig riktning. När schaktet fördjupas kommer dränering även att nå denna sprickzon och sannolikt kan denna dränering ge påverkan öster och väster om schaktet.

Brister i den hydrogeologiska utredningen

Av Akvifärs granskningsrapporter framgår således att det finns ett flertal brister i NCC:s hydrogeologiska utredning. Bristerna är inte acceptabla då de medför att det föreligger en stor osäkerhet ifråga om hur deras dricksvattenbrunn kan komma att påverkas av verksamheten.

Verksamheten kan påverka fler sakägare och fler intressen än vad som redovisats i ansökningsunderlaget. Av granskningsrapporterna framgår därtill att befintliga sakägare och intressen kan påverkas i högre grad än vad som anges i underlaget.

Det ovanstående innebär dels att NCC sannolikt har samrått med en för liten krets sakägare, dels att underlaget varit missvisande. Den hydrogeologiska utredningen innehåller således väsentliga brister. Bristerna innebär att utredningen inte är tillräcklig för att visa att den ansökta verksamheten kan bedrivas utan att den medför en oacceptabel grundvattenpåverkan på området (jfr MMÖD mål nr M 4293-17). Utredningen behöver således kompletteras med anledning av de påtalade bristerna. Ett samråd kommer sannolikt att behöva utföras med en större krets sakägare.

Rättegångskostnader

Det yrkade beloppet är skäligt med hänsyn till den omfattande skriftväxling som ägt rum i målet. De huvudsakliga frågor som lyfts i målet rör rådigheten, nyttjanderättsavtalets omfattning, brister i den hydrogeologiska utredningen, presenterat nollalternativ samt aktuella efterbehandlingsåtgärder och där sammanhängande frågor. Dessa frågor som huvudsakligen varit föremål för diskussion har samtliga - direkt eller indirekt - berört deras vattenrättsliga intresse och deras försök att hindra att vattnet inom deras fastighet påverkas negativt av den sökta verksamheten.

Det antal timmar som lagts ned i målet har till viss del berott på att de och NCC har haft vitt skilda uppfattningar om nyssnämnda frågor men också på det sätt på vilket NCC valt att driva processen. Ett relativt omfattande arbete har behövt läggas på att utreda förhållandena kring det nyttjanderättsavtal som NCC gett in till mark- och miljödomstolen för att styrka rådigheten, med där tillkommande frågor, samt de efterföljande tilläggsavtalen. De och deras ombud har under processen haft kontakt med bl.a. en av delägarna till fastigheten. Bakgrunden till kontakten har varit att reda ut omständigheter rörande tänken, fastigheten och omgivningen, samt hur det har förhållit sig med nyttjanderättsavtalet m.m. Dessa kontakter har varit nödvändiga och har skett i flera omgångar då NCC löpande framställt nya uppgifter och påståenden som behövt kontrolleras.

NCC har anfört att kostnadsräkningen inte är tydlig i dess uppdelning mellan tid som är hänförlig till vattenverksamhet respektive miljöfarlig verksamhet. De vill med anledning av detta belysa vad som konstaterats av Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt i mål M 638-16, dom den 31 januari 2018. I fråga om mål som berör både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet kan det vara så att frågorna berör båda verksamhetstyperna eller är svåra att sortera in till antingen vattenverksamhet eller miljöfarlig verksamhet. Det kan också vara befogat att sätta sig in i vissa frågor som inte endast kan betecknas som vattenrättsliga för att förstå den ansökta vattenverksamheten. Domstolen konstaterade i det målet att det sammantaget finns anledning att tillämpa reglerna om ersättningsrätt extensivt.

En täktverksamhet prövas normalt inte i mark- och miljödomstolen som första instans även om verksamheten innefattar vattenverksamhet. Bakgrunden till att NCC:s ansökan getts in till mark- och miljödomstolen har således varit att aktuell täkt innefattar vattenverksamhet av särskilt stor betydelse. Vattenverksamheten har också haft och fått en central roll i detta mål. Som följer av ovan har skriftväxlingen huvudsakligen berört frågor kring vattenverksamheten. Det yrkade beloppet är således skäligt. De ska därmed ersättas fullt ut för sina rättegångskostnader.

De är vidare av uppfattningen att den kostnad som uppkommit med anledning av Akvifärs utredning ska ersättas fullt ut. Akvifärs utredning har varit nödvändig för att visa att NCC:s hydrogeologiska utredning varit bristfällig i flera delar. Utredningen

har vidare varit nödvändig för att fullt ut förstå betydelsen och effekterna av de hydrogeologiska frågorna i målet.

SÖKANDENS BEMÖTANDEN AV INKOMNA SYNPUNKTER

Länsstyrelsens yttrande

Bolaget ser positivt på att länsstyrelsen tillstyrker bolagets ansökan.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget motsätter sig inte det av länsstyrelsen föreslagna beloppet om 1 500 000 kr.

Ersättning för handläggningstid

Länsstyrelsen har yrkat ersättning för handläggning för de delar som gäller vattenverksamhet med 24 timmar á 800 kr, totalt 19 200 kronor. Bolaget medger att ersättning ska utges till länsstyrelsen för de delar som gäller vattenverksamhet.

Villkorsförslag

Bolaget medger de förslag till villkor som föreslagits av länsstyrelsen gällande vibrationer, luftstöt vågor och kemiska produkter. Bolaget har tagit fram en sammanställning av de villkor som bolaget yrkat, de villkor länsstyrelsen m.fl. föreslagit och slutligen hur bolaget ställer sig till de förslag som framförts. För villkor angående halter i utgående vatten och information inför sprängning föreslår bolaget reviderade villkor. Nedan utvecklar bolaget grunderna för de reviderade förslagen till villkor.

Grundvatten

Provpumpningen utgör endast ett av underlagen för beräkning av influensområdet. Utöver detta har Bergab utfört hydrauliska tester samt genomfört bakåträkningar från länshållningsdata vid nuvarande verksamhet. Den nuvarande länshållningen motsvarar långtidsprovpumpning och genom mätningar av grundvattennivåer sedan lång tid finns ett omfattande underlag för att bedöma bergets hydrauliska egenskaper som underlag för att beräkna influensområdet. I utförda utredningar har redovisats att ingen grundvattenavsänkning i jord kommer ske vid Stenunge å, varmed ingen påverkan på flödena i ån uppkommer. Flödena i Stenunge å kommer dock att påverkas genom ett ökat länshållningsflöde från tälten. Detta har i utförda utredningar påvisats ha positiva effekter på vattenföringen och fiskebeståndet.

Bolaget har åtagit sig att mäta grundvattennivåer i grundvattenrör i berg och jord samt i enskilda brunnar. Bolaget kommer även kontinuerligt mäta volymen bortlett vatten från färden. Mätningarna av grundvattennivåer i jord och berg samt mätning av länshållningsflöden kommer regleras i det kontrollprogram som avses att tas fram för verksamheten i samråd med tillsynsmyndigheten.

Mot bakgrund av ovanstående anser bolaget inte att det finns anledning att utföra elfiske och uppföljning av vattenflöden i Stenunge å i enlighet länsstyrelsens förslag. Bolaget motsätter sig således länsstyrelsens villkorsförslag.

Prövotidsutredning utgående vatten

Bolaget har inget att erinra mot att det villkoras att det ska anläggas ytterligare ett reningssteg i syfte att reducera kvävehalten i utgående vatten, samt att utjämna flödet.

Bolaget har i kompletteringsyttrande (aktbilaga 12) beskrivit ett ytterligare reningssteg genom anläggande av en översilningsyta eller fördröjningsdamm vid infarten till tälkten, vilken idag är gräsbevuxen åkermark och nyttjas för odling av vall. Val av åtgärd och detaljutformning behöver utredas och detaljprojekteras innan åtgärden kan vidtas, inklusive vilken typ av växtlighet som ger bäst resultat för kvävereduktion utifrån plats och geologi.

Det begränsningsvärde som föreslagits av länsstyrelsen avseende kväve, dvs. 5 mg/l totalkväve, anser bolaget vara orimligt lågt med utgångspunkt från de halter som uppmätts idag, samt utifrån att det tillkommande reningsstegets funktion och utformning ännu inte utretts och prövats.

Bolaget föreslår därför att frågan om kvävehalt i utgående vatten ska utredas under en provotid och att det då ska utredas de tekniska och ekonomiska möjligheterna att begränsa utsläppen av kväve. Ambitionsnivån i utredningen bör i fråga om kväve vara 5 mg/l, vilken är den halt som länsstyrelsen yrkat i målet. Bolaget föreslår att resultatet av utredningen jämte förslag till slutligt villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra år efter det att tillståndet tagits i anspråk.

Bolaget vidhåller att de provisoriska föreskrifterna ska utformas som årsmedelvärden.

Förmågan till kvävereduktion i översilningsytor och fördröjningsdammar är reducerad vintertid när det är tjäle i marken och växtligheten är i vilofas. Klimatet och längden på vintern ligger utanför vad bolaget har möjlighet att påverka, varför bolaget bedömer att det är mest rättvisande och rimligt att använda årsmedelvärden.

Information sprängningar

Bolaget är väl medvetet om att information inför sprängning bidrar till att minska störningarna för boende och kringliggande verksamheter. Vid avstånd över 500 m från brytområdet blir vibrationerna till följd av sprängning normalt mycket låga. Med ett krav på information till berörda inom 1 000 m från tälkten kommer ett flertal boende och verksamheter behöva informeras av vilka många idag inte uppfattar sprängningarna i tälkten, t.ex. boende öster om E6.

Bolaget föreslår utifrån länsstyrelsens yttrande ett reviderat villkor avseende information vid sprängning. Bolaget föreslår i reviderat villkor att information ska ske till boende och berörda inom 800 m från brytgränsen. Det föreslagna avståndet sammanfaller med det avstånd inom vilket bolaget har utfört inventering av byggnader i samband med riskanalysen. Det reviderade villkoret innebär att även boende öster om E6, däribland den aktuella hästgården, innefattas av villkorsförslaget. Bolaget vill även tillägga att information om sprängningar delges boende eller andra berörda på större avstånd om önskemål om detta inkommer.

Om boende på större avstånd önskar få ta del av information inför sprängningar är bolaget givetvis behjälpliga med detta. Informationen kan också kompletteras genom information på anslagstavlor, hemsida eller liknande för att nå en större krets som eventuellt kan vara intresserade. Rutiner för information om sprängningar kan förslagsvis tydliggöras i kontrollprogram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Tekniska myndighetsnämndens yttrande

Tillståndstid

Bolaget ser positivt på Tekniska myndighetsnämndens ställningstagande gällande tillståndstid.

Att tidsbegränsa tillståndstiden till tio år gör att brytning inte kan ske i enlighet med den efterbehandlingsplan som beskrivits i ansökan då brytning ner till +30 endast kommer ha skett i en mindre del av tänket. Att tidsbegränsa tillståndstiden till tio år innebär att möjligheterna att ha en långsiktigt rationell planering av brytningen i tänket begränsas.

Att ha en tillståndstid på 25 år ökar möjligheterna att investera i bättre teknik vilket är positivt ur miljöhänsyn. Återkommande omprövningar kräver mycket tid och medför höga kostnader för både myndigheter och verksamhetsutövare. Prövningstiderna är också långa vilket innebär att en ny ansökningsprocess behöver påbörjas kort efter att tillstånd medgivits. En tidsbegränsning på tio år innebär sammantaget stora kostnader och färre investeringar i ny teknik. Den förväntade miljönyttan är liten då tidsbegränsningen inte styr hur stor årsproduktionen blir eller hur brytningen bedrivs.

Sammantaget vill bolaget poängtera att yrkandet om 25 års tillståndstid har en direkt koppling till det lokala och regionala behovet av bergmaterialet.

Utgående vatten

Bolaget, som har föreslagit att frågan om kvävehalt i utgående vatten ska utredas under en provtid och att det då ska utredas de tekniska och ekonomiska möjligheterna att begränsa utsläppen av kväve, hänvisar till det svar som lämnats ovan med anledning av länsstyrelsens yttrande.

Ytterligare reningssteg

Bolaget håller med Tekniska myndighetsnämnden om att det är viktigt att ha en iordningställd provtagningspunkt under hela verksamhetstiden för att kunna följa upp och säkerställa anläggningens funktion. Bolaget vill dock anföra att en provtagningspunkt är möjlig att anlägga även om inte reningsanläggningen i sin helhet är detaljprojekterad i dagsläget.

Grundvatten

Sumpskogen belägen nordost om tälten är kraftigt dikad och påverkad av omliggande jordbruksmark. Enligt beskrivning i Skogsstyrelsens sumpskogsinventering är det också oklart om objektet kan klassas som en sumpskog.

Den våtmark som pekas ut i våtmarksinventeringen (VMI grundinventering) omfattar Stenunge å:s bäckfåra och den närmast liggande marken. Objektet omfattar ca 2 km av Stenunge å:s bäckfåra och är 16 ha stort.

Bolaget har i utförda hydrogeologiska utredningar visat att ingen påverkan på grundvattenmagasinet i jord norr om tälten uppkommer, vilket också bekräftats i de mätningar som gjorts. En större mängd grundvatten finns tillgängligt i magasinet i jord vid och uppströms sumpskogen, vilket innebär att den begränsade bortledning som eventuellt kan ske i jord inte mätbart påverkar vattennivåerna i jordlagren. Det finns således ingen risk för avsänkt grundvattennivå i Stenunge å eller i sumpskogen till följd av den ansökta verksamheten. Eftersom ingen grundvattenavsänkning i jord bedöms uppstå kommer verksamheten heller inte ge upphov till stabilitetsproblem kring Stenunge å.

Bolaget har gentemot närboende åtagit sig att mäta grundvattennivåerna i enskilda brunnar inom 500 m, vilket innebär att mätningar av grundvattennivån kommer ske i samtliga riktningar runt tälten. Övervakning av grundvattennivåer i brunnar och eventuellt tillkommande mätpunkter bör, som tidigare anförts av bolaget, regleras i kommande kontrollprogram som tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten.

Bolaget anser sammantaget att det inte finns skäl att villkora kontroll av grundvattennivåer norr om tälten. Bolaget anser dock i likhet med vad Tekniska myndighetsnämnden anför att mätpunkter för övervakning av grundvattennivåer bör regleras i kommande kontrollprogram.

Markvibrationer, luftstöt vågor och kemiska produkter

Bolaget har medgivit de villkorsförslag gällande markvibrationer, luftstöt vågor och kemiska produkter som lämnats av länsstyrelsen och hänvisar till vad som framgår av bilaga 1 till aktbilaga 30.

Den föreslagna nivån gällande luftstöt vågor är i linje med vad som normalt föreskrivs för täkter idag och underskrider med marginal skadenivån för omkringliggande byggnader vilket redovisas i till ansökan bifogad riskanalys för sprängningar (se bilaga 9 till ansökan). Bolaget anser att det saknas skäl att föreskriva en lägre nivå än föreslaget villkor i detta fall.

Närboendes yttranden

K G m.fl.

Bolaget har utrett eventuell påverkan på grundvattentillgång och grundvattenkvalitet genom hydrogeologiska utredningar. Bolaget har anlitat Bergab för att förtydliga tidigare redovisade utredningar. Förtydligandena innehåller beskrivningar av vattentillgång och kapacitet i grävda respektive borrhållade brunnar. Den ansökta verksamheten beräknas inte medföra påverkan på vattennivåerna i Stenunge å eller intilliggande våtmarker, vilket även beskrivits i de hydrogeologiska utredningar som bifogats ansökan.

Tillrinnande yt- och grundvatten inom brytningsområdet leds bort genom pumpning, vilket skapar en gradient inåt tåkten. Detta innebär att grundvatten dras in i riktning mot brytområdet. Risken för att eventuella föroreningar från verksamheten sprids till omkringliggande enskilda brunnar via sprickor i berget är därmed i stort sett obefintlig.

Bolaget avser att mäta och följa upp grundvattennivåer i de grävda och borrhållade dricksvattenbrunnar som ligger inom influensområdet för verksamheten. Detta är i linje med de krav som ställts av de närboende i yttrandet. Bolaget planerar också att följa upp vattenkvaliteten i de enskilda vattentäkterna. Rutiner för framtida mätningar och provtagningar i omkringliggande enskilda brunnar kommer att ingå i det kontrollprogram som kommer att tas fram för verksamheten.

Bolaget har i samråd med Bergab förtydligat de åtgärder som kan vidtas till följd av eventuella kvalitets- eller kapacitetsproblem i enskilda brunnar. Åtgärderna är uppdelade utifrån grävda brunnar, borrhållade brunnar respektive energibrunnar. Vid händelse av eventuella kvalitets- eller kapacitetsproblem i enskilda brunnar kommer bolaget omgående att anlita sakkunnig hydrogeolog för att utreda orsak och eventuella lämpliga åtgärder.

De fastigheter som nämnts i kungörelsen är de fastigheter som ligger inom influensområdet för vattenverksamheten och som därmed får anses beröras av den planerade vattenverksamheten. De ytterligare fastigheter som tas upp i yttrandet ligger utanför beräknat influensområde varför bolaget bedömer att fastighetsägarna inte är att betrakta som sakägare med anledning av den planerade vattenverksamheten.

S-A A och M A

Rådighet

Det föreligger ett nyttjanderättsavtal som tecknades 2015-03-06 mellan NCC Roads AB och fastighetsägarna till fastigheterna A, I och H i Stenungsunds kommun. Upplåtelsen gäller från avtalets undertecknande och under gällande täktill-ståndstid (2019-11-01) samt under kommande tillståndstid. Den senare beräknas på-börjas 2019-12-01. Sägs inte avtalet upp av någondera parten senast 12 månader före avtalstidens utgång, m.a.o. senast 12 månader innan kommande tillståndstid löpt ut, förlängs avtalet 5 år med samma uppsägningsbestämmelser.

Av avtalet framgår bl.a. att nyttjanderättshavaren får undersöka möjligheten att fördjupa brytnivån från nuvarande +53 till +23. Detta under förutsättning att det är möjligt att söka tillstånd för dess genomförande. Delägare till A, såsom före-trädare för fastighetsägarna i avtalsförhandlingarna med NCC Industry AB har 2018-03-22 undertecknat en bekräftelse där det framgår att upplåtelsen enligt nyttjanderättsavtalet omfattat sådan rådighet över vattnet inom området som krävs för att NCC Industry AB ska kunna bedriva för täktverksamheten nödvändig vattenverksamhet i form av exempelvis bortledning av grundvatten.

Utifrån vad som framgår av gällande lagstiftning och förarbetena inför tidigare gällande vattenlagstiftning ska för den verksamhet som avses att bedrivas tillräcklig rådighet föreligga, dvs. den ska vara betryggande för den vattenverksamhet som ska bedrivas och den påverkan som den aktuella vattenverksamheten kan få för omgivningen. Frågan är då vilken form och omfattning av rådighet det krävs när det är fråga om en täktverksamhet för vilken grundvattenbortledning är nödvändig under brytningstiden och som upphör så snart täktverksamheten upphört. Täktillstånd meddelas regelmässigt, med få undantag, med tillståndstider som varierar från 10 år upp till 30 år. I det här fallet yrkas en tillståndstid om 25 år.

Att brytning av berg sker under grundvattenytan, vilket kräver bortledning av grundvatten för att täktverksamheten ska kunna bedrivas, är och har varit vanligt förekommande under lång tid tillbaka. Däremot är det först under senare tid som grundvattenbortledning, vilken är nödvändig för många täktverksamheter, i viss utsträckning börjat prövas även enligt 11 kap. MB.

Bortledning av grundvatten utgör vattenverksamhet som är tillståndspliktig enligt 11 kap. MB såvida det inte enligt 11 kap. 12 § MB bedöms uppenbart att bortledningen varken påverkar allmänna eller enskilda intressen.

I det här fallet är bortledningen av grundvatten en förutsättning för att brytning av berg ska kunna ske. Redan i samband med att gällande tillstånd meddelades 2002 prövades frågan om påverkan på vattenförhållandena bl.a. vad gäller påverkan på den

kommunala reservvattentäkten. Dock prövades verksamheten endast enligt 9 kap. MB, dvs. inte enligt 11 kap. MB.

Till skillnad från andra vattenverksamheter, såsom vattenkraftsutbyggnad m.m. där det krävs mer omfattande anläggningar och installationer som ska finnas under mycket lång tid, kanske för alltid, behöver bortledningen av grundvatten inom ett brytningsområde förhållandevis få och enkla anläggningar såsom pumpar och ledningar. Dessa kan och brukar dessutom flyttas runt under tillståndstiden för att anpassa bortledningen av grundvatten utifrån där brytning sker. Anläggningarna kan enkelt tas bort när tillståndet upphört att gälla och brytningen därmed upphört och täkten ska efterbehandlas.

Så fort täktverksamheten upphör finns det inte heller anledning att fortsätta leda bort grundvatten varför den således upphör direkt. Grundvattenförhållandena på platsen återställs dvs. grundvattennivåerna höjs i anslutning till täkten och i täkten bildas förhållandevis snart en täktsjö, även om det dröjer innan täkten är helt fylld med vatten.

Bolaget anser inte att det för beskriven grundvattenbortledning är erforderligt med sådan rådighet som grundar sig på äganderätt eller över tid obegränsad nyttjanderätt. Bolaget anser att det med föreliggande nyttjanderättsavtal föreligger sådan rådighet som bör bedömas tillräcklig mot bakgrund av den planerade täktverksamheten och för täktverksamheten nödvändiga bortledningen av grundvatten. Bolaget anser därmed att det inte föreligger skäl att avvisa ansökan på den grunden att inte tillräcklig rådighet föreligger.

Grundvattenpåverkan

Bolaget har anlitat Bergab för att göra ett tekniskt förtydligande av tidigare utförd hydrogeologisk utredning. PM:n innehåller en beskrivning av skillnaderna mellan grävda och borrhade brunnar samt en beskrivning av kapacitetsberäkningar av vattentillgång i enskilda vattentäkter.

Årstidsvariationerna för grundvattennivåer i berg är normalt flera meter. Om det samtidigt sker ett uttag av vatten från en brunn är variationerna ännu större och kan uppgå till flera tiotalet meter. Makarna A framför i sitt yttrande att vattennivån i deras borrhade brunn minskat 3 m sedan regelbundna mätningar påbörjades under mars 2018. Sommaren 2018 har kännetecknats av extremt låga grundvattennivåer. Bergab har i sitt PM jämfört de utförda mätningarna i brunnen på F med nivåerna i SGU:s referensrör. Utifrån utförda jämförelser kan slutsatsen dras att det sannolikt är ovanligt låga nivåer som uppmätts, men orsaken till detta kan med största sannolikhet hänföras till de mycket torra förhållandena som rått under sommaren 2018.

I ansökan har makarna As bergborrade brunn beräknats kunna få en sänkt grundvattennivå på 5-10 m till följd av den ansökta verksamheten. Enligt inrapporterade uppgifter i SGU:s brunnsarkiv har brunnen en god kapacitet på 1 440 l/timme. Brunnen har ett totaldjup på 81 m. Grundvattennivån i makarna As brunn har vid bolagets mätningar i mars-september 2018 varierat mellan 16-19 m, mätt från brunnsrörets överkant. Den ansökta verksamheten kommer vid en avsänkt grundvattennivå att medföra en marginellt sänkt maximal kapacitet vad gäller maximalt och samtidigt vattenuttag i brunnen.

Vid kvalitets- eller kapacitetsproblem till följd av en avsänkt nivå i enskilda brunnar finns ett antal möjliga kompensationsåtgärder. Bolaget har i samråd med Bergab förtydligat de åtgärder som kan vidtas. Åtgärderna är uppdelade utifrån grävda brunnar, borrarade brunnar respektive energibrunnar. Vid händelse av eventuella kvalitets- eller kapacitetsproblem i enskilda brunnar kommer bolaget omgående att anlita sakkunnig hydrogeolog för att utreda orsak och eventuella lämpliga åtgärder för aktuell brunn.

I Bergabs PM har påverkan på grundvattennivåerna efter avslutad verksamhet beskrivits. När bortledning av grundvatten sker bildas en avsänkningstratt i grundvattenmagasinet i berg. Avsänkningen är som störst närmast tälten och påverkan minskar med avståndet till tälten. I utkanten av influensområdet är effekterna av en grundvattennivåavsänkning helt försumbara.

När tälten avslutas och bortledning av vatten upphör kommer tälten att återfyllas med vatten, slutligen bildas en tältsjö. När vattennivån stiger minskar även influensområdets utbredning för att slutligen återgå till opåverkade grundvattennivåer. Den ansökta verksamheten kan därmed inte anses ge upphov till irreparabel skada på grundvattennivåerna vid makarna As fastighet.

Vibrationer och luftstöt vågor

Bolaget har i samband med ansökan tagit fram en riskanalys och vibrationsprognos för vibrationer och luftstöt vågor vilken har bifogats ansökan (bilaga 9 till ansökan). Vibrationsprognosen har gjorts med utgångspunkt från att 4 mm/s ska innehållas avseende vibrationer respektive 120 Pa (frifältstryck) för luftstöt vågor. Vibrationsprognosen visar också att dessa värden innehålls vid den föreslagna sprängplaneringen. Bolaget har för vibrationer och luftstöt vågor föreslagit reviderade villkor jämfört med vad som framgår av ansökan. Bolaget har i de reviderade villkoren medgivit länsstyrelsens förslag till villkor för vibrationer och luftstöt vågor.

Buller

Av Mark- och miljööverdomstolens dom 2018-04-16 i mål nr M 6236-17 framgår att det i varje mål ska göras en individuell bedömning och att det som är avgörande är hur ljudet kommer att uppfattas vid närliggande bostäder. Domstolen har påpekat att det kan vara svårt att göra generella uttalanden om vilka typer av verksamheter som kan ge upphov till ljud med impulskaraktär, hörbara tonkomponenter eller annars

särskilt störningsframkallande ljudkaraktärer. Av praxis framgår således inte att begränsningsvärden för buller ska sänkas generellt vid skutknackning utan endast om skutknackningen innebär impulslyd vid immissionspunkterna, dvs. omkringliggande bostäder.

Bolaget har i samband med ansökan låtit utföra en bullerutredning som visar att hörbarheten av bullerbidraget från skutknackningen är mycket begränsad i förhållande till bakgrundsnivån och andra bullerkällor. Skutknackningen utgör därmed inte impulslyd och det saknas därför skäl att sänka begränsningsvärdena för buller med 5 dB(A).

Vid fastställande av bullervillkor bör Naturvårdsverkets rapport 6538 om nationella riktlinjer för buller utgöra utgångspunkt. I rapporten har det gjorts en förändring i förhållande till tidigare riktlinjer vad gäller tidsgränsen för nattetid. Som nattetid räknas numera kl. 22-06. Om annan tidpunkt för bullerbegränsning än kl. 06 ska tillämpas bör det finnas tillräckliga skäl för det. Enligt utförd bullerutredning, vilken redovisas i ansökan, underskreds bullernivåerna från den ansökta verksamheten Naturvårdsverkets riktvärden.

Regleringen av arbetstider mellan kl. 06-07 har även prövats i Mark- och miljööverdomstolens dom 2018-04-27 i mål nr M 9015-17. Bergtäktverksamheten som prövades i den aktuella domen är likartad med den ansökta verksamheten. I domen blev utfallet att Naturvårdsverkets riktlinjer ska följas och att nattetid således ska vara mellan kl. 22-06.

Krossning kommer normalt att utföras i bolagets stationära krossanläggning i Gröteröd. I undantagsfall kan krossning komma att ske i tåkten med mobil krossanläggning. Detta kan exempelvis komma att ske i samband med haveri vid den stationära krossanläggningen eller i samband med mottagning av stora mängder entreprenadberg.

Den ansökta verksamheten underskrider Naturvårdsverkets riktvärden för buller i rapport 6538 - Vägledning för industri och annat verksamhetsbuller, vilket redovisats i bullerutredningen som bifogats ansökan.

Genom att kunna använda den mobila krossanläggningen i tåkten mellan kl. 06.00-21.00 kan antalet dagar som krossning sker reduceras vilket medför bättre möjligheter att optimera produktionen tidsmässigt. Detta innebär också att det totala antalet dagar som närboende utsätts för buller från krossning kan minska till följd av de utökade arbetstiderna.

Sprängningar ger upphov till ett högt men mycket kortvarigt ljud. Ljudet från sprängningar medför ingen påverkan på de beräknade ekvivalentnivåerna. Sprängningar i

täkten sker endast dagtid. Bullerspridningen från sprängtillfällena innebär ingen risk för överskridande av Naturvårdsverket riktvärden för buller enligt rapport 6538, varför buller från sprängningar heller inte ingår i den utförda bullerutredningen.

Nollalternativ

Om täktverksamheten avslutas efter nu gällande tillstånd upphört att gälla kommer pumpningen av yt- och grundvatten att upphöra varefter området kommer att vattenfyllas så att en täktsjö bildas. Detta regleras i nu gällande tillstånd med villkor och utgör därmed det faktiska nollalternativet. Bolaget menar att detta på ett relevant sätt beskriver vad som kommer att ske för det fall den sökta verksamheten inte kommer till stånd vilket bör vara tillräckligt underlag för mark- och miljödomstolen att ta ställning till. Skäl att förelägga om ytterligare beskrivning av nollalternativet saknas.

Verkställighetsförordnande

Av praxis framgår, se NJA 2012 s. 623, att verksamhetsutövarens intresse av verkställighet med viss marginal måste väga tyngre än de motstående intressena för att verkställighetsförordnande ska meddelas. Beaktansvärda nackdelar för verksamhetsutövaren som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart ska vägas mot de miljöskador som kan uppstå vid verkställighet och möjligheterna att läka dessa skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras.

Det råder i dagsläget stor efterfrågan på material i Stenungsunds kommun med omejd. Enligt Stenungsunds kommuns bostadsförsörjningsplan kommer minst 1 500 bostäder att behöva byggas de närmaste tre åren. Bolaget försörjer även delar av Tjörns, Orusts, Kungälv och Uddevalla kommuner. Det betyder att det finns ett stort samhällsmässigt behov av material i regionen. Övriga bergtäkter i närområdet kan inte ensamma tillgodose den efterfrågan på material som finns de närmaste åren utan täkten i Gategård står för en betydande del av materialförsörjningen.

För bolagets del skulle ett beslut att inte meddela verkställighetsförordnande kunna innebära både ett produktionsbortfall och ekonomiskt bortfall samt att anställda hos bolaget och underentreprenörer riskerar att förlora sina arbeten.

Bolaget vill därutöver framhålla att ansökan avser verksamhet inom ett redan påverkat område där täktverksamhet bedrivits sedan början av 1980-talet. Inga nya ytor kommer att tas i anspråk för uttag av berg, utan den fortsatta täktverksamheten innebär endast brytning på djupet. Vid fortsatt verksamhet kommer förändringen till följd av grundvattenbortledningen till en början vara helt försumbar i jämförelse med nuläget då brytning inledningsvis inte kommer ske djupare än enligt nu gällande tillstånd. Den hydrogeologiska utredningen med kompletterande PM visar att påverkan på grundvattentillgången och vattenkvaliteten blir begränsad även vid fullt utbruten täkt. När det gäller övrig miljöpåverkan, främst buller och vibrationer, kommer den vara av samma omfattning som vid pågående verksamhet.

Sammantaget anser bolaget att bolagets intresse av verkställighet väger tyngre än de motstående intressen som finns i området. Bolaget anser inte att det om verkställighet skulle meddelas finns risk för sådana långtgående miljöskador att det föreligger hinder att meddela verkställighet. Bolaget vidhåller därför sitt yrkande att verkställighetsförordnande ska meddelas

NCC:s hydrologiska utredning

Bolaget och Bergab delar inte makarna As slutsatser gällande de på-stådda väsentliga bristerna i utförda utredningar. Bergab bemöter i bilaga 2 till aktbilaga 41 de synpunkter som inkommit från makarna A gällande antaganden om hydraulisk konduktivitet, tolkning av resultat från utförd provpumpning och bedömning av det hydrauliska influensområdet. De antaganden som har gjorts i utförda utredningar är gjorda enligt praxis för denna typ av utredningar och är rimliga och tillräckligt konservativa för ändamålet.

Det i ansökan redovisade influensområdet tar hänsyn till dominerande sprickriktningar och storskalig grundvattenströmning och områdets areella omfattning är med gjorda antaganden konservativ. Osäkerheter kan finnas på detaljnivå eftersom grundvattenflöden i enskilda sprickor och sprickzoner kan ge upphov till att påverkan blir olika stor på olika platser, vilket innebär att mindre lokala avvikelser kan uppkomma. Bolaget har dock samrått med fastighetsägare inom 700 m från brytgränsen vilket med god marginal innebär att osäkerheter rörande influensområdet på detaljnivå innefattas i samrådsretsen. Utöver detta har bolaget även kungjort den planerade ansökan i annons i Göteborgsposten och ST Tidningen, varmed samrådet har skett i tillräcklig omfattning.

Efterbehandling

Redan idag sker brytning under grundvattennivån vilket innebär att om täktverksamheten skulle avslutas skulle brytområdet återfyllas med grundvatten och bilda en täktsjö. Den planerade verksamheten innebär att täktområdet fördjupas ytterligare och att större mängder grundvatten behöver ledas bort. Att efter avslutad täktverksamhet upphöra med grundvattenbortledning kan inte på det sätt som framförs i makarna Alexanderssons yttrande jämföras med en byggnation av en tunnel såsom t.ex. Hallandsåsen där det var fråga om bortledning av grundvatten vilket utgör en tillståndspliktig vattenverksamhet.

När det gäller bolagets planerade efterbehandling handlar det således endast om att upphöra med bortledning av grundvatten vilket inte utgör någon vattenverksamhet enligt definitionen i 11 kap. MB. Att genom ansamling av inläckande yt- och grundvatten tillskapa en täktsjö innebär således inte infiltration i den mening som avses i 11 kap. 3 § p. 7 MB. För att infiltration ska komma i fråga fordras det att det tillförs vatten för att öka grundvattenmängden. Att grundvattennivån stabiliseras innebär inte att grundvattenmängden ökar.

Vidare har As haft synpunkter på att det inte tagits fram förslag till alternativa efterbehandlingssätt. Ansökan om täktverksamhet omfattar en tillståndstid om 25 år. Därefter kommer täktverksamheten att upphöra. Inför avslutandet av täktverksamheten har bolaget åtagit sig att ta fram en detaljerad efterbehandlingsplan. Planerad efterbehandling utgår från vilken framtida markanvändning som kan bli aktuell. Ansökan omfattar inte att återfylla brytningsområdet med massor för att möjliggöra för annan verksamhet eller markanvändning i framtiden. Det som är relevant och ska prövas i detta mål är den ansökta verksamheten med planerad efterbehandling. Ingivna handlingar utgör enligt bolagets uppfattning tillräckligt underlag för att bedöma tillåtligheten enligt 2 och 3 kap. MB. Bolaget menar även att nollalternativet är tillräckligt beskrivet i förhållande till ansökt verksamhet för att bedöma påverkan på As tillgång till grundvatten och omgivningen i allmänhet.

Rättegångskostnader

As är såsom ägare till en fastighet där vattenförhållanden kan komma att påverkas sakägare i det aktuella målet med anledning av den planerade vattenverksamheten. Sökanden är därmed skyldig att ersätta As rättegångskostnader i den omfattning de hänförs till vattenverksamheten och i övrigt kan anses skäliga.

Bolaget kan konstatera att det begärda beloppet är omfattande, särskilt med beaktande av att huvudförhandling ännu inte hållits då det kan förutsättas tillkomma ytterligare kostnader. Bolaget ifrågasätter skäligheten i dessa mycket omfattande kostnader.

Ombudet har låtit Akvifär utföra en utredning. Syftet med att anlita en teknisk expert bör vara att förklara och tillgängliggöra informationen för sakägaren, inte att göra ytterligare utredningar. Tiden som Akvifär använt är mycket väl tilltagen.

Bolaget ifrågasätter även att det synes ha tagits omfattande kontakter med "företrädare för fastighetsägaren". För bolaget är det oklart vilken fastighetsägare det är fråga om, syftet med dessa kontakter och på vilket sätt det har samband med As vattenintressen.

Sammanfattningsvis framgår det inte tydligt uppdelningen av tid som hänförs sig till vattenverksamhet respektive miljöfarlig verksamhet. Bolaget medger att utge ersättning med sammanlagt 100 000 kr.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling i målet den 2 april 2019.

Allmänt

Sökanden yrkar tillstånd för fortsättning och utökning av en befintlig täkt. Verksamheten avses även innefatta sortering och krossning av entreprenadberg. Länsstyrelsen, Stenungsunds kommun samt Tekniska myndighetsnämnden i kommunen har tillstyrkt att tillstånd ges. Ett stort antal närboende har avstyrkt att tillstånd meddelas.

Verksamheten avser avbaning, borring, sprängning, knackning, lastning, krossning, sortering och uttransport m.m. av berg samt morän som har avbanats för att frilägga brytbart berg. Vidare omfattar verksamheten införsel, lagring och bearbetning av entreprenadberg samt vattenverksamhet. Den sistnämnda omfattar bortledning av inläckande grundvatten inom verksamhetsområdet.

Tillåtlighet m.m.

Domstolen anser att beskrivningen av nollalternativet i MKB är tillräcklig. Till ansökan fogad MKB uppfyller vidare enligt domstolen de krav som följer av 6 kap. 7 § MB och ska därför godkännas.

Rådighet

Makarna A har ifrågasatt tillåtligheten av den sökta verksamheten bl.a. med hänvisning till att det enligt praxis är en processförutsättning att sökanden har rådighet över vattenverksamheten redan i samband med ansökan om tillstånd. Som stöd för sin inställning hänvisas till två rättsfall, NJA 1993 s. 331 och dåvarande Miljööverdomstolens dom den 21 december 2005 (M 9540-04). Mark- och miljödomstolen anser inte att förutsättningarna vare sig är jämförbara eller att åberopade rättsfall ger stöd för den inställning som görs gällande i detta avseende.

All verksamhet vid bergtäkten kommer att bedrivas inom fastigheten A i Stenungsunds kommun. Det är därvid tillräckligt att rådigheten föreligger på den fastighet där uttaget av grundvatten sker. Sökanden har gett in nyttjanderättsavtal med markägarna till A, vilket domstolen anser, i vart fall efter gjord kom-plettering, ger rådighet för den sökta vattenverksamheten i enlighet med kravet i 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Behov av täktmaterial

Vad sökanden redovisat i fråga om behovet av täktmaterial i närområdet och vad som följer av denna dom i fråga om risk för störning och påverkan är tillräckligt för att täkten samt vattenverksamheten ska anses vara tillåtliga enligt 2 kap. 5 § respektive 11 kap. 6 § MB.

Lokalisering

Den ansökta täkten utgör en fortsättning på en täkt som varit i drift sedan början av 1980-talet. Utökningen av täkten och den fortsatta driften avses att göras nedåt, täkten ska således inte utökas åt sidorna. Djupet på täkten anges nu till nivån +30 m jämfört med tidigare ansökan som låg på nivån +53 m. Det får normalt anses vara en fördel att fortsätta att driva en befintlig täkt jämfört med att öppna en täkt i ett tidigare orört område. Den fördelen blir inte mindre utan snarare större då utökningen inte sker åt sidorna.

Området omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser och står därmed i det avseende inte i strid med 2 kap. 6 § MB. Området är i gällande ÖP 2006 (antagen 2009) markerat som skyddszon, grönområde till angränsande utvecklingsområde för petrokemisk industri och annan tung industri.

Verksamheten är lokaliserad i närheten av motorvägen E6 och utskeppningshamn. Närmaste bostadshus ligger ca 100 m från brytområdet sydväst om täkten.

Verksamheten bedrivs som nämnts på djupet och har därmed ingen påverkan på landskapsbilden.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att lokaliseringen är väl vald utifrån närheten till transportvägar, med goda möjligheter att transportera utbrutet material till mottagare i regionen och för export med fartyg, samt med minimal påverkan på landskapsbilden. I fråga om avståndet till bostadsbebyggelse gör domstolen bedömningen att verksamheten kommer att påverka de kringboende men inte i större omfattning än att lokaliseringen ändå ska anses tillåtlig.

Bortledning av grundvatten

Domstolen anser att den hydrogeologiska utredningen i målet är tillräcklig och anser inte att det finns skäl att, så som makarna A begärt, komplettera utredningen eller att företa nytt samråd med en större krets sakägare.

För att kunna bryta på djupet krävs bortledning av grundvatten. Eftersom tillståndet omfattar brytning till brytningsnivån +30 m och pumpgropen måste ligga under brytningsnivån får grundvattenavsänkning ske till som lägst +28 m.

Sökanden har redovisat att bortledningen av länshållningsvatten från täkten under 2018 uppgick till 114 059 m³ vilket motsvarar ett flöde på ca 14 m³/timme. Läckaget av grundvatten in i täkten har beräknats öka från ca 5 m³/timme för befintlig täkt till ca 22 m³/timme när täkten är helt utbruten enligt ansökt verksamhet. Prognosberäkningen för läckaget vid fullt utbruten täkt förutsätter bl.a. att grundvattennivån är hög runt täkten året om.

Inläckaget av grundvatten i täkten påverkar grundvattennivåerna i omgivande berg och jord. För framtida förhållanden vid fullt utbruten täkt har influensområdet i berg bedömts ha en elipsformad sträckning, omkring 1,3 km långt i ungefär SO/NV riktning och omkring 0,8 km brett i ungefär SV/NO riktning (se figur 7.1.1.1 på sidan 37 i MKB:n). Som förklaring anges följande:

Eftersom ingen avsänkning i berg kunde ses i M under provpumpningen bedöms det vara sannolikt att influensområdet från en fördjupad täkt har en begränsad utbredning åt öster, utan den huvudsakliga utbredningen är i nord-sydlig riktning samt åt väster. Orsaken till att influensområdet begränsas åt öster beror sannolikt både på sprickornas utbredning samt den storskaliga grundvattenströmningen i berg som har ett flöde från öster till väster.

Det framgår vidare att man inte kan utesluta hydraulisk påverkan lokalt någonstans utanför det redovisade området eftersom grundvattenflöden i enskilda sprickor och sprickzoner kan ge upphov till att påverkan blir olika stor på olika platser.

Inom bedömt influensområde i berg finns fem bergborrade brunnar för enskild vattenförsörjning och inom bedömt influensområde i jord finns två grävda brunnar. Sökanden har åtagit sig att övervaka grundvattennivån regelbundet i enskilda brunnar och energibrunnar inom 500 m från täktgränsen, samt ha beredskap för att vidta

kompensationsåtgärder. Mark- och miljödomstolen anser att den påverkan på enskilda grundvattentäkter som ansökt grundvattenbortledning kan orsaka inte är större än att den i stort kan hanteras på det sätt sökanden föreslagit.

Länsstyrelsen, tekniska myndighetsnämnden och makarna A har uttryckt oro för att en fördjupning av tälkten kan komma att minska vattenföringen i Stenunge å. Domstolen anser att det finns visst fog för denna oro men att skaderisken är begränsad till en sträcka av ån uppströms platsen för inflöde av länshållningsvatt-net från tälkten och att risken för påverkan på Stenunge å inte utgör hinder för den ansökta grundvattenbortledningen.

Övriga aspekter och tillåtlighetsfrågan

Mot ovan angiven bakgrund finner mark- och miljödomstolen att ansökt tillstånd kan medges med de begränsningar och försiktighetsmått som följer av denna dom.

Övriga aspekter som kan påverka tillåtligheten av ansökt tälktverksamhet, såsom buller är inte av sådan dignitet att de utgör hinder för tälktverksamheten. De föranleder emellertid överväganden om begränsningar och försiktighetsmått, se nedan under rubriken Villkor mm.

Tidsbegränsning av tillståndet

Förutsättningarna för de bedömningar som ligger till grund för domstolens ställningstaganden i denna dom i fråga om miljöpåverkan, efterfrågan på material och hushållning med naturresurser samt behovet av begränsningar och försiktighetsmått är sådana som förändras med tiden. Detta tillstånds giltighet i tid ska därför, i enlighet med grundregeln i 22 kap. 25 § 1 MB och sökandens yrkande, begränsas till den 31 december 2044, dvs. ca 25 år från det att tillstånd meddelas.

Oförutsedd skada

Sökanden har yrkat att arbetstiden för den ansökta vattenverksamheten ska bestämmas till 10 år räknat från det att tillståndsdomen tas i anspråk och att tiden för framställande av anspråk med anledning av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till 15 år, räknat från utgången av arbetstiden. Domstolen anser att risken för skada till följd av vattenverksamheten är liten men inte obefintlig även efter att verksamheten avslutats. Tiden för framställande av anspråk med anledning

av oförutsedd skada till följd av vattenverksamheten därför ska förlängas till maximalt möjliga 20 år, räknat från utgången av arbetstiden.

Verkställighet

Eftersom nu aktuell prövning avser fortsatt verksamhet i ett område som redan är påverkat av tidigare täktverksamhet och den ansökta verksamheten, med de begränsningar och försiktighetsmått som meddelas i denna dom, inte riskerar att medföra oacceptabla eller irreversibla skador finner domstolen - mot bakgrund av att ett stopp i produktionen skulle få konsekvenser både för sökanden och för dess kunder - skäl att medge att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte vunnit laga kraft. Det får emellertid inte tas i anspråk förrän ställd säkerhet godkänts.

Villkor m.m.

Buller och tider för verksamhetens bedrivande

Domstolen anser att utredningen avseende behov av krossning kvällstid är tillräcklig.

Enligt ansökan kommer starkt bullrande verksamhet normalt att bedrivas helgfri måndag till fredag mellan kl. 06.00 - 18.00. Med hänsyn till täktens lokalisering och den ljuddämpning som sker för verksamhet som utförs på täktbotten anser domstolen att sökandens förslag till villkor avseende såväl begränsningsvärden som arbetstider kan godtas. Makarna As har yrkat på särskild reglering för skutknackning och att begränsningsvärdet för natt ska avse tiden mellan kl. 22.00 - 07.00. Domstolen anser dock att det inte behöver föreskrivas någon skärpning av begränsningsvärdet vid skutknackning eller att det finns skäl att frångå Naturvårdsverkets Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller (rapport 6538, april 2015) avseende tiden för natt.

Sprängningar

Sökanden har åtagit sig att informera boende och andra berörda inom en radie av 800 m från brytområdets ytterkant om tidpunkten för sprängningar. Med hänsyn till den synpunkt tekniska myndighetsnämnden framförde vid huvudförhandlingen, om att alla bostäder inom sammanhållen bebyggelse bör få samma information, väljer domstolen ett mindre specifikt avståndsmått. Av motsvarande skäl, där sökanden framförde vikten av att ur säkerhetssynpunkt, inte stressa fram en sprängning vid en

given tidpunkt väljer domstolen att utforma villkoret så att informationen ska avse den planerade tidpunkten för sprängning.

Sökanden har till ansökan om tillstånd fogat en riskanalys innehållande ett flertal olika rekommendationer bl.a. avseende utformning av sprängningar och kontroll. Sökanden har vid huvudförhandlingen åtagit sig att följa dessa ”hänsynsregler”. För att säkerställa att det inte glöms bort anser domstolen det vara lämpligt att ett villkor med denna innebörd föreskrivs.

Domstolen anser att det inte behövs någon komplettering avseende sökandes möjligheter att innehålla begränsningsvärdena för vibrationer och luftstötsvågor. Sökandens förslag på villkor för markvibrationer orsakade av sprängning innebär att dessa inte får överstiga 4 mm/s vid bostadshus vid mer än 20 % av mättillfällena per år och då högst får vara 6 mm/s. Med en sådan utformning av villkoret tillåts maximalt fyra överskridanden per år vid förhållanden med 20 sprängningar per år. Svårighet att inte överskrida 4 mm/s har beskrivits i första hand föreligga vid sprängningar i tåktens hörn och vid sprängningar för anläggande av ramper mellan pallarna i tåkten. Motsvarande förhållanden gäller för luftstötsvågor som orsakas av sprängningarna. Mot bakgrund av beskrivna svårigheter och det stora antal sprängningstillfällen som ansökan omfattar anser mark- och miljödomstolen att innebörden av sökandens förslag till villkor kan godtas, men att de bör formuleras på annat sätt.

Damning

Sökanden har åtagit sig att vidta åtgärder inom verksamhetsområdet för att minimera damning. Domstolen anser att det är lämpligt att tydliggöra att det även är viktigt att damning från transportvägen mellan tåkten och verksamheten på fastigheten B begränsas.

Lagring och hantering av kemiska produkter

Domstolen anser att länsstyrelsens förslag till reglering avseende lagring av kemiska produkter är lämpligt men att sökandens förslag till reglering avseende hantering av olja och andra kemikalier samt tankning och uppställning av fordon är tydligare utformat. Frågorna ska därmed regleras med två villkor på det sätt som framgår av domslutet.

Efterbehandling

Domstolen bedömer att utredningen är tillräcklig för målets prövning. Sökanden har åtagit sig att successivt efterbehandla täkten. Om tillsynsmyndigheten begär det ska emellertid en efterbehandlingsplan ges in till tillsynsmyndigheten. Den ska då upprättas i samråd med markägare och tillsynsmyndighet.

Anläggande av en s.k. "täktsjö" genom att upphöra att pumpa grund- och regnvatten från brytområdet anser domstolen inte utgör vattenverksamhet på det sätt som markarna A anfört.

Bortledning av länshållningsvatten

Sökanden har som talan slutligen bestämts åtagit sig att komplettera reningen av avlett länshållningsvatten med en översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin och yrkat att frågan om villkor för utsläpp av länshållningsvatten skjuts upp under en provotid. Både länsstyrelsen och tekniska myndighetsnämnden har tillstyrkt sökandens förslag.

Som sökanden anfört varierar förekomsten av kväve i länshållningsvattnet i förhållandevis stor utsträckning, i första hand beroende på hur mycket sprängmedel som spills vid fyllning av spränghålen och nederbördsmängden. Mark- och miljödomstolen anser därför att ett eventuellt villkor med begränsningsvärden förutsätter att villkorsuppföljningen baseras på flödesproportionell provtagning. Med hänsyn till utsläppets ringa storlek och recipientens låga känslighet för kväve anser domstolen att motivet för provotiden kan ifrågasättas. I dom den 16 oktober 2013 (M 2304-13) ifrågasätter Mark- och miljööverdomstolen om "*ett föroreningsutsläpp med dagvatten bör regleras genom begränsningsvärden, eller om utsläppet hellre bör regleras genom krav på dagvattenanläggningens utformning samt skötsel och underhåll. Det är givetvis inget som hindrar att anläggningens prestanda i det senare fallet följs upp genom analys av vattnets föroreningsinnehåll inom ramen för bolagets egenkontroll (jfr 5-6 §§ förordningen [1998:901] om verksamhetsutövares egenkontroll)*".

Mark- och miljödomstolen anser att förhållandena är jämförbara med de som gällde för dagvattens innehåll av föroreningar i ovanstående dom och att en provotid där-

med inte är nödvändig. Det räcker istället att ett villkor föreskrivs om att en översilningsyta och/eller fördröjningsmagasin ska anläggas inom viss tid samt att kontroll av föroreningar ska utföras för att säkerställa samtliga reningsanläggningars skötsel och underhåll. Det bör noteras att kontroll av vatten ska utföras i enlighet med NFS 1990:14 och att provtagning bör utföras i rinnande vatten och inte genom att enbart ta prov på stillastående ytvatten.

Mot bakgrund, dels av vad sökanden åtagit sig, dels av ställda villkor, bedömer domstolen att utsläpp av vatten från tälten inte riskerar att medföra att status hos aktuella ytvattenförekomster försämras eller att uppnåendet av god status försvåras.

Kontrollfrågor m.m.

Kontrollens syfte ska vara att följa parametrar av betydelse för efterlevnaden av detta tillstånd samt att följa upp de effekter och konsekvenser av verksamheten som beskrivits i MKB:n. Programmet ska bl.a. ange hur verksamheten kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod för de villkor som föranleder mätning. Programmet ska även omfatta rutiner för kontroll av utgående flöden och uppföljning av grundvattensänkningen i området, samt kvalitet och kvantitet på utgående länshållningsvatten från tälten. Det sagda innebär inte att mark- och miljödomstolen i detalj har tagit ställning till den kontroll av verksamhet, utsläpp och miljöpåverkan som kan komma att erfordras vid verksamheten. Villkor för kontroll, i enlighet med 22 kap. 25 § 3 p. MB, är frågor av sådan karaktär som tillsynsmyndigheten är bäst lämpad att besluta om. Tillsynsmyndigheten bör därför ges rätten att fastställa villkor om besiktning och kontroll, såsom utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Som underlag härför bör sökanden åläggas att inge förslag till kontrollprogram. Eftersom kontrollprogram finns för befintlig verksamhet räcker det att förslag lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att tillståndet tagits i anspråk.

De villkor om kontroll av vattenflöde och fiskar i Stenunge å som länsstyrelsen föreslagit anser domstolen inte är nödvändiga att föreskriva i denna dom. Om tillsynsmyndigheten anser att det behövs undersökningar för att bedöma effekten i omgivningarna av den tillståndsgivna verksamheten så har tillsynsmyndigheten möjlighet

att förelägga om sådana med stöd av 26 kap. 22 § MB om det går att visa att det finns behov av sådana.

I fråga om kontrollen av grundvattennivåerna i berg och jord anser domstolen att den i huvudsak kan ske på det sätt sökanden föreslagit. Det är därvid viktigt att observationspunkter föreslås utifrån rådande hydrogeologiska förhållanden, vilka kan komma att ändras allt eftersom täkten fördjupas och brytningen fortskrider söderut. Sökanden har åtagit sig att övervaka grundvattennivån regelbundet i enskilda brunnar och energibrunnar inom 500 m från täktgränsen. Domstolen anser att det är viktigt att kontrollen även utökas med flera opåverkade observationspunkter i såväl berg som jord. I enlighet med sökandens åtaganden ska kontrollprogrammet även omfatta sättningsmätningar väster om tækten.

Vad gäller kontroll av föroreningsinnehåll i enskilda dricksvattentäkter så får detta bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten. Domstolen noterar att sökanden, till boende runt tækten, åtagit sig årlig provtagning av vattenkvalitet i de brunnar som ligger inom beräknat influensområde (domstolens aktbilaga 36). Domstolen anser inte att det är nödvändigt att, som makarna A begärt, ställa krav på en handlingsplan för att hantera en nivåsenkning i brunnarna.

Det villkor om kontroll av grundvattennivåer i sumpskogen norr om tækten som Tekniska myndighetsnämnden föreslagit anser domstolen inte vara nödvändigt. Om den kontroll av grundvattennivåer i jord som ska genomföras norr om tækten visar att det finns skäl att även kontrollera nivåerna i sumpskogen finns inget som hindrar att tillsynsmyndigheten med stöd av 26 kap. 22 § MB förelägger verksamhetsutövaren att utföra sådan.

Övrigt

Vad som i övrigt ska gälla för tillståndet framstår som okontroversiellt, dvs. det omfattas inte av skilda uppfattningar mellan dem som yttrat sig i målet och föranleder inte heller särskilda överväganden samt framgår av domslutet.

Sökanden har medgett länsstyrelsens yrkande om ersättning. Yrkandet ska medges.

När det gäller S-A As och M As yrkande om ersättning för rättegångskostnader har ersättning begärts med 473 750 kr för 115,4 timmar samt en externt framtagen granskning av den hydrogeologiska utredningen, med komplettering (Akvifär).

Domstolen bedömer att Akvifärs granskning har varit motiverad och att S-A A och M A har rätt att få ersättning för denna kostnad.

De av S-A A och M A ingivna yttrandena har, som de också framför, i stora delar kommit att handla om rådighetsfrågan. Det finns i och för sig inget som hindrar att sakägare argumenterar i denna sak, men inriktningen och omfattningen måste stå i proportion till ansökan och till de intressen som står på spel i målet. Då detta är en fråga som domstolen självmant har att uppmärksamma finner domstolen inga skäl till att sökanden ska bära kostnadsansvar för hela den mycket omfattande argumentationen i detta avseende.

Vidare framgår av ombudets ingivna arbetsredogörelse endast mycket grovt hur den nedlagda tiden fördelar sig på, framför allt, olika dagar. Till exempel har den 8 augusti 2018 redovisats 2,5 timmar avseende ”*Internt juridisk diskussion, telefonmöte med företrädare för fastighetsägaren, genomgång av PM samt handlingar i ärendet*”, den 21 augusti 2018 har redovisats 4 timmar avseende ”*Genomgång av bullerutredning och riskanalys, MKB, genomgång av rättsfall rörande liknande verksamhet och där tillstånd nekats på grund av risk för sänkta grundvattennivåer, upprättande av yttrande*” och den 28 augusti 2018 har redovisats 3,5 timmar avseende ”*Genomgång av reviderat yttrande, genomgång av dom i mål 4908-17, samtal med företrädare för fastighetsägaren, revidering och genomgång av yttrande*”. Hur lång tid som nedlagts på vattenrättsliga frågor respektive på övriga frågor går inte att utläsa av redogörelsen.

Vidare har frekventa kontakter förevarit med ”*företrädare för fastighetsägaren*”, som synes fortlöpande ha underrättats om ärendet och tid har redovisats för ”*upprättande av fullmakt samt blankett för fastighetsägare som vill ansluta sig till*

S-A As

talans". Domstolen bedömer att den tid som därvid nedlagts inte kan an- ses motiverad för att ta tillvara huvudmännens talan avseende de vattenrättsliga frå- gorna.

Vid en samlad bedömning anser mark- och miljödomstolen att skälig ersättning till S-A A och M A för rättegångskostnader uppgår till 200 000 kr.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 19 juni 2019.

Susanne Lindblad

Gunnar Barrefors

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Susanne Lindblad, ordförande, och tekniska rådet Gunnar Barrefors samt de särskilda ledamöterna Thorsten Blomquist och Lars Wilke.